

Брюксел, 28.5.2018 г.
COM(2018) 364 final

PART 1/2

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКАТА ЦЕНТРАЛНА БАНКА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ
И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ**

Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието за 2018 г.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Ефективните правосъдни системи играят важна роля за поддържането на принципите на правовата държава и ценностите, на които се гради ЕС. В речта си за състоянието на Съюза от 2017 г. председателят на Европейската комисия недвусмислено заяви: „*В Европейския съюз върховенството на закона не е въпрос на избор. То е императив. Върховенството на закона означава, че правосъдието се осъществява от независима съдебна власт, която следи за спазването на закона*“⁽¹⁾. Първият заместник-председател на Европейската комисия Франс Тимерманс също подчерта: „*Зачитането на принципите на правовата държава е предпоставка не само за защитата на всички основни ценности, посочени в член 2. То е предпоставка и за спазването на всички права и задължения, които произтичат от Договорите, както и за изграждането на взаимно доверие у гражданите, предприятията и националните органи в правните системи на всички други държави членки*“⁽²⁾.

Независимостта, качеството и ефикасността на правосъдните системи са от ключово значение за прилагането на правото на ЕС и за укрепването на взаимното доверие. Те допринасят в значителна степен за създаването на благоприятна за инвестиции среда и за поддържането на стабилен растеж. Поради това подобряването на ефективността на националните правосъдни системи се превърна в утвърден приоритет на европейския семестър (годишния цикъл на ЕС за координиране на икономическите политики). В годишния обзор на растежа за 2018 г., в който се определят икономическите и социалните приоритети на ЕС и на неговите държави членки за предстоящата година, се признава връзката между благоприятната за инвестиции среда, от една страна, и правовата държава и подобряването на независимостта, качеството и ефективността на правосъдните системи, от друга страна⁽³⁾.

Когато прилагат правото на ЕС, националните съдилища действат като съдилища на ЕС и гарантират ефективното прилагане на правата и задълженията, предвидени от правото на ЕС⁽⁴⁾. Самото наличие на ефективна съдебна защита, чиято цел е да се осигури съответствие с правото на ЕС, стои в основата на правовата държава. В неотдавнашно свое решение Европейският съд подчерта, че независимостта на националните съдилища е от основно значение за осигуряването на съдебна защита⁽⁵⁾. Като се има предвид, че ефективната съдебна защита, осигурявана от независими съдилища, е основно предварително условие за доброто финансово управление, Комисията предложи на 2 май 2018 г. Регламент относно защитата на бюджета на Съюза в случаите на широко разпространено незачитане на принципите на правовата държава в държавите членки⁽⁶⁾.

¹ Реч за състоянието на Съюза от 2017 г., произнесена пред Европейския парламент на 13 септември 2017 г.: http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-3165_bg.htm

² Изявление на Комисията от първия заместник-председател Франс Тимерманс, обсъждане на решението на Комисията за задействане на член 7, параграф 1 от ДЕС във връзка с положението в Полша по време на пленарно заседание на Европейския парламент на 28 февруари 2018 г.

³ Съобщение на Комисията „Годишен обзор на растежа за 2018 г.“, 22.11.2017 г. (COM(2017) 690 final, стр. 4.

⁴ Член 19 от Договора за Европейския съюз (ДЕС).

⁵ Решение на Съда (голям състав) от 27 февруари 2018 г. по дело Associação Sindical dos Juizes Portugueses/Tribunal de Contas, C-64/16.

⁶ Предложение за Регламент на Европейския парламент и на Съвета относно защитата на бюджета на Съюза в случаите на широко разпространено незачитане на принципите на правовата държава в държавите членки, COM(2018) 324 final.

Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2018 г. (наричано по-нататък „Информационното табло“) доразвива прегледа на показателите във връзка с независимостта, качеството и ефикасността на националните правосъдни системи. В това издание по-специално:

- се доразвиват показателите във връзка с независимостта на съдебната власт, особено във връзка със съдебните съвети и участието на изпълнителната власт и парламента в назначаването и освобождаването от длъжност на съдии и председатели на съдилища;
- се доразвиват разделите относно системите за наказателно правосъдие, като се представят актуални данни за престъпленията, свързани с изпирането на пари, и се въвеждат показатели за организацията на прокуратурите в държавите членки;
- се доразвива перспективата на крайния ползвател, като се представят показатели относно това как потребностите на специфични групи ползватели на правосъдната система (например деца, хора с увредено зрение, лица, чийто майчин език не е официалният език) се вземат под внимание при предоставянето на публична информация за правосъдната система, при обучението на съдии и при проучвания сред ползвателите на услугите на съдилищата или практикуващите юристи. Изданието съдържа също така показатели за това как съдилищата използват социалните медии за предоставянето на информация за своята работа;
- се прави нов преглед на използването на структурните фондове за извършването на реформи в областта на правосъдието;
- за първи път се представят данни за продължителността на производствата на всички съдебни инстанции (първа, втора и трета съдебна инстанция) по граждански и търговски съдебни спорове и административни дела;
- се продължава разглеждането на стандарти и се представя по-задълбочен преглед на времевите рамки като измерими цели или практики, свързани с управлението на обема от дела на съдилищата, както и по-подробен преглед на избрани практики, свързани с управлението на изостаналите съдебни дела.

Въпреки че все още липсват данни за някои държави членки, пропуските в данните продължават да намаляват, особено по отношение на показателите относно ефикасността на правосъдните системи. Ползотворното сътрудничество със звената за контакт относно националните правосъдни системи на държавите членки и с различни комисии и европейски съдебни мрежи обогати значително данните. Съществуващите все още затруднения при събирането на данни често се дължат на недостатъчен статистически капацитет или на факта, че националните категории, за които се събират данни, не отговарят съвсем точно на използваните в Информационното табло. В много малко на брой случаи пропуските в данните се дължат на нежелание за принос от страна на определени национални органи. Комисията ще продължи да насърчава държавите членки с цел допълнително намаляване на тези пропуски в данните.

Какво представлява Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието?

Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието е сравнителен информационен инструмент, чиято цел е да помага на ЕС и държавите членки да подобрят ефективността на своите национални правосъдни системи, като им предоставя обективни, надеждни и сравними данни по редица показатели, свързани с оценката на качеството, независимостта и ефикасността на правосъдните системи във всички държави членки. Информационното табло не представя едно-единствено общо

класиране, а преглед на начина на функциониране на всички правосъдни системи въз основа на различни показатели, които са от общ интерес за всички държави членки.

С Информационното табло не се насърчава конкретен вид правосъдна система и всички държави членки се разглеждат на равна основа.

Какъвто и да е моделът на националната правосъдна система или правната традиция, на която тя се гради, независимостта, качеството и ефикасността са основни параметри на всяка ефективна правосъдна система. Данните за тези параметри следва да бъдат разглеждани заедно, тъй като и трите елемента са необходими за ефективността на правосъдната система и често са взаимосвързани (инициативи, насочени към подобряването на един от елементите, могат да повлияят и на друг).

Акцентът в Информационното табло се поставя основно върху граждански и търговски съдебни спорове, както и върху административните дела, за да се помогне на държавите членки в усилията им да създадат среда, която е по-благоприятна за инвестициите, бизнеса и гражданите. Информационното табло е сравнителен инструмент, който се развива в диалог с държавите членки и Европейския парламент⁽⁷⁾. Целта му е да бъдат установени основните параметри за наличието на ефективна правосъдна система.

Каква е методиката на Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието?

При изготвянето на Информационното табло се използват различни източници на информация. Повечето количествени данни се предоставят от Комисията за ефикасност на правосъдието към Съвета на Европа (СЕРЕЈ), с която Европейската комисия сключи договор за провеждането на специфично годишно проучване. Тези данни обхващат периода 2010 — 2016 г. и са предоставени от държавите членки съгласно методиката на СЕРЕЈ. Проучването съдържа също така подробни коментари и специфични за всяка държава информационни документи, които дават повече контекст. Те следва да бъдат четени заедно с цифровите данни⁽⁸⁾.

Събраните от СЕРЕЈ данни относно продължителността на производствата показват необходимото време за разглеждане на висящите дела, т.е. изчислената продължителност на съдебните производства (въз основа на съотношението между висящи и решени дела). Данните относно ефикасността на съдилищата, когато прилагат правото на ЕС в конкретни области, показват средната продължителност на производствата, изведена от действителната продължителност на съдебните дела. Следва да се отбележи, че продължителността на съдебните производства може да се различава значително в отделните населени места в рамките на една и съща държава членка, особено в градските центрове, където е възможно търговските дейности да доведат до по-голям обем дела.

Другите източници на данни са: групата на лицата за контакт относно националните съдебни системи⁽⁹⁾, Европейската мрежа на съдебните съвети (ЕМСС)⁽¹⁰⁾, Мрежата на

⁷ Европейският парламент подготвя понастоящем доклад относно Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2017 г., като информацията в него ще се използва за изготвянето на бъдещите издания на Информационното табло.

⁸ https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_en

⁹ С оглед на изготвянето на Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието и за да насърчи обмена на най-добри практики във връзка с ефективността на правосъдните системи, Комисията поиска от държавите членки да определят две лица за контакт — едно от системата на съдебната власт и едно от Министерството на правосъдието. Тази неформална група провежда редовни заседания.

¹⁰ ЕМСС обединява националните институции в държавите членки, които са независими от изпълнителната и законодателната власт и отговарят за поддържането на съдебната система, за да може тя да осигурява независимо правораздаване: <https://www.encj.eu/>

председателите на върховните съдилища в ЕС ⁽¹¹⁾, Асоциацията на държавните съвети и върховните административни юрисдикции в ЕС (АСА-Europe) ⁽¹²⁾, Европейската мрежа по конкуренция (ECN) ⁽¹³⁾, Комитетът за регулиране на съобщенията (COCOM) ⁽¹⁴⁾, Европейската обсерватория за нарушенията на правата на интелектуална собственост ⁽¹⁵⁾, Мрежата за сътрудничество в областта на защитата на потребителите (CPC) ⁽¹⁶⁾, Експертната група по въпросите на изпирането на пари и финансирането на тероризма (EGMLTF) ⁽¹⁷⁾, Евростат ⁽¹⁸⁾, Европейската мрежа за съдебно обучение (EJTN) ⁽¹⁹⁾, Съветът на адвокатурите и правните общества в Европа (CCBE) ⁽²⁰⁾ и Световният икономически форум (СИФ) ⁽²¹⁾.

Методиката за Информационното табло е усъвършенствана допълнително в тясно сътрудничество с групата от лица за контакт относно националните правосъдни системи, по-специално чрез въпросник и събиране на данни относно някои аспекти от функционирането на правосъдните системи.

Как Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието подпомага европейския семестър?

Информационното табло осигурява елементи за оценка на качеството, независимостта и ефикасността на националните правосъдни системи и по този начин помага на държавите членки да подобрят ефективността на своите национални правосъдни системи. Така по-лесно се откриват слабости, определят се най-добрите практики и се

¹¹ NPSJC осигурява форум, посредством който европейските институции получават възможност да поискат становищата на върховните съдилища и да постигнат сближаване чрез насърчаване на дискусии и обмен на идеи: <http://network-presidents.eu/>

¹² АСА-Europe е съставена от Съда на ЕС и държавните съвети или върховните административни юрисдикции на всяка държава — членка на ЕС: <http://www.juradmin.eu/index.php/en/>

¹³ ECN бе създадена като форум за дискусии и сътрудничество между европейските органи за защита на конкуренцията в случаите, в които се прилагат членове 101 и 102 от Договора за функционирането на ЕС. ECN представлява рамката за прилагане на механизмите за тясно сътрудничество, предвидени в Регламент № 1/2003 на Съвета. Комисията и националните органи за защита на конкуренцията на всички държави — членки на ЕС, си сътрудничат чрез Европейската мрежа по конкуренция: http://ec.europa.eu/competition/ecn/index_en.html

¹⁴ COCOM е съставен от представители на държавите — членки на ЕС. Основната му роля е да дава становища по проектите на мерки, които Комисията възнамерява да приеме: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/communications-committee>

¹⁵ Европейската обсерватория за нарушенията на правата на интелектуална собственост е мрежа от експерти и специализирани заинтересовани страни. Тя е съставена от представители на публичния и частния сектор, които си сътрудничат в рамките на активни работни групи. <https://euiipo.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/home>

¹⁶ CPC е мрежа от национални органи, отговорни за прилагането на законодателството на ЕС за защита на потребителите в държавите от ЕС и ЕИП: http://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_by_governance_tool/consumer_protection_cooperation_network/index_en.htm

¹⁷ EGMLTF провежда редовни заседания с цел споделяне на мнения и подпомагане на Комисията при определянето на политики и изготвянето на нови законодателни актове в областта на изпирането на пари и финансирането на тероризма: http://ec.europa.eu/justice/civil/financial-crime/index_en.htm

¹⁸ Евростат е статистическата служба на ЕС: <http://ec.europa.eu/eurostat/about/overview>

¹⁹ EJTN е основната платформа и организатор на обученията и обмен на знания на европейската съдебна система. Тя разработва стандарти и планове за обучение, координира обмена и програмите за съдебното обучение, разпространява експертни знания във връзка с обучението и насърчава сътрудничеството между институциите в ЕС за съдебно обучение. EJTN има 34 членове, които представляват държавите от ЕС и транснационални органи на ЕС. <http://www.ejtn.eu/>

²⁰ CCBE е международно сдружение с нестопанска цел, което представлява европейските адвокатски колегии и правни общности. В CCBE членуват адвокатските колегии и правните общности на 45 държави от ЕС, ЕИП и останалата част от Европа: <http://www.ccbe.eu/>

²¹ СИФ е международна организация за публично-частно сътрудничество, чиито членове са дружества: <https://www.weforum.org/>

проследяват предизвикателствата и напредъкът. В контекста на европейския семестър се извършват специфични за всяка държава оценки чрез двустранен диалог със съответните национални органи и заинтересовани страни. Оценката се основава също на качествен анализ и в нея се вземат предвид характеристиките на правната система и контекстът в съответната държава членка. Тази оценка може да накара Комисията да предложи на Съвета да приеме *специфични за всяка държава препоръки* за подобряване на националната ѝ правосъдна система.

Защо наличието на ефективни правосъдни системи е важно за европейския семестър?

Положителното икономическо въздействие от добре функциониращи правосъдни системи също оправдава тези усилия. В проучване на Съвместния изследователски център от 2017 г. са установени връзки между повишаването на ефикасността на съдилищата и процента на растеж на икономиката, както и между усещането на предприятията за независимостта на съдебната власт и растежа на производителността⁽²²⁾. Когато съдебните системи гарантират ефективно упражняване на правата, има по-голяма вероятност кредиторите да отпускат заеми, налице е възпиращ ефект за предприятията по отношение на извършването на опортюнистични действия, намаляват се разходите по сделките, а иновативните предприятия е по-вероятно да правят инвестиции.

Значението на ефективността на националните правосъдни системи за малките и средните предприятия (МСП) бе изтъкнато в проучване от 2015 г. на почти 9 000 европейски МСП относно иновациите и правата върху интелектуална собственост (ПИС)⁽²³⁾. Проучването разкри по-специално, че разходите и прекомерната продължителност на съдебните производства са сред основните причини да не се започва съдебно производство за нарушаването на ПИС. Положителното въздействие на добре функциониращите национални правосъдни системи върху икономиката се изтъква в голям брой литература и научни изследвания⁽²⁴⁾, включително от Международния валутен фонд⁽²⁵⁾, Европейската централна банка⁽²⁶⁾, ОИСР⁽²⁷⁾, Световния икономически форум⁽²⁸⁾ и Световната банка⁽²⁹⁾.

²² Vincenzo Bove и Leandro Elia. „The judicial system and economic development across EU Member States, JRC Technical Report“, EUR 28440 EN, Служба за публикации на ЕС, Люксембург, 2017 г.: http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC104594/jrc104594_2017_the_judicial_system_and_economic_development_across_eu_member_states.pdf

²³ Служба на Европейския съюз за интелектуална собственост (EUIPO), Информационно табло за интелектуалната собственост (ИС) и МСП за 2016 г.

²⁴ Alves Ribeiro Correia/Antas Videira, „Troika’s Portuguese Ministry of Justice Experiment: An Empirical Study on the Success Story of the Civil Enforcement Actions“ („Експериментът на Тройката на португалското Министерство на правосъдието: емпирично проучване на успешното приключване на гражданските изпълнителни икове“), в International Journal for Court Administration, том 7, № 1, юли 2015 г. свидетелства за успеха на реформите, извършени в Португалия.

²⁵ Международен валутен фонд, „Fostering Growth in Europe Now“ („Насърчаване на растежа в Европа сега“), 18 юни 2012 г.

²⁶ Европейска централна банка, „Adjustment and growth in the euro area“ („Приспособяване и растеж в еврозоната“), 16 май 2013 г.: <http://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2013/html/sp130516.en.html>

²⁷ Вж. напр. „What makes civil justice effective?“ („Какво прави гражданското правосъдие ефективно?“), OECD Economics Department Policy Notes („Бележки по икономическата политика на Икономическия отдел на ОИСР“), 18 юни 2013 г., и „The Economics of Civil Justice: New Cross-Country Data and Empirics“ („Икономика на гражданското правосъдие: нови сравнителни данни и емпиричен анализ“), OECD Economics Department Working Papers (работни документи на Икономическия отдел на ОИСР), № 1060.

²⁸ Световен икономически форум, „The Global Competitiveness Report 2013-2014“ („Доклад за глобалната конкурентоспособност за 2013-2014 г. http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf

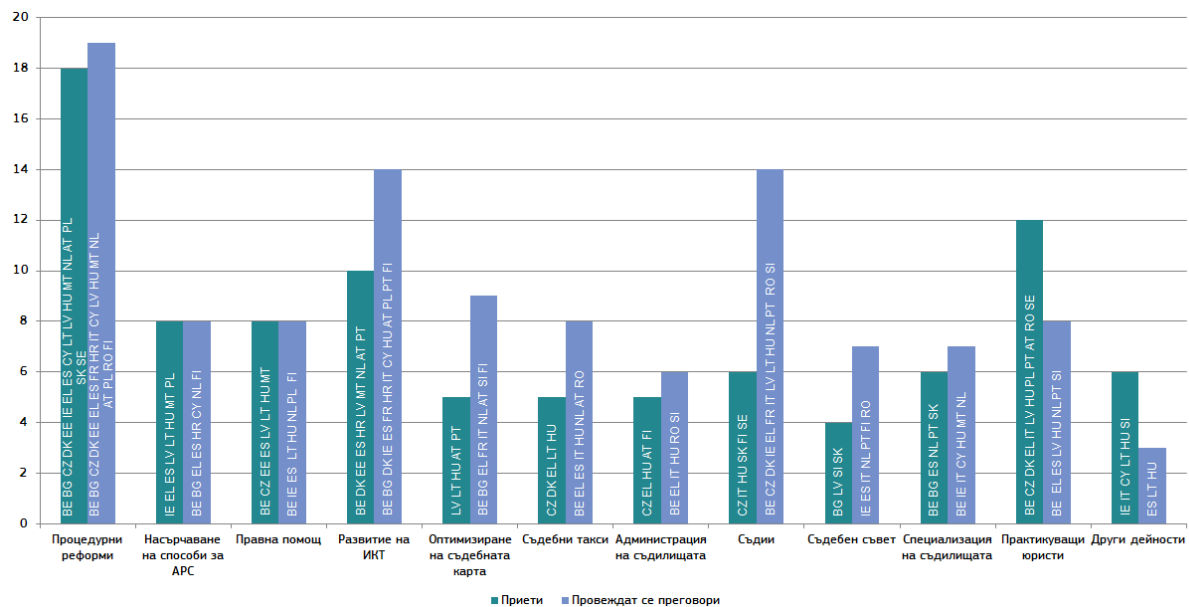
2. КОНТЕКСТ: РЕФОРМИТЕ В ОБЛАСТТА НА ПРАВОСЪДИЕТО ТРЯБВА ДА УТВЪРЖДАВАТ ПРИНЦИПИТЕ НА ПРАВОВАТА ДЪРЖАВА

От 2013 г. насам ЕС насърчава държавите членки да повишат независимостта, качеството и ефикасността на правосъдните си системи. Реформите не следва да се предприемат като самоцел, а по начин, който утвърждава принципите на правовата държава и спазва европейските стандарти относно независимостта на съдебната власт.

2.1. В много държави членки понастоящем се извършват реформи в областта на правосъдието

През 2017 г. голям брой държави членки продължиха да полагат усилия за повишаване на ефективността на националните си правосъдни системи. На графика 1 е представен преглед на приетите и предвидените реформи в областта на правосъдието. Тя представлява фактически преглед за това „кой какво прави“, без каквато и било качествена оценка.

Графика 1: Законодателни и регулаторни дейности по отношение на правосъдните системи през 2017 г. (приети мерки/договаряни инициативи по държави членки) (източник: Европейска комисия⁽³⁰⁾)

Графика 1 показва, че процесуалното право продължава да бъде област, на която се обръща особено внимание в редица държави членки, както и че са били приети или обявени значителен брой нови реформи във връзка с по-нататъшното развитие на информационните и комуникационните технологии (ИКТ), алтернативните способи за разрешаване на спорове (АРС), правната помощ, реформата на съдебните карти и законодателството относно съдиите и юридическите професии. Сравнение с Информационното табло за 2017 г. показва, че нивото на активност като цяло е

²⁹ Световна банка, „Doing business 2014“ („Извършване на стопанска дейност 2014 г.“): http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/~/_/media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB14-Chapters/DB14-Enforcing-contracts.pdf

³⁰ Информацията е събрана в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи за 26 държави членки. UK не е представило информация. DE обясни, че се провеждат редица реформи на съдебната власт, като обхватът и мащабът на процеса на реформи варират в 16-те федерални провинции.

нараснало както по отношение на приетите реформи, така и по отношение на планираните в бъдеще мерки. Необходимо е това да се разглежда в контекста на факта, че реформите в областта на правосъдието отнемат време – понякога минават няколко години от първоначалното оповестяване на нови реформи до приемането на законодателни и регулаторни мерки и тяхното действително прилагане.

2.2. Мониторинг на реформите в областта на правосъдието на равнище ЕС

На равнище ЕС Комисията използва редица инструменти и механизми за мониторинг на предприетите от държавите членки усилия за реформи. Този мониторинг се извършва в тясно сътрудничество с Европейската мрежа на съдебните съвети, Мрежата на председателите на върховните съдилища в Европейския съюз и Асоциацията на държавните съвети и върховните административни юрисдикции в ЕС.

– Мониторинг посредством европейския семестър –

Европейският семестър е годишният цикъл на ЕС за координиране на икономическите и фискалните политики и част от рамката на ЕС за икономическо управление. Реформите в областта на правосъдието са утвърден приоритет на структурните реформи, насърчавани чрез европейския семестър. Този приоритет произтича от факта, че принципите на правовата държава и подобряването на независимостта, качеството и ефикасността на правосъдните системи са от основно значение за създаването на благоприятна за инвестиции среда ⁽³¹⁾.

Цикълът на европейския семестър започва всяка година през ноември, когато Комисията представя приоритетите си за следващата година (Съобщение относно годишния обзор на растежа). През март службите на Комисията представят специфични за всяка държава оценки, в които са застъпени всички теми, обхванати от семестъра в докладите за отделните държави. През май Комисията представя своите предложения за специфични за всяка държава препоръки, чиито адресати са държавите членки. Тези препоръки се приемат от Съвета през юли, след като бъдат одобрени от Европейския съвет.

За мониторинга на реформите в областта на правосъдието се използват два инструмента: i) сравнителен инструмент — Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието, и ii) специфичните за всяка държава оценки (докладите за отделните държави), в които се вземат предвид контекстът в съответната държава членка и характеристиките на нейната правна система. Специфичните за всяка държава оценки се извършват чрез двустранен диалог със съответните национални органи и заинтересовани страни. В зависимост от комбинирания резултат от двата инструмента Комисията може да предложи на Съвета да приеме специфични за всяка държава препоръки за подобряване на националната ѝ правосъдна система.

Въз основа на предложение на Комисията Съветът отправя в рамките на европейския семестър за 2017 г. специфични препоръки, свързани с правосъдната система, за пет държави членки ⁽³²⁾. В допълнение към държавите членки, към които бяха отправени

³¹ Съобщение на Комисията „Годишен обзор на растежа за 2018 г.“, 22 ноември 2017 г., COM(2017) 0690 final.

³² HR, IT, CY, PT, SK. Вж. Препоръка на Съвета от 11 юли 2017 г. относно националната програма за реформи на Хърватия за 2017 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за конвергенция на Хърватия за 2017 г. (2017/C 261/08); Препоръка на Съвета от 11 юли 2017 г. относно националната програма за реформи на Италия за 2017 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Италия за 2017 г. (2017/C 261/11); Препоръка на Съвета от 11 юли 2017 г. относно националната програма за реформи на Кипър за 2017 г. и съдържаща становище на Съвета

специфични препоръки, други единадесет държави членки са изправени пред конкретни предизвикателства и подлежат на наблюдение от Комисията чрез европейския семестър⁽³³⁾. Необходимо е също така да се отбележи, че правосъдните реформи в Гърция се следят отблизо в контекста на Третата програма за икономически корекции за Гърция.

Държавите членки могат също така да разчитат на техническа помощ от страна на Комисията чрез Службата за подкрепа на структурните реформи. През 2017 г. девет държави членки⁽³⁴⁾ са получили или поискали техническа помощ от тази служба, например във връзка с ефикасността на системата за управление на съдилищата, реформата на съдебната карта, изготвянето или прилагането на програми за електронно правосъдие и подбора и повишенията на съдии. През декември 2017 г. Комисията представи също така инструмент за осъществяване на реформи в подкрепа на усилията на държавите членки въз основа на предизвикателствата, набелязани по време на европейския семестър.

– Уредбата за принципите на правовата държава –

Отвъд редовния мониторинг в областта на правосъдието по линия на европейския семестър Комисията създаде през 2014 г. механизъм за действие при кризи с цел преодоляването на системни заплахи за принципите на правовата държава в 28-те държави — членки на ЕС⁽³⁵⁾. Уредбата за принципите на правовата държава дава възможност на Комисията да започне диалог със съответната държава членка, за да се предотврати разрастването на системните заплахи за принципите на правовата държава. Целта на уредбата е Комисията да може да намери решение със съответната държава членка, за да се предотврати появата на системна заплаха за принципите на правовата държава, която би могла да прерасне в ситуация, която потенциално би задействала процедурата по член 7.

През януари 2016 г. Комисията започна диалог с полските органи в контекста на уредбата за принципите на правовата държава. Въпреки трите препоръки относно принципите на правовата държава и постоянните усилия в продължение на две години за привличане на полските органи в конструктивен диалог в контекста на уредбата за принципите на правовата държава Комисията заключи на 20 декември 2017 г., че е налице очевиден риск от тежко нарушение на принципите на правовата държава в Полша. Комисията прие четвърта препоръка относно принципите на правовата държава в Полша, в които изрази своята загриженост и отправи препоръки какви мерки могат да бъдат предприети в тази връзка⁽³⁶⁾. Комисията предложи също така на Съвета

относно програмата за стабилност на Кипър за 2017 г. (2017/C 261/12); Препоръка на Съвета от 11 юли 2017 г. относно националната програма за реформи на Португалия за 2017 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Португалия за 2017 г. (2017/C 61/21); Препоръка на Съвета от 11 юли 2017 г. относно националната програма за реформи на Словакия за 2017 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Словакия за 2017 г. (2017/C 261/24).

³³ BE, BG, IE, ES, LV, HU, MT, PL, RO, SI. Тези предизвикателства са отразени в съображенията на специфичните за всяка държава препоръки и докладите по държави, отнасящи се за тези държави членки. Най-новите доклади по държави за 2018 г. могат да бъдат намерени на адрес: https://ec.europa.eu/info/publications/2018-european-semester-country-reports_en

³⁴ BG, EE, EL, ES, HR, CY, MT, PT и SK.

³⁵ Съобщение на Комисията до Европейския парламент и до Съвета от 11 март 2014 г. „Нова уредба на ЕС за укрепване на принципите на правовата държава“, COM(2014) 158 final/2. Вж. също съобщение за медиите IP-14-237 от 11 март 2014 г. на адрес: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-237_bg.htm

³⁶ Препоръка (ЕС) 2017/1520 на Комисията от 26 юли 2017 г. относно принципите на правовата държава в Полша, ОВ L 228, 2.9.2017 г., стр. 19; Препоръка (ЕС) 2018/103 на Комисията от 20 декември 2017 г.

да приеме решение по член 7, параграф 1 от Договора за Европейския съюз за установяване на очевиден риск от тежко нарушение на принципите на правовата държава⁽³⁷⁾.

– Механизъм за сътрудничество и проверка –

Механизмът за сътрудничество и проверка (МСП) беше създаден при присъединяването на България и Румъния към Европейския съюз през 2007 г.⁽³⁸⁾, за да се преодолеят слабостите в съдебната реформа и борбата с корупцията, а за България и борбата с организираната престъпност. Оттогава докладите по МСП имат за задача да способстват за насочването на усилията на българските и румънските органи чрез конкретни препоръки и отразяват постигнатия напредък⁽³⁹⁾. Както беше подчертано от Съвета⁽⁴⁰⁾, действието на МСП ще бъде прекратено, когато всички цели, прилагачи се съответно към България и Румъния, бъдат изпълнени по задоволителен начин.

В доклада по МСП от януари 2017 г. Комисията направи равностметка на направеното през десетте години от създаването на МСП и преглед на постиженията и на предизвикателства, които все още не са преодоленени, и определи ключовите оставащи стъпки, необходими за постигането на целите на МСП. За тази цел Комисията отправи важни препоръки. Ако тези препоръки бъдат изпълнени, действието на МСП ще бъде прекратено, освен ако определени промени не доведат до ясен обрат в хода на напредъка. В доклада бе подчертано, че темпът на процеса ще зависи от това колко бързо България и Румъния ще успеят да изпълнят тези препоръки по необратим начин, както и от избягването на отрицателни стъпки, които могат да поставят под въпрос постигнатия през изминалите десет години напредък.

– Процедури за нарушения –

Комисията е ангажирана със следенето на случаи, при които националното право пречи на националните съдебни системи да осигурят ефективно прилагане на правото на ЕС в съответствие с изискванията на принципите на правовата държава и член 47 от Хартата на основните права на ЕС⁽⁴¹⁾.

В този контекст през декември 2017 г. Комисията реши да заведе дело срещу полското правителство в Съда на ЕС, тъй като Законът за организацията на общите съдилища нарушава правото на ЕС. Това производство за установяване на нарушение е свързано, на първо място, с дискриминация на основата на пол заради въвеждането на различна възраст за пенсиониране за жените съдии (60 години) и за мъжете съдии (65 години). Това противоречи на член 157 от Договора за функционирането на Европейския съюз

относно принципите на правовата държава в Полша, ОВ L 17, 23.1.2018 г., стр. 50. Вж. също така IP/17/2161 и IP/17/5367.

³⁷ COM(2017) 835 final.

³⁸ Заключение на Съвета на министрите, 17 октомври 2006 г. (13339/06); Решение на Комисията от 13 декември 2006 г. за създаване на механизъм за сътрудничество и проверка на напредъка на България в постигането на специфични цели в областите на съдебната реформа и борбата срещу корупцията и организираната престъпност (нотифицирано под номер C(2006) 6570).

Заключение на Съвета на министрите, 17 октомври 2006 г. (13339/06); Решение на Комисията за създаване на механизъм за сътрудничество и проверка на напредъка на Румъния в постигането на специфични цели в областите на съдебната реформа и борбата с корупцията, 13 декември 2006 г. (C(2006) 6569 окончателен).

³⁹ https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/rule-law/assistance-bulgaria-and-romania-under-cvm/reports-progress-bulgaria-and-romania_bg

⁴⁰ Заключение на Съвета относно МСП.

⁴¹ Съобщение на Комисията „Право на ЕС: по-добри резултати чрез по-добро прилагане“ (2017/C 18/02).

(ДФЕС) и Директива 2006/54 относно равенството между половете в областта на заетостта. На второ място, производството за установяване на нарушение засяга независимостта на полските съдилища, която е изложена на опасност поради предоставеното на Министерството на правосъдието право на преценка за това дали да поднови мандата на съдиите, които са достигнали по-ниската пенсионна възраст (вж. член 19, параграф 1 от ДФЕС в съчетание с член 47 от Хартата на основните права)⁽⁴²⁾.

Важността на това държавите членки да обезпечат независимостта на националните съдилища с оглед на правото на ЕС, беше подчертана в посоченото по-горе неотдавнашно решение на Съда на ЕС⁽⁴³⁾, както и в отправено наскоро искане за преюдициално заключение от Ирландския върховен съд към Съда на ЕС във връзка с европейска заповед за арест, издадена в Полша⁽⁴⁴⁾.

2.3. Европейските структурни и инвестиционни фондове в подкрепа на националните правосъдни системи

Комисията подкрепя някои правосъдни реформи с финансови средства по европейските структурни и инвестиционни фондове.

От 2007 г. насам 16 държави членки са използвали европейските структурни и инвестиционни фондове за повишаване на ефективността на правосъдните си системи. Между 2007 г. и 2023 г. тези държави членки ще вложат над 900 милиона евро за повишаване на ефикасността и подобряване на качеството на правосъдните си системи⁽⁴⁵⁾. Сред финансираните дейности са:

- подобряване на бизнес процесите в съдилищата чрез въвеждането на системи за управление на делата или на стратегия за човешките ресурси;
- цифровизиране на съдебната власт чрез въвеждането на електронни услуги за гражданите и предприятията;
- осигуряване на обучение за съдебните служители и повишаване на осведомеността на гражданите за техните права.

Графика 2 по-долу показва, че дейностите, финансирани по европейските структурни и инвестиционни фондове, са групирани в категории, отразяващи целите на проектите. Често отделен проект обхваща няколко вида дейности (методи за APC/OPC, цифровизиране и ИКТ, обучение). Най-значимите дейности от финансова гледна точка са цифровизирането на правосъдната система и въвеждането на ИКТ в нея, за които финансиране са заделени 14 от 16-те държави членки. До средата на 2017 г. само Хърватия и Малта не са заделени средства от европейските структурни и инвестиционни фондове за цифровизиране и ИКТ. Въпреки че дейностите за подобряване на вътрешните процедури, за подпомагане на обучението и за повишаване на осведомеността имат съществено по-малка финансова значимост, броят на държавите членки, отделили финансиране за тях, бе значителен (12 от общо 16 държави членки).

⁴² http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-5367_en.pdf

⁴³ Решение на Съда (голям състав) от 27 февруари 2018 г. по дело Associação Sindical dos Juizes Portugueses / Tribunal de Contas, C-64/16.

⁴⁴ Дело C-216/18 (PPU) Министър на правосъдието и равенството: <https://goo.gl/tcQb9n>

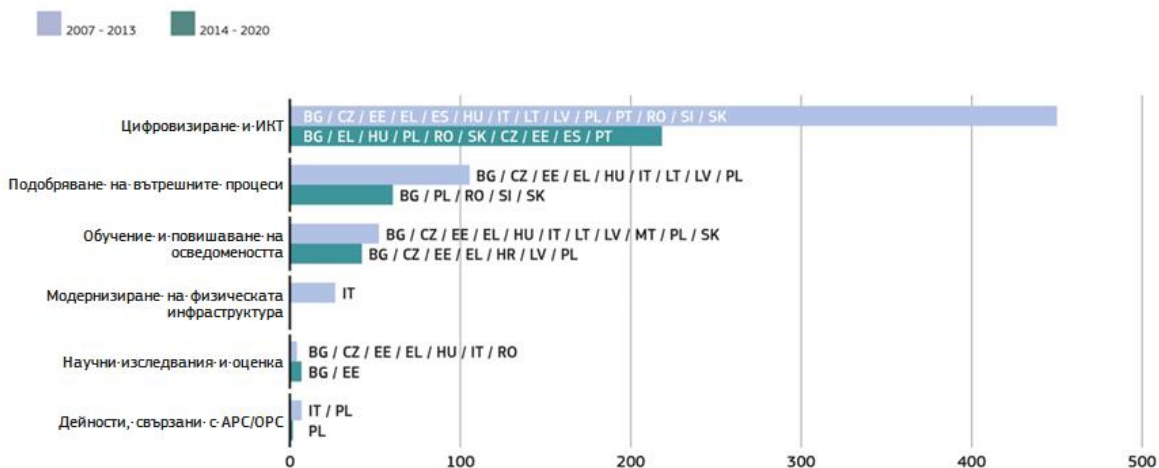
⁴⁵ Представените данни са изготвени въз основа на данни, събрани през есента на 2017 г. Тъй като програмният период в момента тече, общият размер на средствата за правосъдните системи може да нарасне и средствата, заделени за различните видове дейности, може да се промени до края на програмния период.

Графика 3 показва, че повечето държави членки са избрали да разпределят предназначенията за правосъдните системи средства от европейските структурни и инвестиционни фондове за различни видове дейности. Малко държави членки са съсредоточили тези средства върху една-единствена категория. Испания и Португалия са заделили финансиране основно за цифровизиране и ИКТ, а Малта и Хърватия — за обучение и повишаване на осведомеността. Много от държавите членки, които са заделили значителен дял от средствата от европейските структурни и инвестиционни фондове за цифровизиране и ИКТ, се цитират от адвокатите като често използващи ИКТ при обмена между съдилищата и адвокатите (⁴⁶). И обратно, в държавите членки, които са заделили по-малко средства за цифровизиране и ИКТ, използването на ИКТ при обмена със съдилищата е много ограничено.

Комисията ще следи специално за това да гарантира, че средствата на ЕС се използват адекватно за извършването на подходящи реформи в съответствие с принципите на правовата държава. Комисията подчертава важноста да се предприеме ориентиран към резултатите подход при изпълнението на приоритетите за финансиране и призовава държавите членки да оценят въздействието от подкрепата по линия на европейските структурни и инвестиционни фондове.

Графиките по-долу показват размера на средствата, които се използват и заделят за правосъдната система от 2007 г. насам (⁴⁷) в 16-те държави членки, използващи европейските структурни и инвестиционни фондове за подпомагане на правосъдните системи.

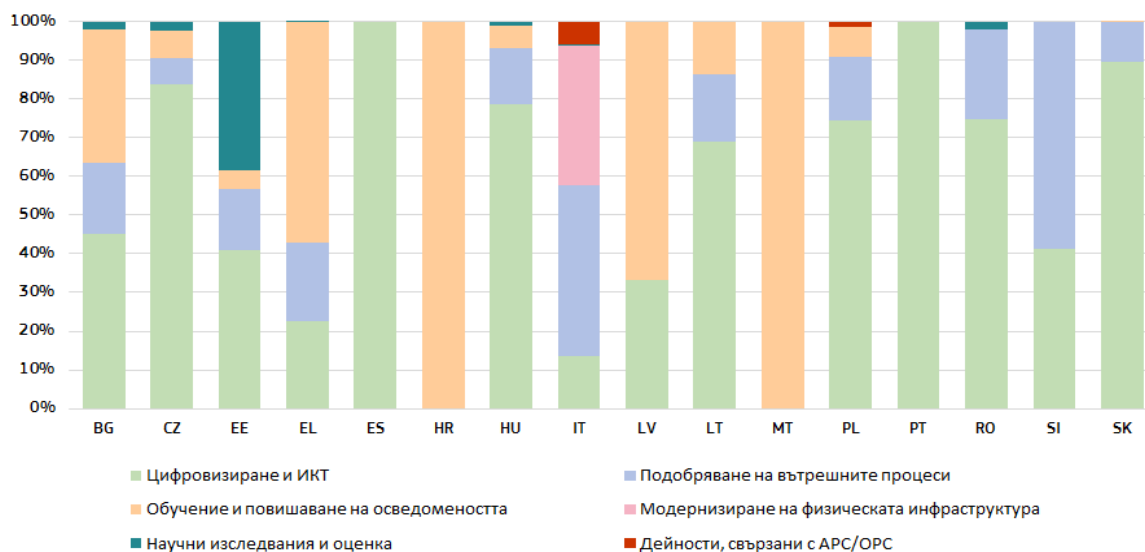
Графика 2: Подпомагане за правосъдните системи по линия на структурните фондове от 2007 г. с разбивка по цели (в милиони евро) (източник: проучване, изготвено по поръчка на Европейската комисия)

⁴⁶ Единственото изключение е IT, която е заделила ограничен процент от средствата, получени по европейските структурни и инвестиционни фондове, за цифровизиране и ИКТ, но въпреки това адвокатите отбелязват често използване на ИКТ при обмена със съдилищата.

⁴⁷ За програмния период 2007—2013 г. графиката показва изразходваните средства. За програмния период 2014—2020 г. графиката показва средствата, заделени за правосъдната система.

Графика 3: Подпомагане за правосъдните системи по линия на структурните фондове от 2007 г. с разбивка по цели и държави членки (източник: проучване, изготвено по поръчка на Европейската комисия)

3. ОСНОВНИ КОНСТАТАЦИИ ОТ ИНФОРМАЦИОННОТО ТАБЛО НА ЕС В ОБЛАСТТА НА ПРАВОСЪДИЕТО ЗА 2018 Г.

Ефикасността, качеството и независимостта са основните параметри на ефективната правосъдна система и в Информационното табло са представени показатели за всичките три параметъра.

3.1. Ефикасност на правосъдните системи

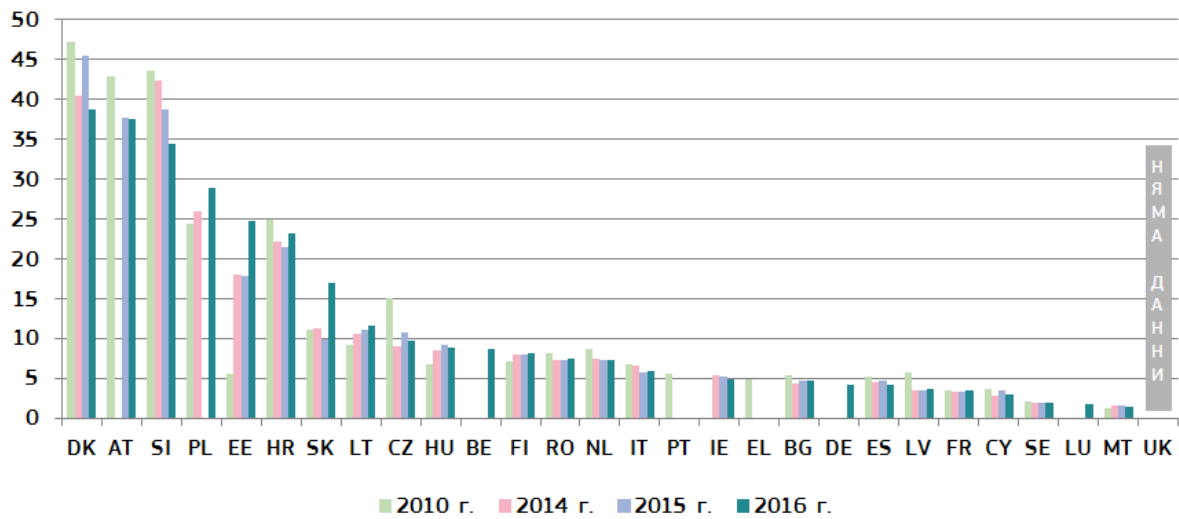
В Информационното табло са представени показатели за ефикасността на производствата в областта на гражданското, търговското и административното право в широк смисъл, както и в специфични области, в които административните органи и съдилищата прилагат правото на ЕС ⁽⁴⁸⁾.

3.1.1. Развятия във връзка с натовареността на съдилищата

Натовареността на правосъдните системи на държавите членки е висока, но стабилна, въпреки че нивото ѝ варира значително между отделните държави членки (графика 4). Това показва колко е важно да продължат да се полагат усилия за гарантиране на ефективността на правосъдната система. За първи път в Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието се представят данни за новозаведените административни дела (графика 6).

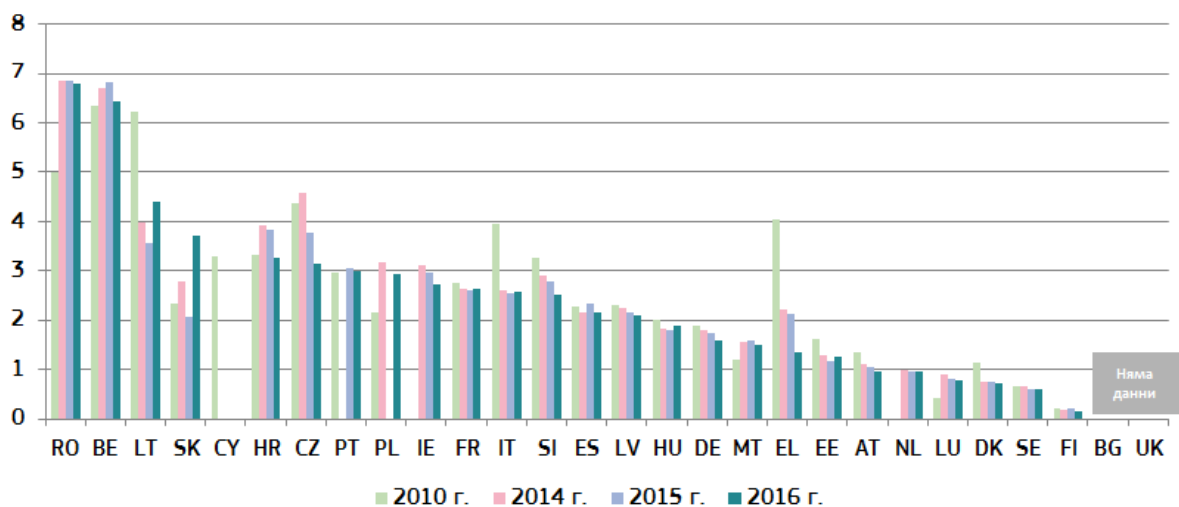
⁴⁸ Изпълнението на съдебните решения също е важно за ефикасността на правосъдната система. При все това в повечето държави членки няма налични сравними данни.

Графика 4: Брой на новозаведените граждански, търговски, административни и други дела (*) (на първа инстанция/на 100 жители) (източник: проучване на СЕРЕЖ) ⁽⁴⁹⁾

(*) Съгласно методиката на СЕРЕЖ тази категория включва всички спорни и безспорни граждански и търговски дела, безспорните дела във връзка с поземлените и търговските регистри, други дела във връзка с регистрите, други безспорни дела, административноправни дела и други дела, които не са наказателноправни. Методиката съдържа промени в SK.

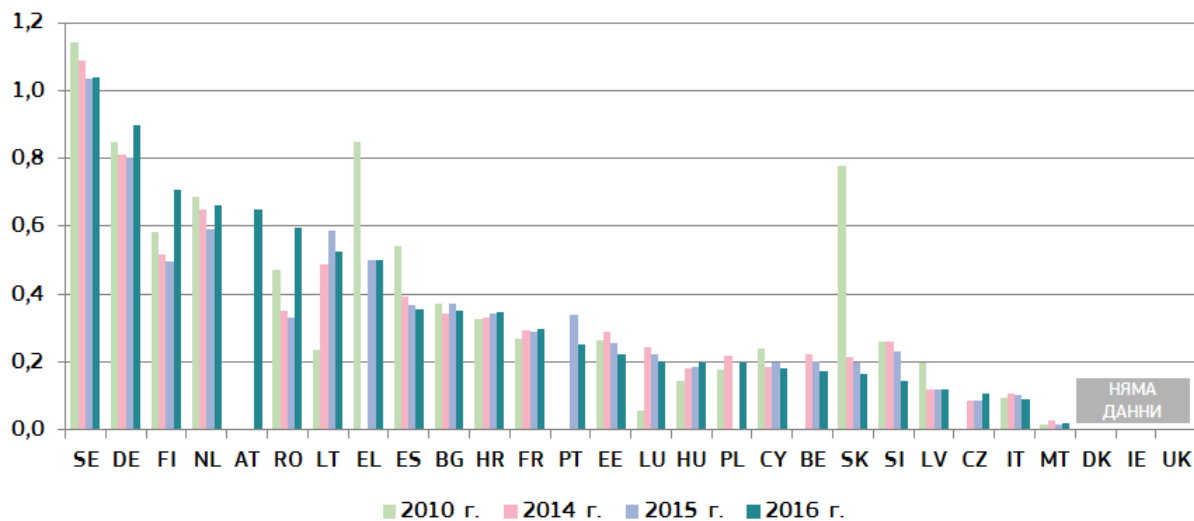
Графика 5: Брой на новозаведените граждански и търговски съдебни спорове (*) (на първа инстанция/на 100 жители) (източник: проучване на СЕРЕЖ)

(*) Съгласно методиката на СЕРЕЖ гражданските/търговските съдебни спорове се отнасят до спорове между страните, например спорове във връзка с договори. Безспорните граждански/търговски дела се отнасят до производства, при които няма оспорване, напр. неоспорвани заповеди за плащане. Методиката съдържа промени в EL и SK. Данните за NL включват безспорните дела.

⁴⁹ Проучване от 2018 г. относно функционирането на съдебните системи в държавите — членки на ЕС, изготвено от секретариата на СЕРЕЖ за Комисията: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_en

Графика 6: Брой на новозаведените административни дела (*) (на първа инстанция/на 100 жители) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

(*) Съгласно методиката на СЕРЕЈ административноправните дела се отнасят до спорове между граждани и местни, областни или национални органи. Методиката съдържа промени в EL и SK. DK и IE не отбелязват административните дела отделно.

3.1.2. Общи данни за ефикасността

Показателите относно ефикасността на производствата в областта на гражданските, търговските и административните дела в широк смисъл са: продължителност на производствата (необходимо време за разглеждане на висящите дела); дял на приключените производства; брой висящи дела.

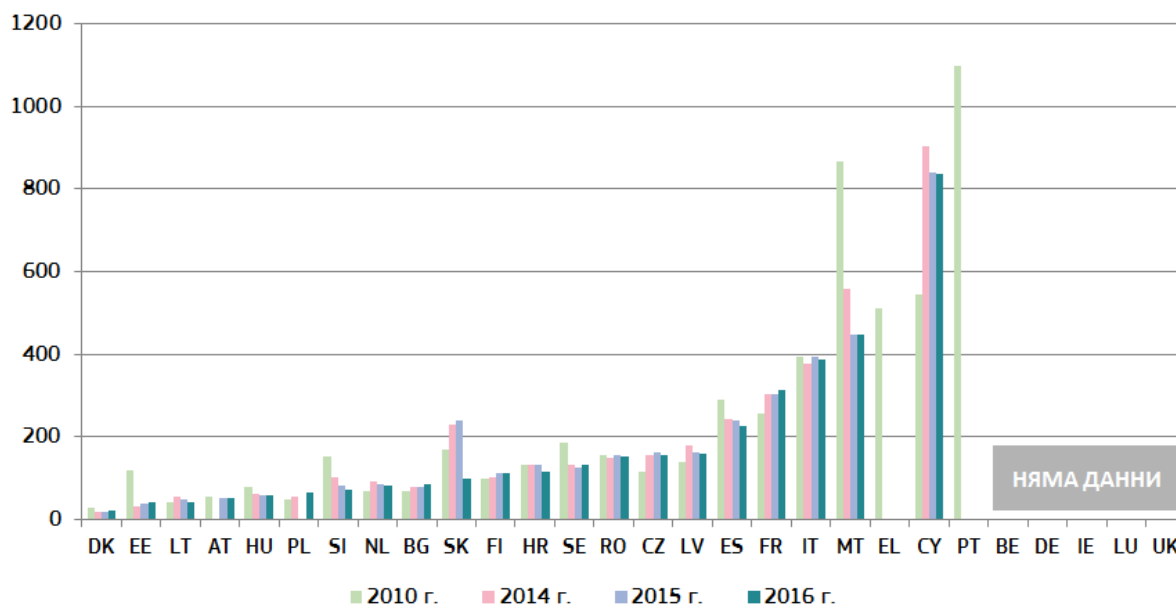
– Продължителност на производствата –

Продължителността на производствата изразява изчисленото време (в дни), необходимо за решаване на делото от съда, т.е. времето, което е било нужно на съда да вземе решение на първа инстанция. Показателят „необходимо време за разглеждане на висящите дела“ съответства на броя на нерешените дела, разделен на броя на решените дела в края на годината и умножен по 365 дни⁽⁵⁰⁾. Всички графики се отнасят предимно до производства в съдилища на първа инстанция, като във всички тях се сравняват данни за 2010 г., 2014 г., 2015 г. и 2016 г., когато такива данни са налични⁽⁵¹⁾. Две графики показват необходимото време за разглеждане на висящите дела през 2016 г. за гражданските и търговските съдебни спорове и административните дела на всички съдебни инстанции.

⁵⁰ Продължителността на производствата, дялът на приключените производства и броят висящи дела са стандартни показатели, дефинирани от СЕРЕЈ: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp

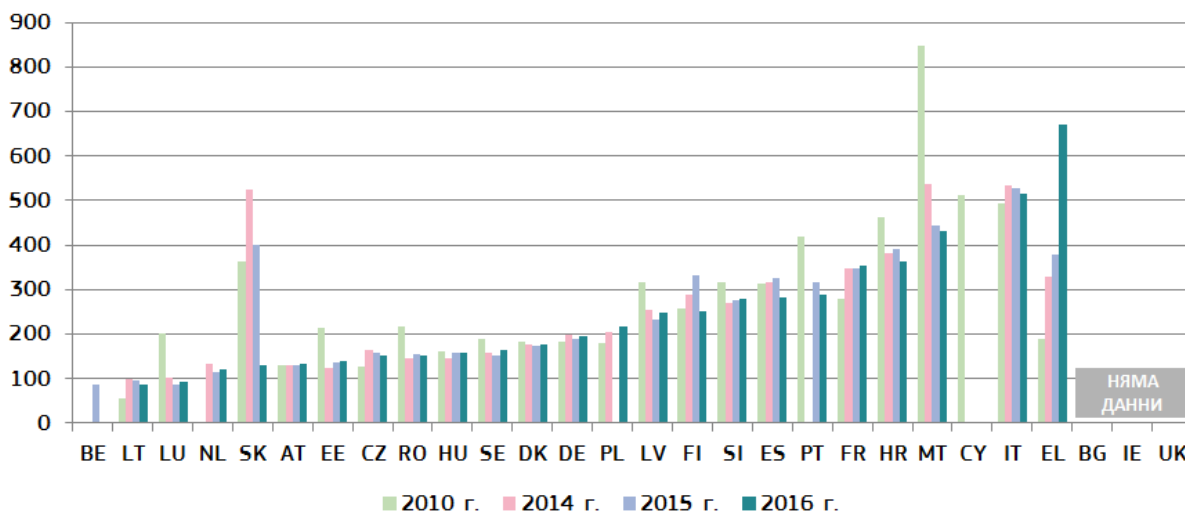
⁵¹ Годишите са избрани така, че да се запази седемгодишната перспектива спрямо 2010 г. като базова година и същевременно графиките да не се преплъват с информация. Данните за 2012 г. и 2013 г. се съдържат в доклада на СЕРЕЈ.

Графика 7: Време, необходимо за решаване на граждански, търговски, административни и други дела(*) (на първа инстанция/в дни) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

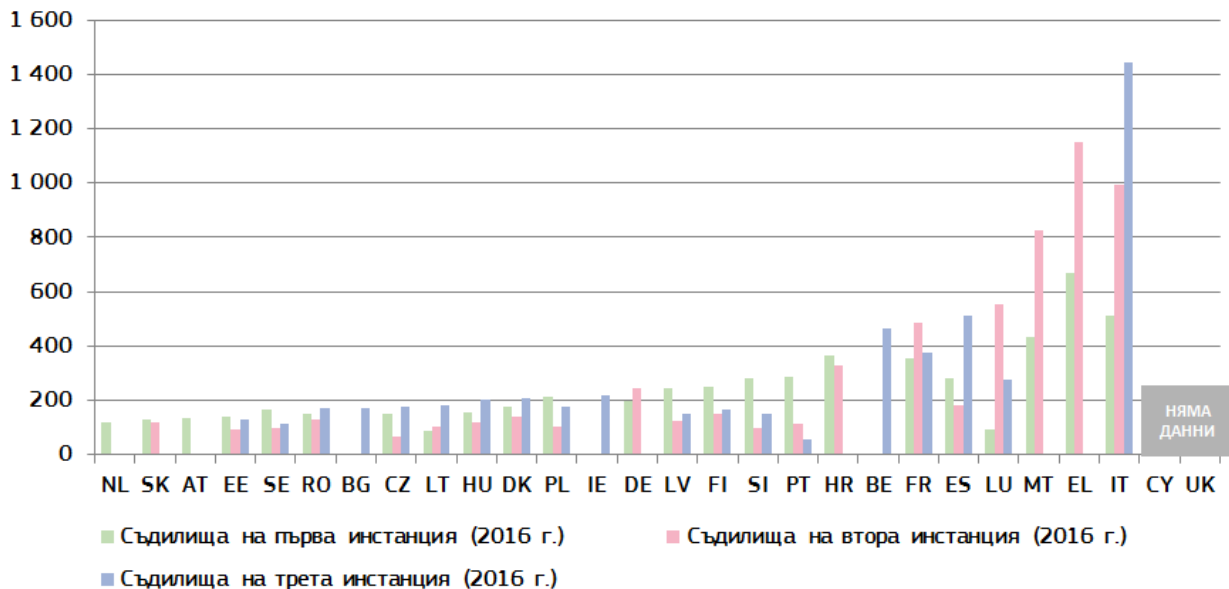
(*) Съгласно методиката на СЕРЕЈ тази категория включва всички спорни и безспорни граждански и търговски дела, безспорните дела във връзка с поземлените и търговските регистри, други дела във връзка с регистрите, други безспорни дела, административноправни дела и други дела, които не са наказателноправни. Методиката съдържа промени в SK. Всякиите дела включват всички инстанции в CZ и до 2016 г. в SK.

Графика 8: Време, необходимо за решаване на граждански и търговски съдебни спорове(*) (на първа инстанция/в дни) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

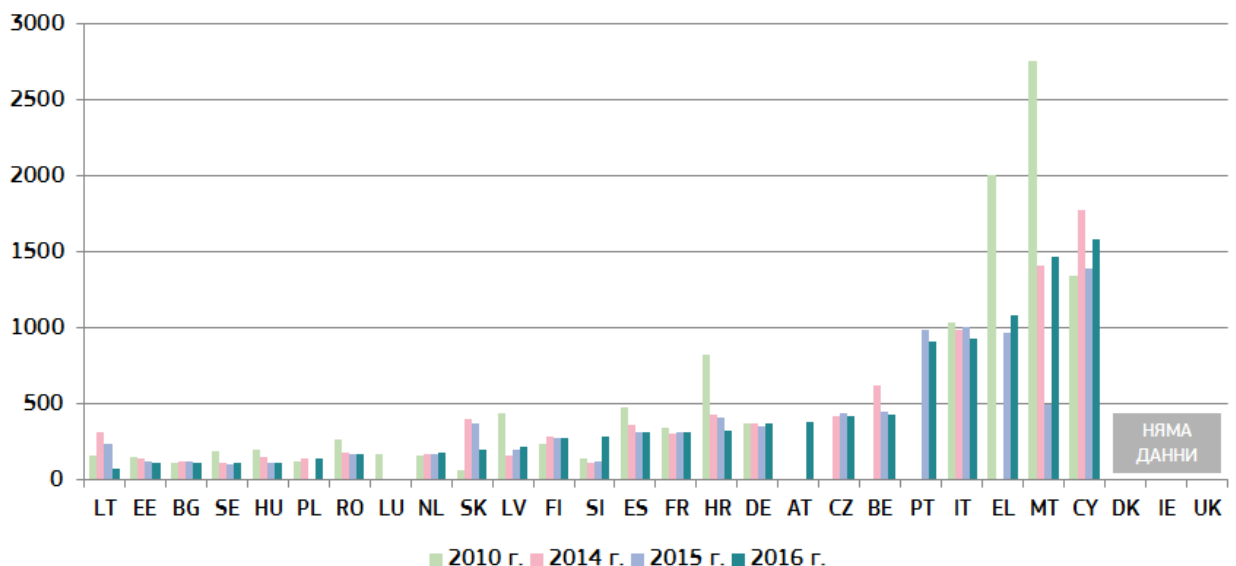
(*) Съгласно методиката на СЕРЕЈ гражданските/търговските съдебни спорове се отнасят до спорове между страните, например спорове във връзка с договори. Безспорните граждански/търговски дела се отнасят до производства, при които няма оспорване, напр. неоспорвани заповеди за плащане. Методиката съдържа промени в EL и SK. Всякиите дела включват всички инстанции в CZ и до 2016 г. в SK. Данните за NL включват безспорните дела.

Графика 9: Време, необходимо за решаване на граждански и търговски съдебни спорове (*) на всички съдебни инстанции през 2016 г. (на първа, втора и трета инстанция/в дни) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

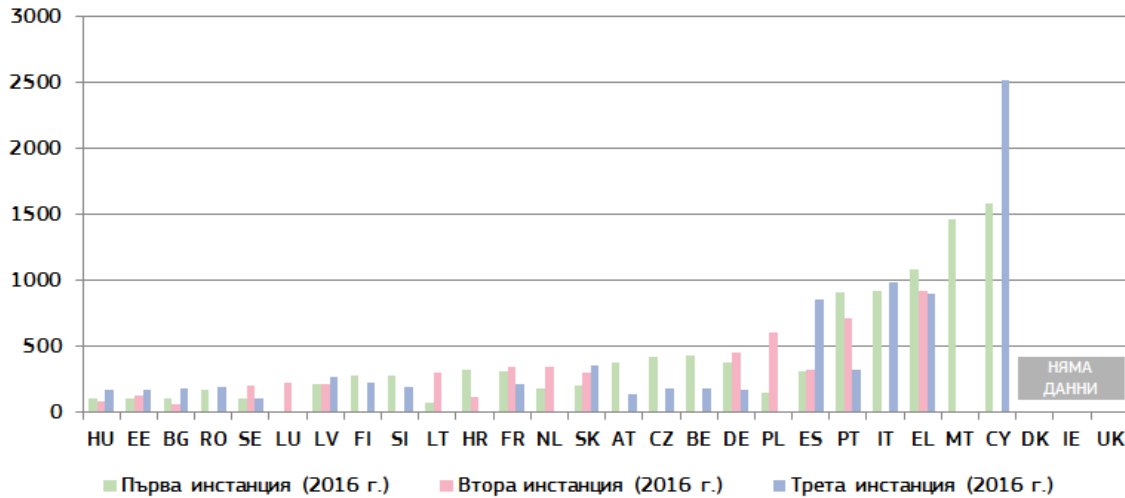
(*) Редът е определен от съдебната инстанция с най-дългите производства във всяка държава членка. Няма налични данни за първоинстанционните и второинстанционните съдилища в BE, BG и IE и за второинстанционните и третоинстанционните съдилища в DE, EL, HR и SK. В MT няма третоинстанционно съдилище. В някои държави членки достъпът до третоинстанционно съдилище може да бъде ограничен.

Графика 10: Време, необходимо за решаване на административни дела (*) (на първа инстанция/в дни) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

(*) Съгласно методиката на СЕРЕЈ административноправните дела се отнасят до спорове между граждани и местни, областни или национални органи на държавна власт. Методиката съдържа промени в EL и SK. Всякиите дела включват всички инстанции в CZ и до 2016 г. в SK. DK и IE не отбелязват административните дела отделно.

Графика 11: Време, необходимо за решаване на административни дела (*) на всички съдебни инстанции през 2016 г. (на първа инстанция и, когато е приложимо, на втора и трета инстанция/в дни) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

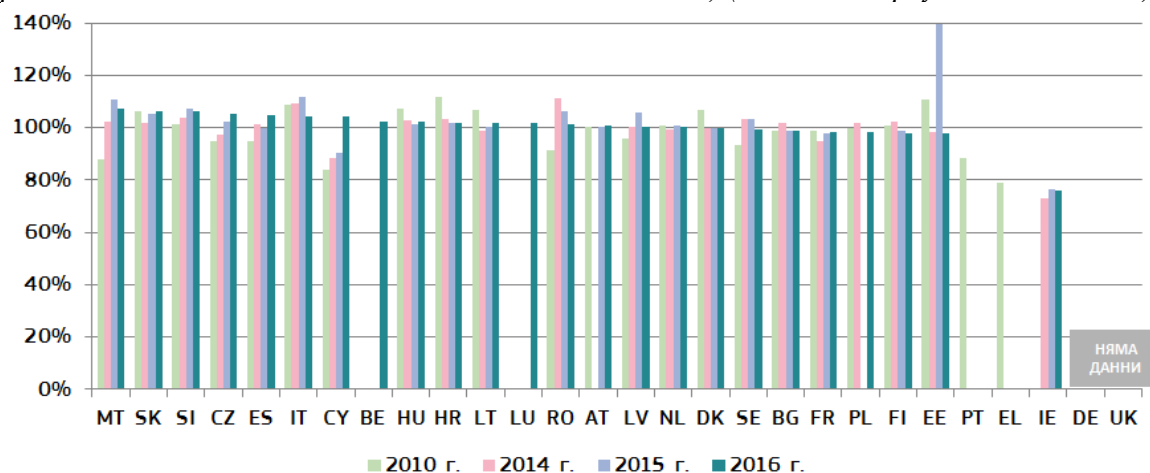

(*) Редът е определен от съдебната инстанция с най-дългите производства във всяка държава членка. Няма налични данни: за първоинстанционния съд в LU, за второинстанционните съдилища в MT и RO и за третоинстанционния съд в NL. Върховният съд или друго върховно съдилище е единствената инстанция за подаване на жалби в CZ, IT, CY, AT, SI и FI. В HR, LT, LU, MT и PL няма третоинстанционен съд за този тип дела. Върховният административен съд е първата и единствена инстанция за някои дела в BE. В някои държави членки достъпът до третоинстанционен съд може да бъде ограничен. DK и IE не отбелязват административните дела отделно.

– Дял на приключените производства –

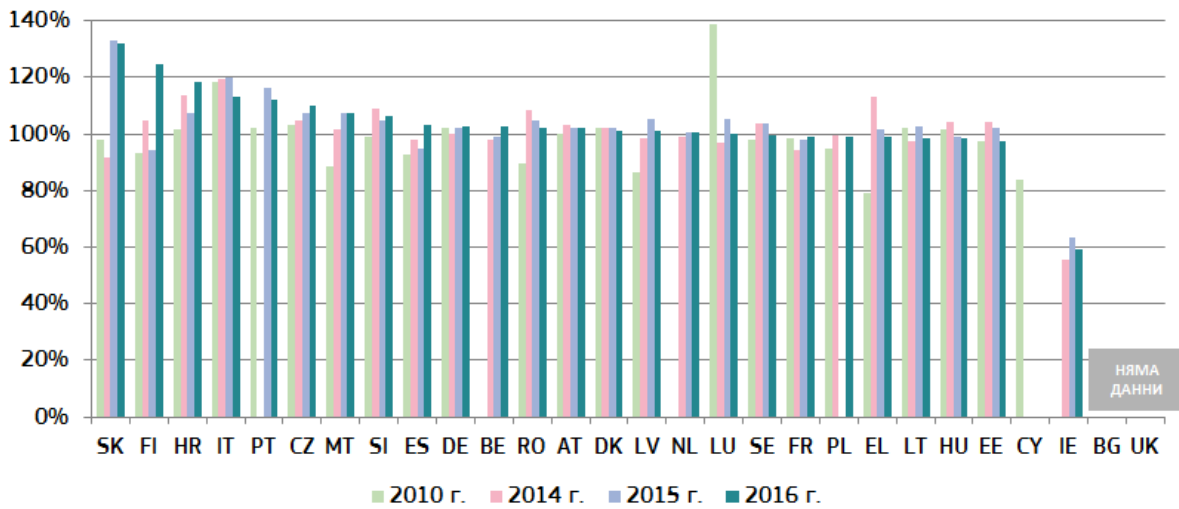
Делът на приключени производства е съотношението на броя решени дела спрямо броя новозаведени дела. Чрез него се измерва дали даден съд се справя с обема новозаведени дела. Когато делът на приключените производства е близо до или над 100 %, това означава, че съдебната система е в състояние да решава поне толкова дела, колкото постъпват. Ако делът на приключените производства е под 100 %, това означава, че съдилищата решават по-малко дела, отколкото постъпват.

Графика 12: Дял на решените граждански, търговски, административни и други дела (*) (на първа инстанция /в % – стойностите над 100 % показват, че броят на решените дела е по-голям от този на новозаведените дела, а стойностите под 100 % показват, че броят на решените дела е по-малък от този на новозаведените) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

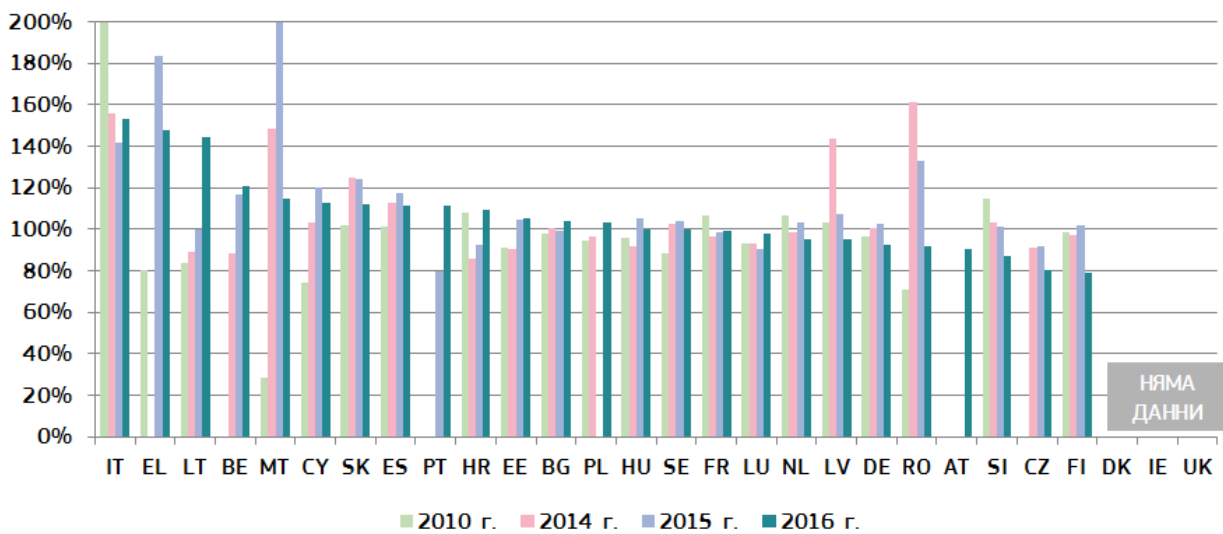
(*) Методиката съдържа промени в SK. IE: очаква се броят на решените дела да е по-голям от отчетения брой поради използваната методика.

Графика 13: Дял на решените граждански и търговски съдебни спорове (*) (на първа инстанция/в %) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

(*) Методиката съдържа промени в EL и SK. IE: очаква се броят на решените дела да е по-голям от отчетения брой поради използваната методика. Данните за NL включват безспорните дела.

Графика 14: Дял на решените административни дела (*) (на първа инстанция/в %) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

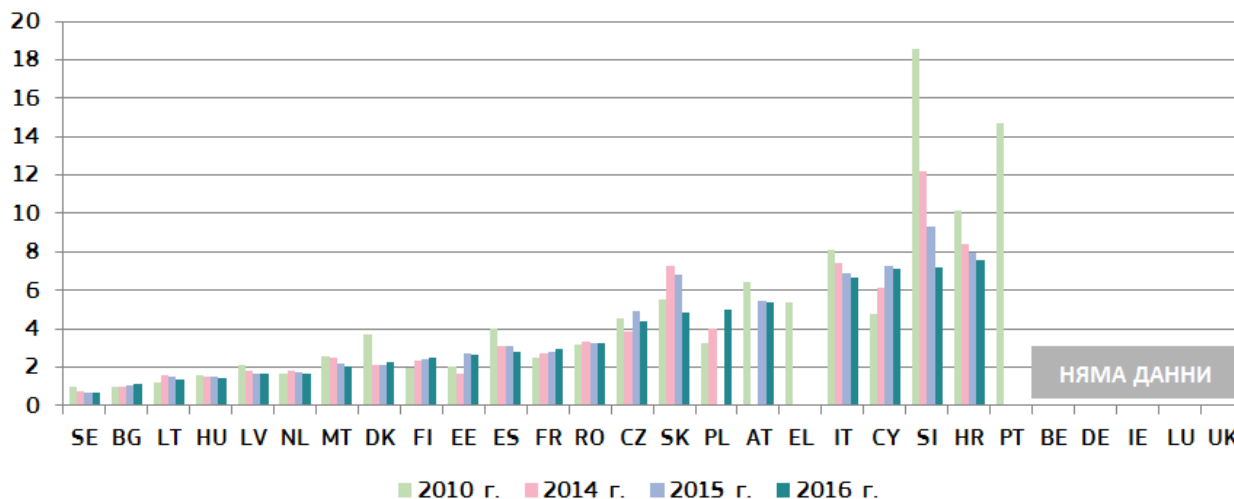

(*) Миналите стойности за някои държави членки са намалени за целите на представянето (MT през 2015 г. = 411%; IT през 2010 г. = 316%); (*) Методиката съдържа промени в EL и SK. DK и IE не отбелязват административните дела отделно.

– Висящи дела –

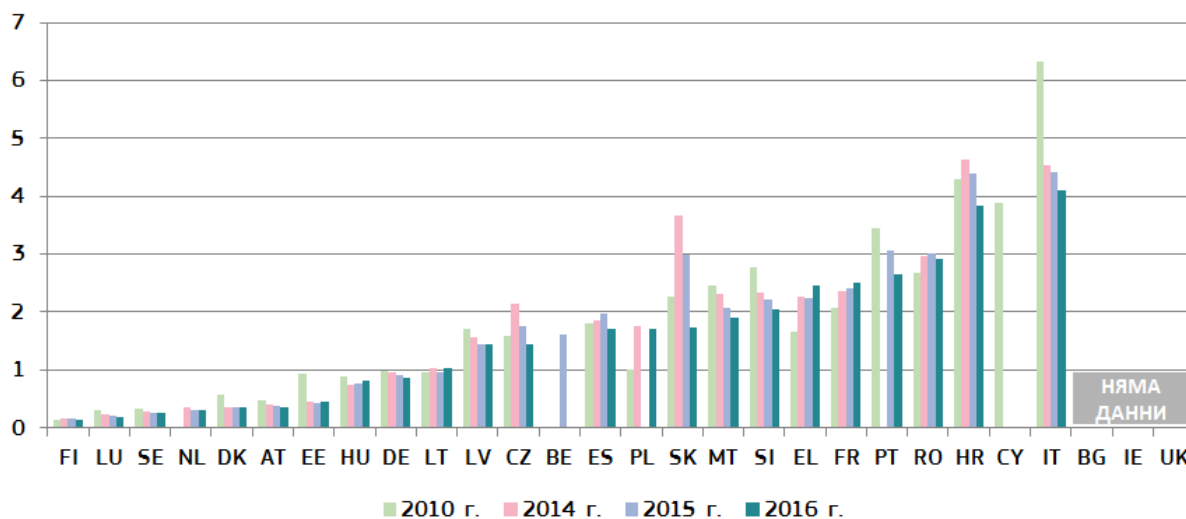
Броят висящи дела изразява броя на делата, които в края на съответната година все още не са разгледани. Броят висящи дела влияе също така върху необходимото време за разглеждане на висящите дела.

Графика 15: Брой на висящите граждански, търговски, административни и други дела (*) (на първа инстанция/на 100 жители) (източник: проучване на СЕРЕJ)

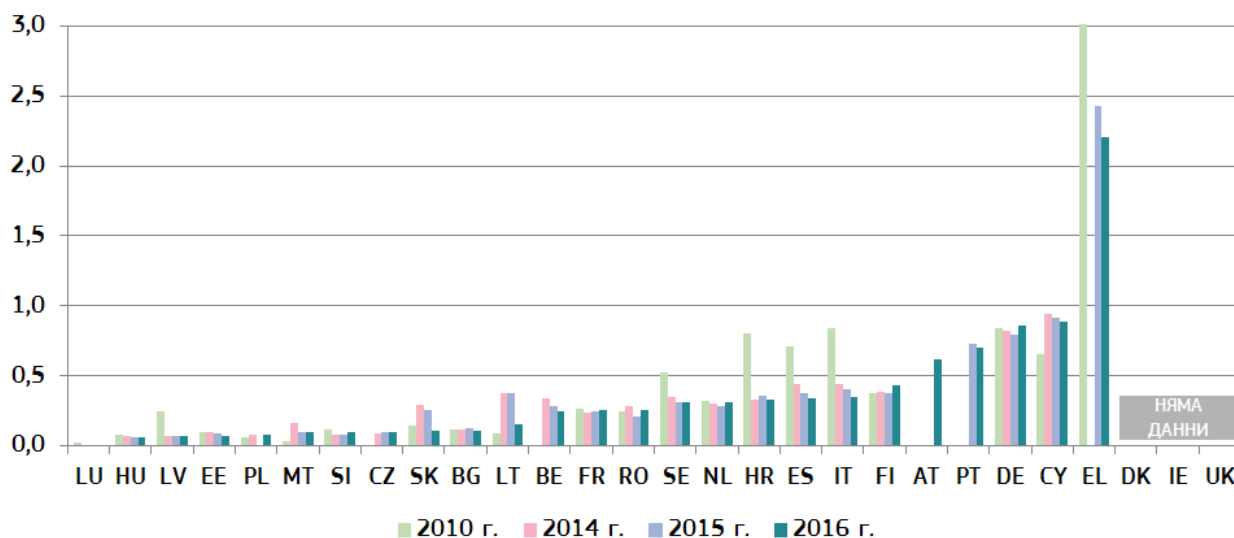
(*) Методиката съдържа промени в SK. Висящите дела включват всички инстанции в CZ и до 2016 г. в SK.

Графика 16: Брой на висящите спорни граждански и търговски дела (*) (на първа инстанция/на 100 жители) (източник: проучване на СЕРЕJ)

(*) Методиката съдържа промени в EL и SK. Висящите дела включват всички инстанции в CZ и до 2016 г. в SK. Данните за NL включват безспорните дела.

Графика 17: Брой на висящите административни дела (*) (на първа инстанция/на 100 жители) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

(*) Миналите стойности за някои държави членки са намалени за целите на представянето (EL през 2010 г. = 3,7%). Методиката съдържа промени в EL и SK. Висящите дела включват всички инстанции в CZ и до 2016 г. в SK. DK и IE не отбелязват административните дела отделно.

3.1.3. Ефикасност в специфични области на правото на ЕС

Този раздел допълва общите данни за ефикасността на правосъдните системи и в него се представя средната продължителност на производствата (⁵²) в специфични области, в които се прилага правото на ЕС. Информационното табло за 2018 г. е изготвено въз основа на предходни данни в областта на конкуренцията, електронните комуникации, марката на ЕС, защитата на потребителите и борбата с изпирането на пари. Областите са избрани заради тяхното значение за единния пазар и бизнес средата. В общ план сериозните забавяния на съдебните производства може да имат отрицателни последици върху упражняването на правата, произтичащи от законодателството на ЕС, например в случаите, когато вече не са налични подходящи средства за правна защита или когато сериозни финансови вреди станат невъзстановими.

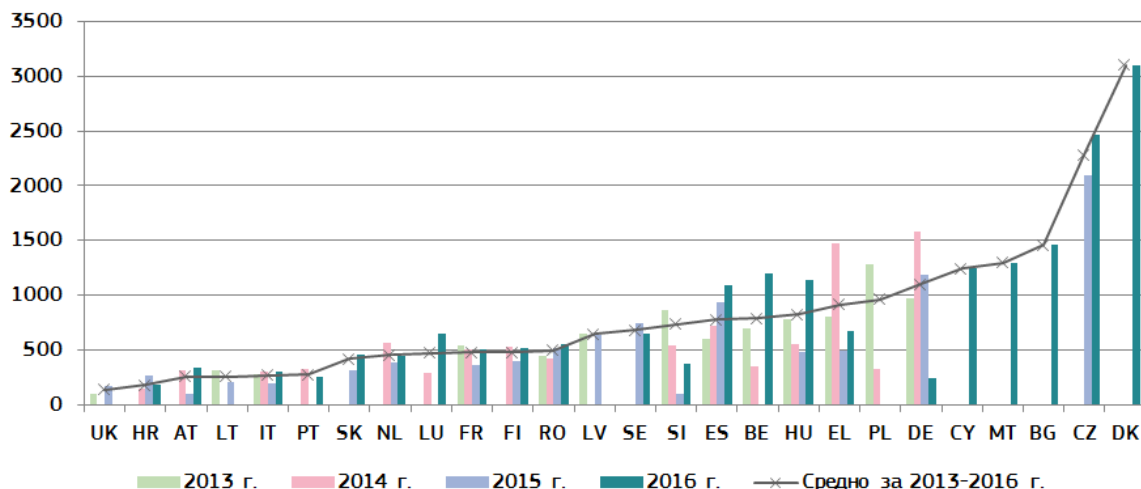
– Конкуренция –

Ефективното прилагане на конкурентното право гарантира еднакви условия на конкуренция за предприятията и поради това е от решаващо значение за привлекателността на бизнес средата. На графика 18 по-долу е представена средната продължителност на делата срещу решения на националните органи за защита на конкуренцията, прилагащи членове 101 и 102 от ДФЕС (⁵³).

⁵² Продължителността на производствата в специфични области е изчислена в календарни дни, считано от деня на внасянето на иска или жалбата в съда (или деня, в който обвинителният акт е станал окончателен) до деня, в който съдът приеме решение (графики 18—21, 23 и 24). Стойностите са подредени въз основа на претеглената средна стойност на данните за 2013 г., 2014 г., 2015 г. и 2016 г. за графики 18—21, на данните за 2015 г. и 2016 г. за графика 23 и на данните за 2014 г., 2015 г. и 2016 г. за графики 22 и 24. Когато няма налични данни за всички години, средната стойност отразява наличните данни, изчислени въз основа на всички дела, извадка от дела или прогнозни данни.

⁵³ Вж. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=BG>

Графика 18 Конкуренция: средна продължителност на съдебния контрол (*) (на първа инстанция/в дни) (източник: Европейската комисия и Европейската мрежа по конкуренция)

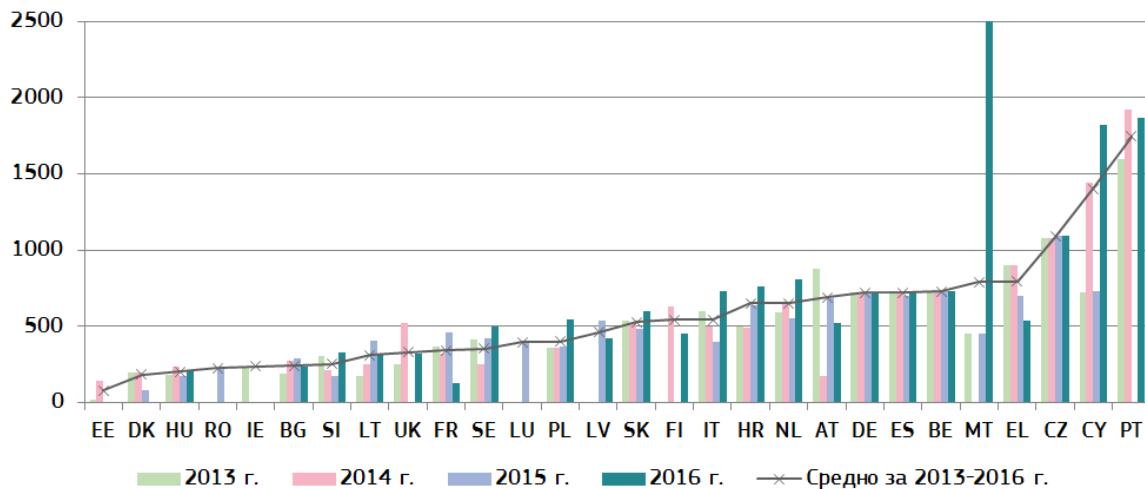
(*) ЕЕ: никакви дела. IE и AT: сценарият не е приложим, тъй като органите не разполагат с правомощия да вземат съответните решения. AT: данните включват дела за картелни споразумения, разглеждани от съда и свързани с нарушение на членове 101 и 102 от ДФЕС, но които не се основават на жалби срещу компетентния национален орган. В BG и IT са използвани прогнозни данни за продължителността. Празна колона означава, че държавата членка не е докладвала дела за съответната година. Броят на делата е нисък (под пет годишно) в много държави членки, което може да стане причина за зависимост на годишните данни от дадено изключително дълго или кратко дело. Част от най-дългите дела в набора от данни включват времето за преюдициално запитване до Съда на Европейския съюз (например LT), времето за конституционен контрол (например SK) или времето, натрупано вследствие на специфични процедурни забавяния (например CZ, EL, HU).

– Електронни комуникации –

Законодателството на ЕС в областта на електронните комуникации има за цел да повиши конкурентоспособността, да допринесе за развитието на вътрешния пазар и да генерира инвестиции, иновации и растеж. Положителният ефект за потребителите може да бъде постигнат чрез ефективното прилагане на това право, в резултат на което цените за крайните потребители могат да бъдат по-ниски, а услугите — с по-високо качество. На графика 19 по-долу е представена средната продължителност на делата за съдебен контрол върху решения на националните регулаторни органи, прилагащи правото на ЕС в областта на електронните комуникации⁵⁴. Графиката обхваща широк спектър от дела — от по-сложен съдебен контрол на анализи на пазара до дела, отнасящи се до потребителите.

⁵⁴ Изчислението е направено въз основа на продължителността на делата по жалби срещу решения на националните регулаторни органи, прилагащи националните закони за прилагане на регулаторната рамка в областта на електронните комуникации (Директива 2002/19/ЕО (Директива за достъпа), Директива 2002/20/ЕО (Директива за разрешението), Директива 2002/21/ЕО (Рамкова директива), Директива 2002/22/ЕО (Директива за универсалната услуга) и друго приложимо право на ЕС, като например програмата за политиката в областта на радиочестотния спектър, решенията на Комисията в областта на радиочестотния спектър, с изключение на Директива 2002/58/ЕО за правото на неприкосновеност на личния живот и електронните комуникации).

Графика 19 Електронни комуникации: средна продължителност на делата за съдебен контрол (*) (на първа инстанция/в дни) (източник: Европейската комисия и Комитетът по съобщенията)

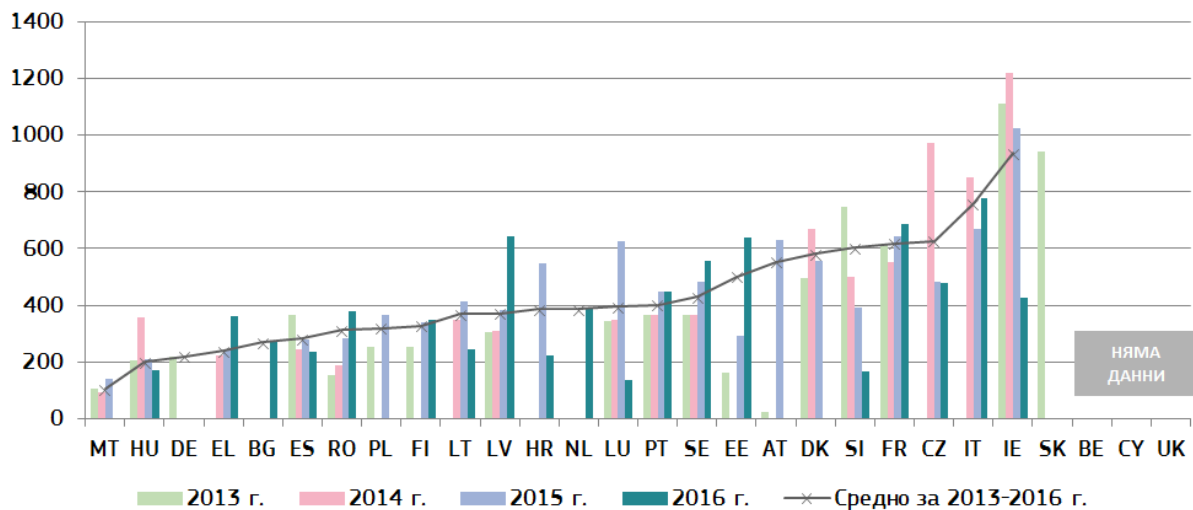
(*) Броят на делата варира в различните държави членки. Празна колона означава, че държавата членка не е докладвала дела за съответната година. В някои случаи ограниченият брой на съответните дела (LT, MT, SE, LV, SK) може да стане причина за зависимост на годишните данни от едно изключително дълго или кратко дело и да доведе до големи различия между отделните години. DK: с жалбите на първа инстанция се занимава квазисъдебен орган. ES, AT и PL: делата се разглеждат от различни съдилища в зависимост от предмета на делото. MT: през 2016 г. беше докладвано за изключително дълго дело с продължителност 2 500 дни, отнасящо се до сложен въпрос, при който местен орган заедно с няколко жители предявяват иск във връзка с предполагаеми вредни емисии от наземни станции за мобилни комуникации.

– Марка на ЕС –

Ефективното прилагане на правата на интелектуална собственост е от съществено значение за стимулиране на инвестициите в иновации. Законодателството на ЕС относно марките на ЕС ⁽⁵⁵⁾ предоставя съществена роля на националните съдилища, които действат като съдилища на ЕС и вземат решения, засягащи единния пазар. На графика 20 по-долу е показана средната продължителност на делата за нарушение на марката на ЕС при съдебни спорове между частни страни.

⁵⁵ Регламент 2017/1001/ЕС относно марката на Европейския съюз.

Графика 20 Марка на ЕС: средна продължителност на делата за нарушение на марката на ЕС (*) (на първа инстанция/в дни) (източник: (Европейската комисия и Европейската обсерватория за нарушенията на правата на интелектуална собственост)

(*) FR, IT, LT, LU: за данните за някои години е използвана извадка от дела. BG: за 2016 г. са използвани прогнозни данни за отделните съдилища. PL: за 2015 г. са използвани прогнозни данни за отделните съдилища. Броят на съответните дела е бил малък (под пет) в EE, IE, HR, LU и SI. В EE, IE, LV и SE е докладвано за изключително дълги дела, които се отразяват на средната продължителност. EL: данни въз основа на претеглената средна продължителност от две съдилища. ES: в изчисляването на средната продължителност са включени дела относно други права върху интелектуалната собственост на ЕС.

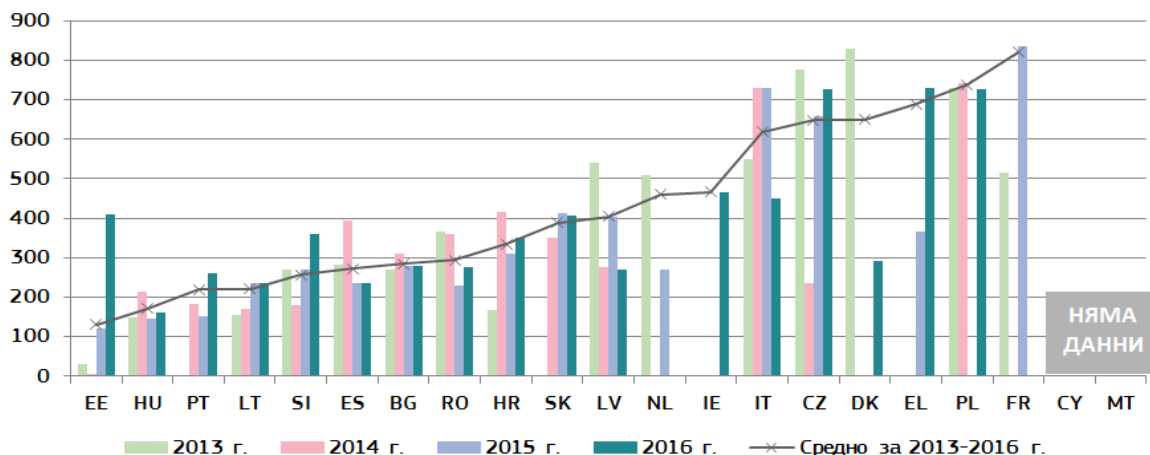
– *Защита на потребителите* –

Ефективното прилагане на правото в областта на защитата на потребителите гарантира, че потребителите се ползват от правата си и че предприятията, които нарушават правилата на потребителското право, не получават несправедливи облаги. Органите за защита на потребителите и съдилищата имат ключова роля за прилагането на правото на ЕС в областта на защитата на потребителите (⁵⁶) в рамките на отделните национални системи за правоприлагане. На графика 21 е представена средната продължителност на делата за съдебен контрол върху решенията на органите за защита на потребителите, прилагащи правото на ЕС.

За потребителите или предприятията ефективното прилагане може да обхваща цяла верига от участници — не само съдилища, но и административни органи. За да може проучването на тази верига на изпълнение да продължи, продължителността на производствата пред органите за защита на потребителите е представена отново. На графика 22 е показана средната продължителност при вземането на административни решения от националните органи за защита на потребителите през 2014—2016 г. от момента на образуване на делото. Съответните решения включват обявяване на нарушения на материалното право, разпореждане на временни мерки, заповеди за преустановяване на нарушаващите действия и въздържане от такива, започване на съдебни производства или приключване на дела.

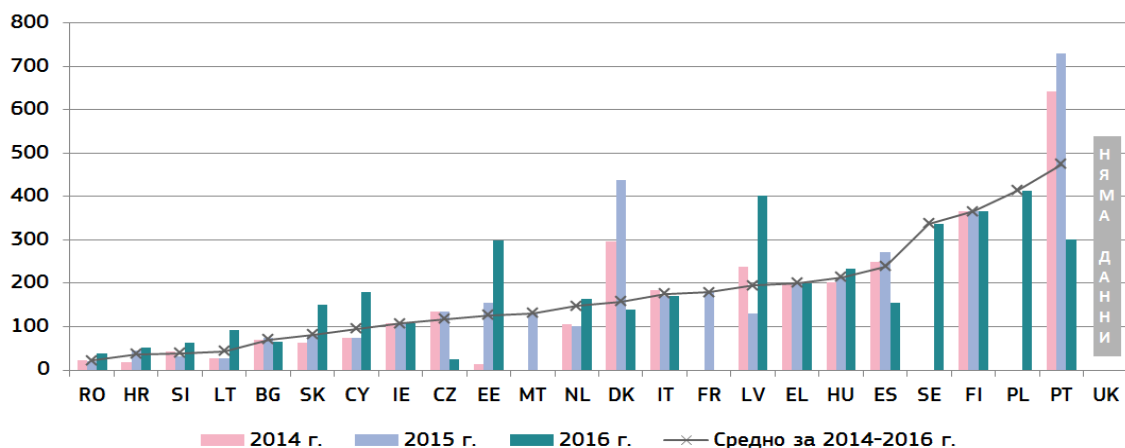
⁵⁶ Графики 21 и 22 са свързани с прилагането на Директивата относно неравноправните клаузи в потребителските договори (93/13/ЕИО), Директивата относно някои аспекти на продажбата на потребителски стоки и свързаните с тях гаранции (1999/44/ЕО), Директивата относно нелоялните търговски практики (2005/29/ЕО), Директивата относно правата на потребителите (2011/83/ЕС) и транспониращите ги национални разпоредби.

Графика 21 Защита на потребителите: средна продължителност на съдебния контрол (*) (на първа инстанция/в дни) (източник: Европейската комисия и Мрежата за сътрудничество в областта на защитата на потребителите)

(*) BE, LU, AT, FI, SE и UK: сценарият не е приложим, тъй като органите за защита на потребителите не разполагат с правомощия да вземат решения във връзка с нарушения на съответните правила на потребителското право. В някои от тези държави членки (например FI и SE) органите за защита на потребителите могат да предявяват искове в съда или да сезират прокуратурата (BE). DE: административните органи могат да вземат решения само по трансгранични казуси, но такива не е имало, тъй като Федералното министерство на правосъдието и защитата на потребителите е възложило на други квалифицирани органи да предприемат правоприлагащи мерки. В някои държави членки (BG, DK, EE, IE, ES и LT) системите са смесени, като органите за защита на потребителите са длъжни да завеждат съдебни дела при нарушаване на някои правила (например неравноправни клаузи в потребителските договори в BG и CY). DE и AT: предимно правоприлагане с гражданскоправни средства в областта на потребителското право чрез сдружения на потребителите или частни/получателни органи. ES: данните обхващат ограничен брой автономни области. Броят на съответните дела е бил малък (под пет) в DK, EE и IE. EL, PL и RO са предоставили прогноза относно средната продължителност. Правомощията на някои органи се отнасят само за части от съответното законодателство на ЕС относно защитата на потребителите.

Графика 22 Защита на потребителите: Средна продължителност при вземането на административни решения от органите за защита на потребителите (*) (на първа инстанция/в дни) (източник: Европейската комисия и Мрежата за сътрудничество в областта на защитата на потребителите)

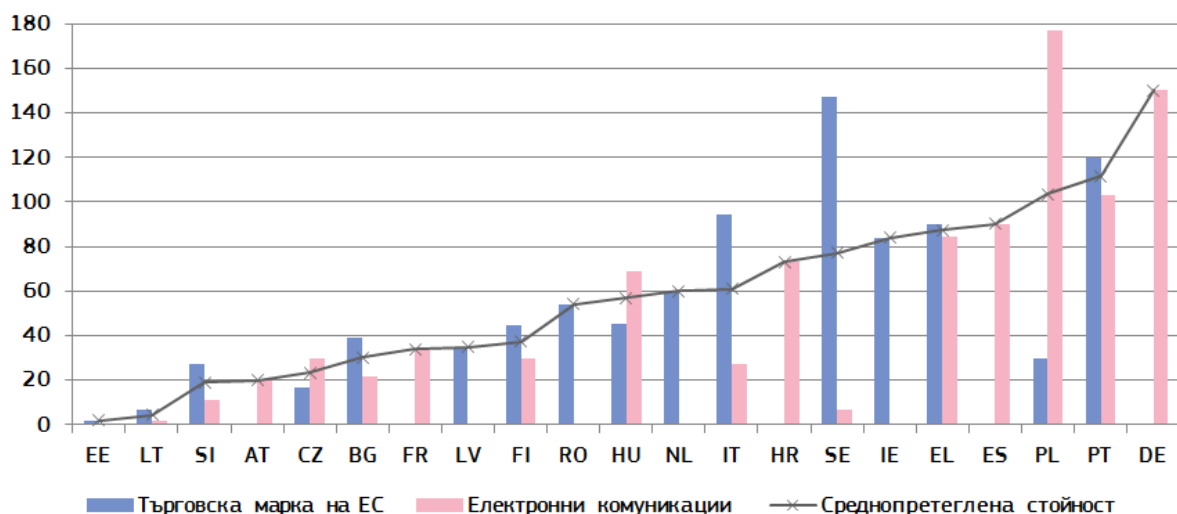
(*) BE, DE, LU, AT: сценарият не е приложим. SE: промяна в нормативната уредба дава възможност на орган да приеме съответно решение за налагане на условна глоба. CZ: в изчисляването на средната продължителност са включени всички решения, включително неокончателните решения на органа. PL: данните включват само производства, при които е издадено решение, и не включват производства, които са официално прекратени. DK: промяната на средната продължителност в сравнение с предходни години

може да бъде обяснена с промяна в методиката. NL: данните обхващат решенията, при които е наложена административна глоба заради нарушаване на материалното право. ES: данните обхващат ограничен брой автономни области. Някои държави членки са посочили, че те използват също така неформални инструменти за прилагане на правото относно защитата на потребителите, които като цяло са успешни (NL, LU), или че е постигнато прилагане без решение на орган (MT). EL, IE, RO и FI са представили прогнозирана или средна продължителност. В случай на минимална и максимална продължителност графиката показва средната продължителност. Някои органи са компетентни само по отношение на отделни части от съответното законодателство на ЕС.

– Временни мерки –

Временните мерки, разпоредени от съдилищата, включват временни забрани и изземване на стоки с цел възпиране или предотвратяване на предстоящо нарушение преди постановяването на окончателно решение по дадено дело. Ефикасността на производствата за допускане на временни мерки е особено важна, тъй като те често се използват в неотложни случаи, когато забавянето би могло да доведе до непоправими вреди за ищеца. На графика 23 е показано средното време, необходимо за получаване на решение от национален съд по молба за допускане на временни мерки с цел преустановяване на нарушения във връзка с марки на ЕС⁽⁵⁷⁾ и на разпоредбите относно електронните комуникации⁽⁵⁸⁾. Графиката показва средната продължителност на производствата в областите, в които са били взети решения през 2015 г. и 2016 г.

Графика 23: Временни мерки: средна продължителност на временните мерки през 2015 г. и 2016 г. (*) (на първа инстанция/в дни) (източник: (Европейската комисия, Европейската обсерватория за нарушенията на правата на интелектуална собственост и Комитета за регулиране на съобщенията)

(*) Търговска марка на ЕС: DK не е докладвала за никакви дела. BE, DE, FR, HR, CY, MT, LU, AT, AK, UK не са представили данни. Специфични обстоятелства, които удължават средната продължителност над обичайното, бяха докладвани от EL. Електронни комуникации: BE, CY, DK, EE, IE, LV, MT, NL, RO, SK и UK не са докладвали за никакви дела. LU не е предоставил данни. Броят на делата е нисък (под пет годишно) за повечето държави членки във всяка област, което може да стане причина за зависимост на годишните данни от дадено изключително дълго или кратко дело.

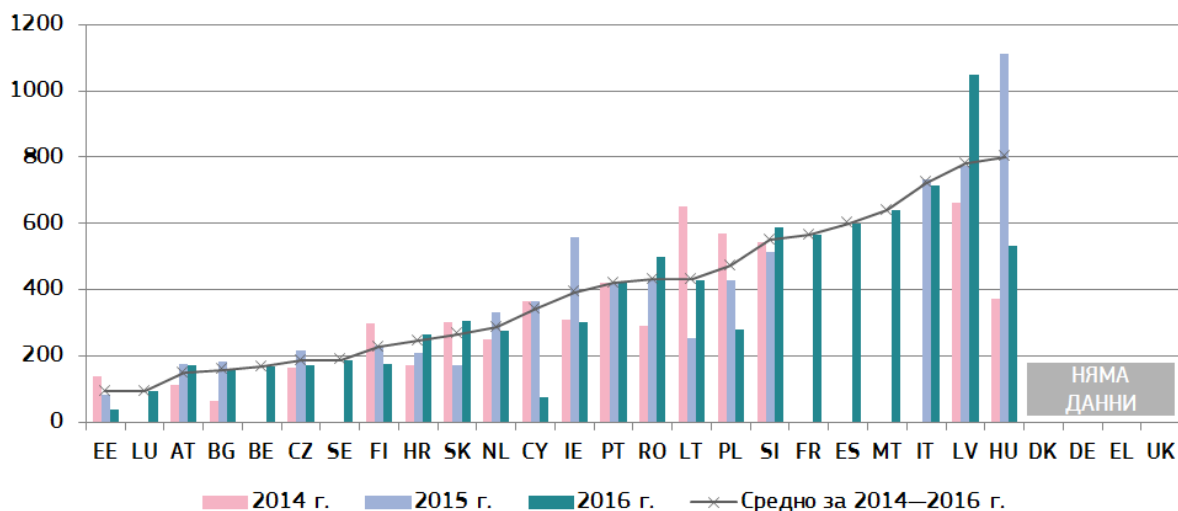
⁵⁷ Въз основа на член 9 от Директива 2004/48/ЕО относно упражняването на права върху интелектуалната собственост.

⁵⁸ Правната уредба е същата като посочената в бележка под линия 54.

– Изпирание на пари –

Наред с приноса ѝ за борбата с престъпността, ефективността на борбата с изпирането на пари е от решаващо значение за надеждността, целостта и стабилността на финансовия сектор, доверието във финансовата система и наличието на лоялна конкуренция на единния пазар⁽⁵⁹⁾. Както подчерта Международният валутен фонд, изпирането на пари може да обезкуражи чуждестранните инвеститори, да доведе до нарушения в международните капиталови потоци и да има отрицателни последици за макроикономическите резултати на държавите, което ще доведе до загуби на благосъстояние и изразходване на ресурси от по-продуктивни икономически дейности⁽⁶⁰⁾. Съгласно Директивата за борба с изпирането на пари държавите членки са длъжни да поддържат статистически данни относно ефективността на техните системи за борба с изпирането на пари или финансирането на тероризма⁽⁶¹⁾. В сътрудничество с държавите членки чрез актуализиран въпросник бяха събрани данни за съдебните фази на националните режими за борба с изпирането на пари. На графика 24 е показана средната продължителност на съдебните дела на първа инстанция за престъпления, свързани с изпирание на пари.

Графика 24: Изпирание на пари: средна продължителност на съдебните дела (*) (на първа инстанция/в дни) (източник: Европейската комисия и Експертната група по въпросите на изпирането на пари и финансирането на тероризма)

(*) ES: прогнозна продължителност. LV: поради относително малкия брой дела през 2016 г. съществуват различни фактори, които вероятно оказват влияние върху продължителността на производството, например застой в едно дело по обективни причини. PL: изчислението на продължителността за 2016 г. е въз основа на случайно подбрана извадка от дела.

3.1.4. Обобщение относно ефикасността на правосъдните системи

Ефективните правосъдни системи управляват своята натовареност и броя на изостаналите дела, а постановяването на решения става без излишно забавяне.

⁵⁹ Съображение 2 от Директива (ЕС) 2015/849 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 г. за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма.

⁶⁰ Бюлетин на МВФ, 6 октомври 2016 г.:

<http://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/16/31/Fight-Against-Money-Laundering-the-Financing-of-Terrorism>

⁶¹ Член 44, параграф 1 от Директива (ЕС) 2015/849.

Основните параметри, използвани в Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за оценяване на ефикасността на правосъдните системи, са именно *продължителността на производствата* (прогнозиран или среден срок в дни, необходими за решаване на дадено дело), делът на приключените производства (съотношението между броя на решените дела и броя на входящите дела) и броят на *висящите дела* (които в края на годината остава да бъдат разгледани).

Общи данни за ефикасността

Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2018 г. съдържа данни за ефикасността за период от седем години (2010—2016 г.). Този период от време дава възможност да бъдат установени определени тенденции. Това е от особено значение, като се има предвид, че за да си проличи ефектът от реформите в правосъдието система, често е необходимо време.

Що се отнася до общите данни за гражданските, търговските и административните дела, от Информационното табло е видно, че през седемгодишния период по отношение на ефикасността се наблюдава като цяло положителна тенденция. Според наличните данни от 2010 г. насам ефикасността се е повишила или е останала стабилна в почти всички държави членки, с много малко изключения.

По-специално е окуражаващо да се наблюдават положителните промени в държавите членки, за които в контекста на европейския семестър или в програма за икономически реформи е било установено, че са изправени пред предизвикателства⁽⁶²⁾:

- От 2010 г. насам в почти всички от тези държави членки **продължителността на съдебните производства на първа инстанция** в широката категория „всички дела“ (графика 7) и при спорните производства по граждански и търговски дела (графика 8) е намаляла или е останала стабилна. При административните дела (графика 10) от 2010 г. насам продължителността на производствата е намаляла или е останала стабилна в повечето от тези държави членки. Въпреки това, в няколко държави членки, изправени пред най-съществените предизвикателства през 2016 г., продължителността на производствата се е увеличила.
- За първи път в Информационното табло се представят данни за **продължителността на производствата на всички съдебни инстанции** за спорните производства по граждански и търговски дела (графика 9), както и за административните дела (графика 11). Данните показват, че държавите членки, които срещат трудности по отношение на продължителността на производствата в първоинстанционните съдилища, имат сходни проблеми и в съдилищата на по-висша инстанция. Освен това средната продължителност на производствата в съдилищата на по-висша инстанция по принцип е по-дълга, отколкото в първоинстанционните съдилища в повечето държави членки, за които има налични данни.
- В широката категория „всички дела“ и в категорията „спорни производства по граждански и търговски дела“ (фигури 12 и 13) общият брой на държавите членки, където **делът на приключените производства** е под 100 %, е намалял от 2010 г. насам. През 2016 г. почти всички държави членки, включително тези, които са изправени пред предизвикателства, са отчетели висок дял на приключените производства (над 97 %), което означава, че като цяло съдилищата са в състояние да се справят с новозаведените

⁶² Вж. раздел 2. Разликите в резултатите в рамките на петте анализирани години могат да бъдат обяснени с контекстуални фактори (не са необичайни разлики с повече от 10 % при новозаведените дела) или системни недостатъци (липса на гъвкавост и готовност за реакция или несъответствия в процеса на реформа).

дела в тези категории. При административните дела (графика 14) се наблюдава по-голямо вариране на дела на приключените производства между различните години и като цяло той е по-малък в сравнение с другите категории дела.

- От 2010 г. насам се отчита очевиден напредък във всички държави членки, изправени пред най-съществените предизвикателства, по отношение на **изостаналите дела**, независимо от категорията дела. Намаляването на броя на висящите дела е постигнато в най-голяма степен при спорните производства по граждански и търговски дела (графика 16) и при административните дела (графика 17). Въпреки това намаляване, разликата между държавите членки с малко на брой висящи дела и тези с висок брой на висящите дела продължава да бъде доста съществена.

Ефикасност в специфични области на правото на ЕС

Данните относно средната продължителност на производствата в специфични области (графики 18—24) дават представа за функционирането на правосъдните системи при видовете търговски спорове, обхванати от правото на ЕС. За гражданите или предприятията ефективното правоприлагане може да обхваща цяла верига от субекти — не само съдилищата, но и административните органи. В Информационното табло се представят данни относно веригата на правоприлагането в областта на потребителското право (фигури 21 и 22).

Данните за ефикасността в специфични области на правото се събират въз основа на тясно определени сценарии и броят на съответните дела е малък. Въпреки това, в сравнение с изчислената продължителност на производствата, представена в общите данни относно ефикасността, тези цифри показват действителната средна продължителност на всички съответни дела в рамките на една година. Следователно заслужава да се отбележи, че в няколко държави членки, за които въз основа на общите данни за ефикасността не изглежда да срещат трудности, делата в специфични области на правото имат значително по-дълга средна продължителност. В същото време продължителността на производствата в различни специфични области също може да се различава значително в рамките на една и съща държава членка.

Цифрите в специфични области на правото на ЕС потвърждават, че:

- За **делата в областта на конкуренцията** (фигура 18) в над една трета от държавите членки (11) делата на първа инстанция продължават повече от три години. Това би могло да се обясни с факта, че тези дела са малко на брой и обикновено са изключително сложни, като често изискват допълнителни и специфични процесуални действия. Подобна тенденция се наблюдава в областта на **електронните комуникации** (фигура 19), където делата обикновено траят по-дълго, отколкото в по-широката категория на административните дела, както и в други специфични области на правото, например в областта на потребителското право (графика 21).
- Евентуалното комбинирано въздействие на веригата на правоприлагане, състояща се както от административния, така и от съдебния контрол, е представено в областта на **потребителското право** (фигури 21 и 22). Само в една четвърт от държавите членки органите за защита на потребителите вземат решение по дела, обхванати от потребителското право на ЕС, средно за по-малко от три месеца. В други държави членки средната продължителност варира от три месеца до над една година. Някои органи за защита на потребителите се занимават с голям брой дела и по-голямата част от техните решения не се оспорват в съда. Въпреки това, когато се извършва съдебен контрол на административно решение, той би могъл да отнеме средно повече от една година в по-голямата част от държавите членки. Следователно кумулативният ефект

на административните и съдебните производства може да бъде много съществен, по-специално за потребителите, които търсят обезщетение.

- Освен това са представени и данни за продължителността на **временните мерки** за предотвратяване на непосредствено предстоящи нарушения или вреди в областта на електронните комуникации и правата на интелектуална собственост (графика 23). От тях личи голямото разнообразие в държавите членки, както и за всеки вид дела в една и съща държава. Броят на делата, по които е взето решение за налагане временна мярка, е значително по-малък от броя на главните производства в тези области на правото.
- Ефективната борба с **изпирането на пари** е от решаващо значение за защитата на финансовата система и лоялната конкуренция и за предотвратяване на отрицателни икономически последици. В изпълнение на задълженията си, произтичащи от Директивата относно борбата с изпирането на пари от юни 2017 г., държавите членки подобриха своя капацитет за събиране на данни относно съдебните фази на националния режим за борба с изпирането на пари. В Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2018 г. са представени актуализирани данни за продължителността на съдебните производства за престъпления, свързани с изпирането на пари (графика 24), които показват, че в близо половината от държавите членки съдебните производства на първа инстанция траят средно една година, но в няколко срещани трудности държави членки тези производства отнемат средно около две години.

3.2. Качество на правосъдните системи

Не съществува един-единствен начин за измерване на качеството на правосъдните системи. В Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2018 г. продължават да се разглеждат фактори, които са широко приети като целесъобразни за подобряване на качеството на правосъдието. Те са подредени в четири категории:

- 1) достъпност на правосъдието за гражданите и предприятията;
- 2) подходящи материални и човешки ресурси;
- 3) въвеждане на инструменти за оценка;
- 4) използване на стандарти за качество.

3.2.1. Достъпност

Необходима е достъпност в рамките на цялата верига на правораздаване, за да е възможно получаването на съответната информация — за правосъдната система, за начините да се подаде иск и свързаните с това финансови аспекти, за актуалното състояние на производствата от началото до края им — така че до решението да е наличен бърз онлайн достъп⁶³).

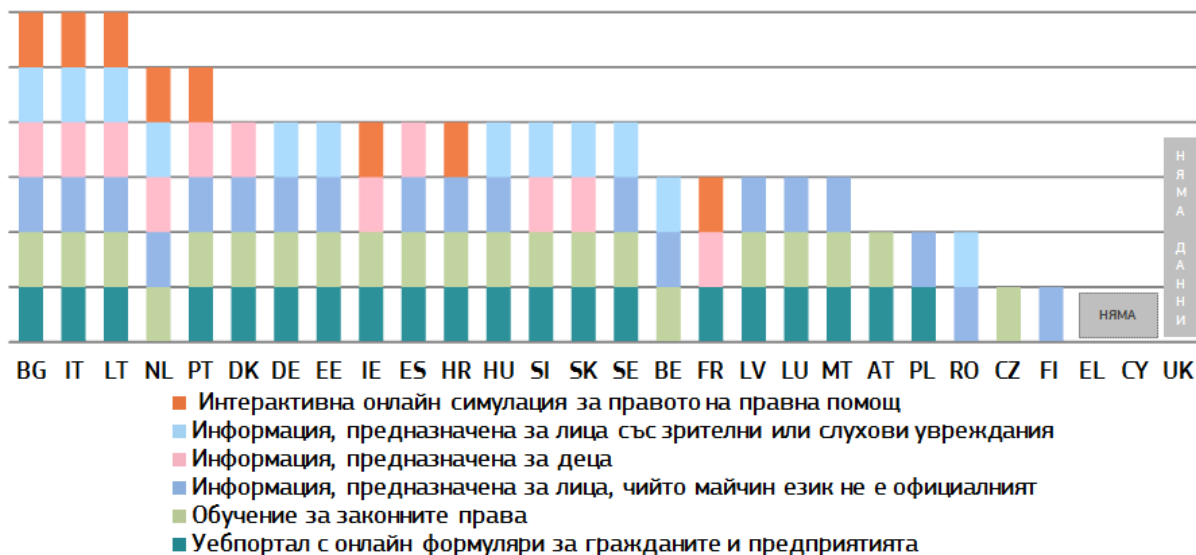
– *Предоставяне на информация за правосъдната система* –

Достъпното за гражданите правосъдие налага информацията относно съдебната система да е представена по начин, който я прави не само леснодостъпна, но също и лесно разбираема

⁶³ Следва да се отбележи, че Асоциацията на държавните съвети и върховните административни юрисдикции в ЕС (АСА) е публикувала трансверсално проучване, озаглавено „Access to administrative supreme courts and to their decisions“ (Достъп до върховните административни съдилища и до техните решения): http://www.juradmin.eu/images/media_kit/aca_surveys/Transversal-Analysis---Annex-1.pdf

за конкретни групи от обществото, които иначе биха срещнали трудности при достъпа до тази информация. Графика 25 показва наличието на онлайн информация относно специфични аспекти на съдебната система и за конкретни групи от обществото.

Графика 25: Наличност на онлайн информация относно съдебната система за широката общественост(*) (източник: Европейска комисия)⁽⁶⁴⁾

(*) DE: всяка федерална провинция и органите на федерално равнище решават коя информация да бъде предоставена онлайн.

– Правна помощ и съдебни такси –

Достъпът до правна помощ е основно право, залегнало в Хартата на основните права⁽⁶⁵⁾. В повечето държави членки предоставянето на правна помощ се основава на доходите на кандидата⁽⁶⁶⁾. За да се съберат сравними данни, са определени два сценария за потребителски спор в контекста на доходите и условията на живот във всяка държава членка. Графика 26 показва наличието на правна помощ при тези два сценария, които се основават на две различни стойности на иска: иск с висока стойност (т.е. 6000 EUR) и иск с ниска стойност (т.е. установения от Евростат съответен праг на бедността на всяка държава членка, преобразуван в месечен доход)⁽⁶⁷⁾.

На графика 26 се сравняват в проценти праговете на доходите за предоставяне на правна помощ и установените от Евростат прагове на бедност във всяка държава членка. Например ако допустимостта за предоставяне на правна помощ се определя на 20 %, това означава, че кандидат за помощ с доход с 20 % по-висок от съответния праг на бедност, установен от

⁶⁴ Данните за 2017 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

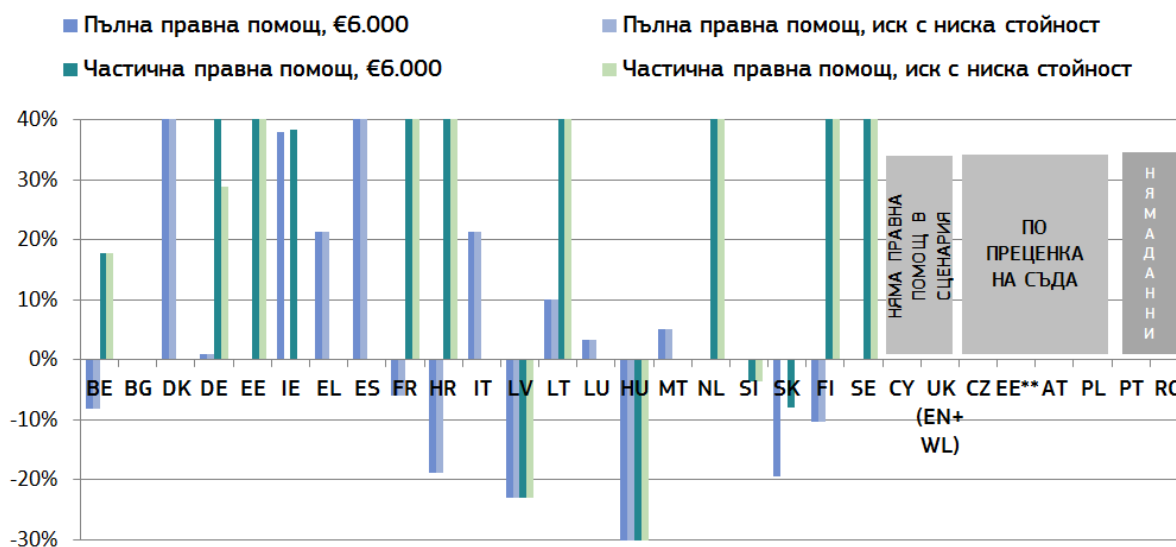
⁶⁵ Член 47, параграф 3 от Хартата на основните права на ЕС.

⁶⁶ Държавите членки използват различни методи за установяване на прага за допустимост, например различни референтни периоди (месечен/годишен доход). Около половината държави членки също така са установили праг, свързан с личния капитал на кандидата за правна помощ. Това не е отчетено в тази графика. В BE, IE, ES, FR, HR, HU, LT, LV, LU и NL определени категории лица (например лица, които получават определени помощи) получават автоматично право на правна помощ по граждански/търговски спорове. Допълнителните критерии, които държавите членки могат да използват, като например въпросите по съществуването на делото, не са отразени в тази графика.

⁶⁷ Прагът за риска от изпадане в бедност (РИБ) е определен на 60 % от медианния национален приравнен разполагаем доход. Европейско изследване на доходите и условията на живот, таблица на Евростат *ilc_li01*, <http://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/data/database>

Евростат, може да получи правна помощ. Напротив, ако допустимостта за предоставяне на правна помощ се определя на -20 %, това означава, че прагът на доходите за правна помощ е с 20 % по-нисък от прага на бедност, установен от Евростат. Някои държави членки използват система за правна помощ, която покрива 100 % от процесуалните разходи (пълна правна помощ), която се допълва от система, покриваща части от разходите (частична правна помощ). Други държави членки използват или само система за цялостна правна помощ, или само система за частична правна помощ.

Графика 26: Праг на доходите за предоставяне на правна помощ във връзка с конкретно дело в областта на потребителското право (*) (разлики в % спрямо прага на бедността, установен от Евростат) (източник: Европейската комисия и Съвета на адвокатските колегии в Европа (ССВЕ) ⁶⁸)

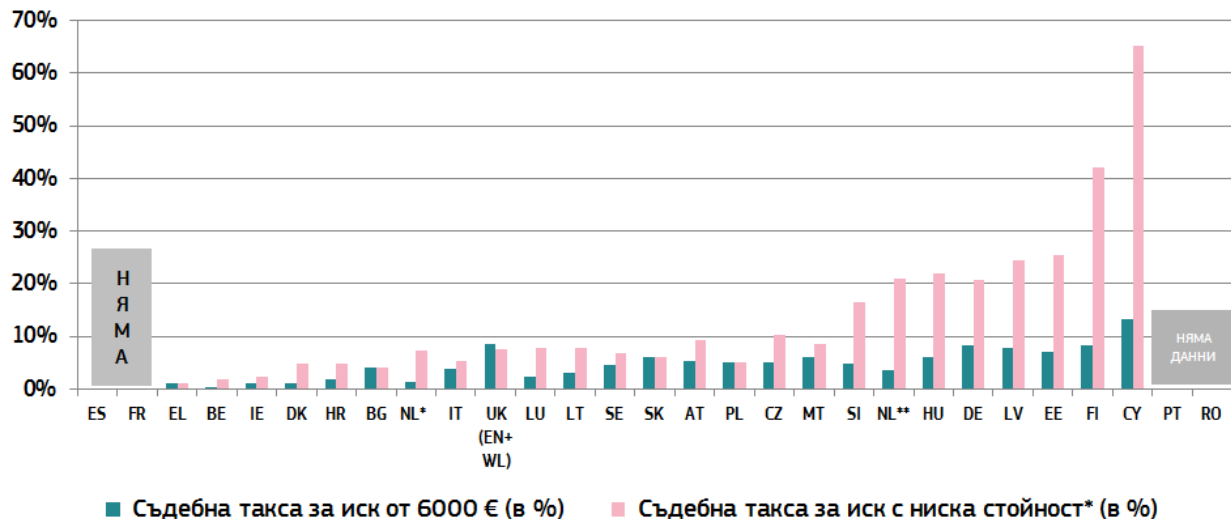
(*) „Иск с ниска стойност“ означава иск, чиято стойност съответства на установения от Евростат праг на бедността за едно лице за всяка държава членка, преобразуван в месечен доход (например за 2015 г. тази стойност е варираща между 116 EUR в RO и 1716 EUR в LU). Графиката представя прагове за правна помощ, които варираща от 40 % до -30 %. DK, DE, EE, ES, FR, HR, LT, NL, FI и SE предоставят правна помощ при праг на доходите, който варираща между 40 % и 357 %. HU: правна помощ се предоставя при праг на доходите от -41 %. BG: прагът за предоставяне на правна помощ е равен на прага на бедността. В IE и SK не се предоставя правна помощ за искове, чиято стойност отговаря на съответния праг за РИБ, тъй като сумата е твърде малка. DE: прагът на доходите се основава на Prozesskostenhilfebekanntmachung за 2017 г. и на средните годишни разходи за жилище (SILC). LV: размер на доходите между 128,06 EUR и 320 EUR в зависимост от мястото на пребиваване на кандидата за правна помощ. Ставката се основава на средната аритметична стойност. ** EE: пълна правна помощ се предоставя по преценка на съда. MT: данните се отнасят за 2016 г.

Повечето държави членки изискват от страните да заплатят съдебна такса при образуване на съдебно производство. Получателите на правна помощ често са освободени от заплащането на съдебни такси. Само в BE, EE, IE, NL и SI от получателя на правната помощ се изисква да заплати съдебна такса. В CZ съдът решава въз основа на всеки отделен случай дали да освободи получателя на правната помощ от заплащането на съдебни такси. На графика 27 се сравнява равнището на съдебната

⁶⁸ Данните за 2017 г. са събрани чрез отговори на членове на ССВЕ на въпросник, базиран на конкретен сценарий: спор между потребител и дружество (посочени са две различни стойности на иска: 6000 EUR и прага на бедността във всяка държава членка, установен от Евростат). Като се има предвид, че условията за предоставяне на правна помощ зависят от положението на кандидата за правна помощ, беше използван следният сценарий: несемейно работещо лице на 35 години, без отговорности по отношение на издръжка на зависимо лице и без застраховка за правни разноски, с постоянни доходи и живеещо в апартамент под наем.

такса за двата сценария, като тя се представя като дял от стойността на иска. Ако, например, на графиката по-долу съдебната такса е определена на 10 % от иск за 6 000 EUR, потребителят ще трябва да заплати съдебна такса в размер на 600 EUR, за да бъде образувано съдебно производство. При иска с ниска стойност като основа се взема установеният от Евростат праг на бедността във всяка държава членка.

Графика 27: Съдебна такса за образуване на съдебно производство по конкретно дело в областта на потребителското право (*) ((размер на съдебната такса като дял от стойността на иска)) (източник: Европейската комисия и Съвета на адвокатските колегии в Европа (ССВЕ) ⁽⁶⁹⁾)

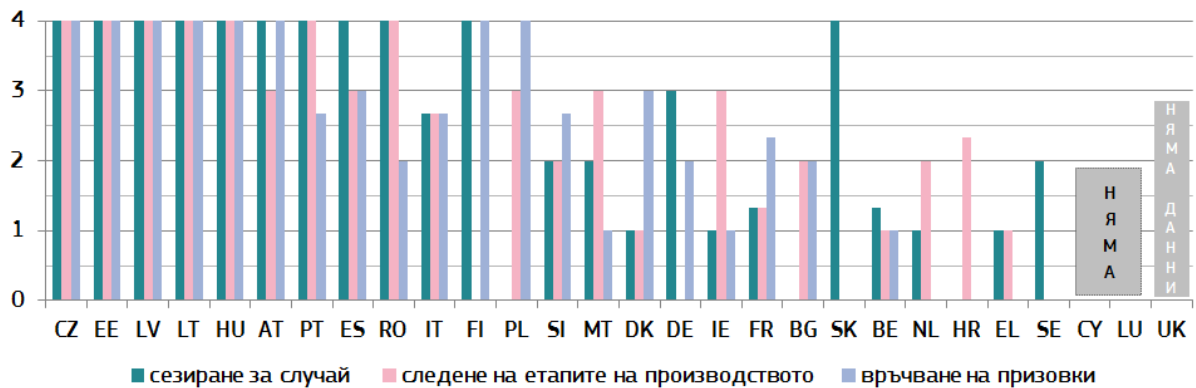
(*) „Иск с ниска стойност“: вж. обяснението под графика 26. LU: страните трябва да платят такси за съдебен изпълнител, за да заведат дело като ищец. NL* Съдебни такси при доходи < 2200 EUR/месечно. NL* Съдебни такси при доходи > 2200 EUR/месечно.

– Предявяване и проследяване на иск онлайн –

Възможността да се направят конкретни стъпки в съдебната процедура по електронен път е важна част от качеството на правосъдните системи, тъй като електронното подаване на иски, възможността за следене и придвижване на производството онлайн може да облекчат достъпа до правосъдие и да намалят забавянията и разходите. Системите за ИКТ в съдилищата имат и все по-голяма роля в трансграничното сътрудничество между органите на съдебната власт и също така улесняват прилагането на законодателството на ЕС, например при процедури за иски с малък материален интерес. Ето защо една от целите на политиката на Комисията е да се опростят и ускорят процедурите за иски с малък материален интерес чрез подобряване на комуникацията между съдебните органи и чрез интелигентното използване на ИКТ.

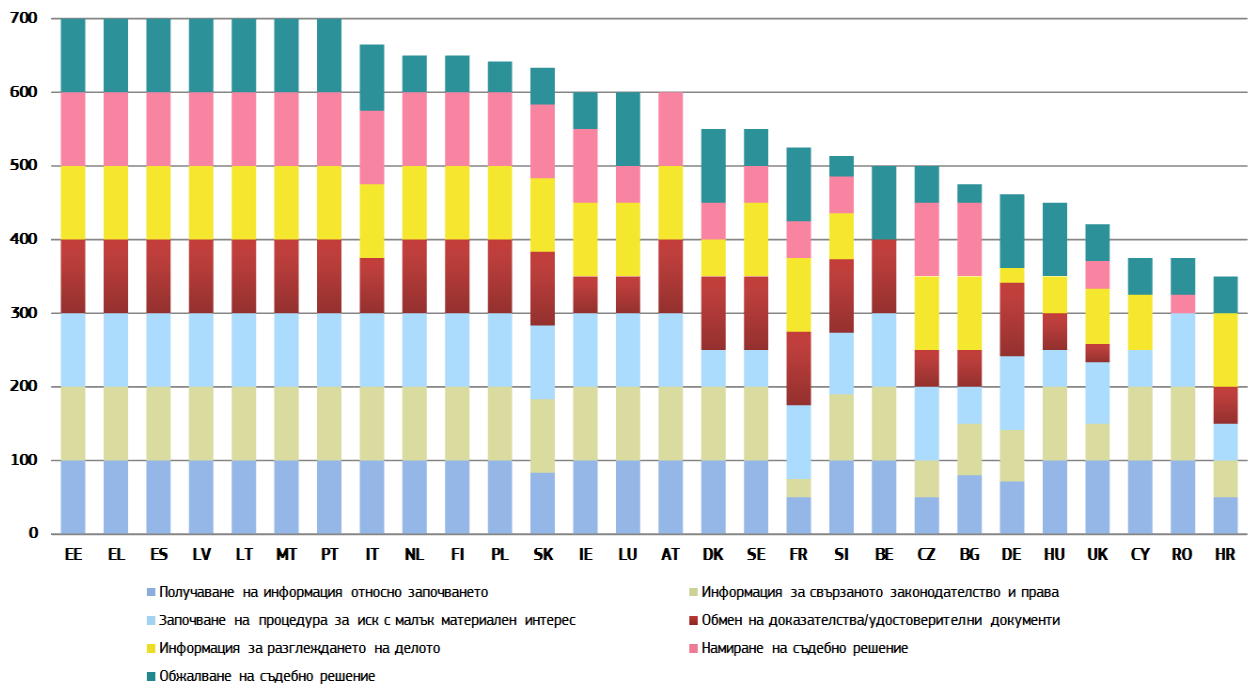
⁶⁹ Данните се отнасят за праговете за доходи, валидни през 2017 г., и са събрани чрез отговори на членове на ССВЕ на въпросник, базиран на следния конкретен сценарий: спор между потребител и дружество (посочени са две различни стойности на иска: 6000 EUR и прага на бедността във всяка държава членка, установен от Евростат).

Графика 28: Наличие на електронни средства(*) ((0 = наличие на такава възможност в 0 % от съдилищата, 4 = наличие на такава възможност в 100 % от съдилищата⁷⁰) (източник: проучване на CEPEJ)

(*) DK и RO: съдът може да бъде сезиран за даден случай по електронна поща.

Графика 29: Сравнителен анализ на онлайн процедурите за икове с малък материален интерес (*) (източник: 15-ти сравнителен анализ на електронното управление, изготвен за Европейската комисия, Генерална дирекция „Съобщителни мрежи, съдържание и технологии“⁷¹)

(*) На държавите членки бяха дадени по 100 точки за съответната категория единствено ако услугата е напълно налична през централен портал.

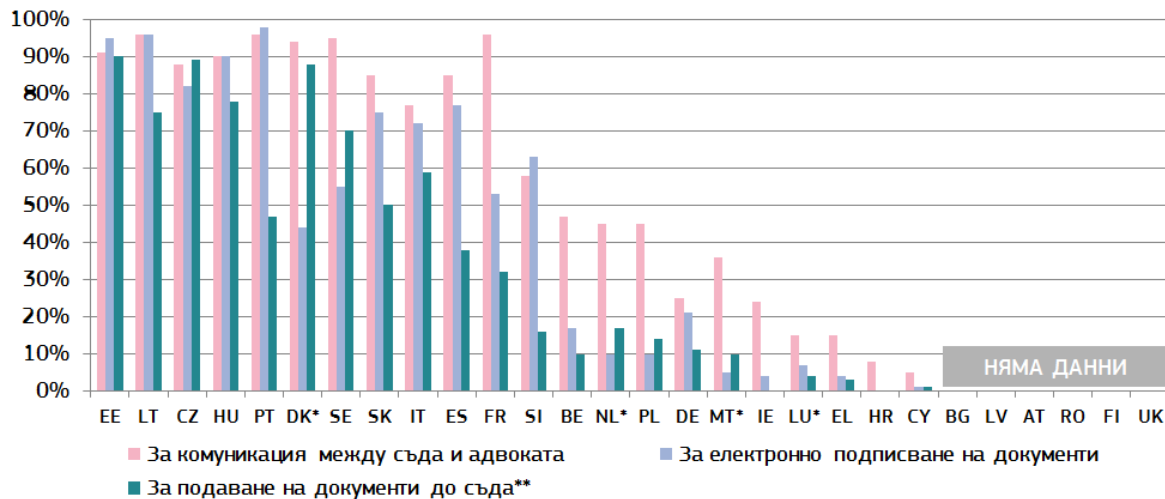
⁷⁰ Данните са за 2016 г. Процент на оборудване от 100 % (устройството е напълно внедрено) до 0 % (устройството не съществува) показва функционалното присъствие в съдилищата на устройството, за което се отнася графиката, съгласно следната скала: (100 % = 4 точки, ако е приложимо за всички въпроси / 1,33 точки на конкретен въпрос; 50—99 % = 3 точки, ако е приложимо за всички въпроси / 1 точка за конкретен въпрос; 10—49 % = 2 точки, ако е приложимо за всички въпроси / 0,66 точки на конкретен въпрос; 1—9 % = 1 точка, ако е приложимо за всички въпроси / 0,33 точки на конкретен въпрос. Въпросът се отнася до вида на разглежданите съдебни спорове (граждански/търговски, наказателни, административни или други).

⁷¹ Данните са за 2017 г. Ще бъде публикуван в края на 2018 г. на адрес: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/reports-and-studies>

– Обмен на информация между съдилищата и адвокатите –

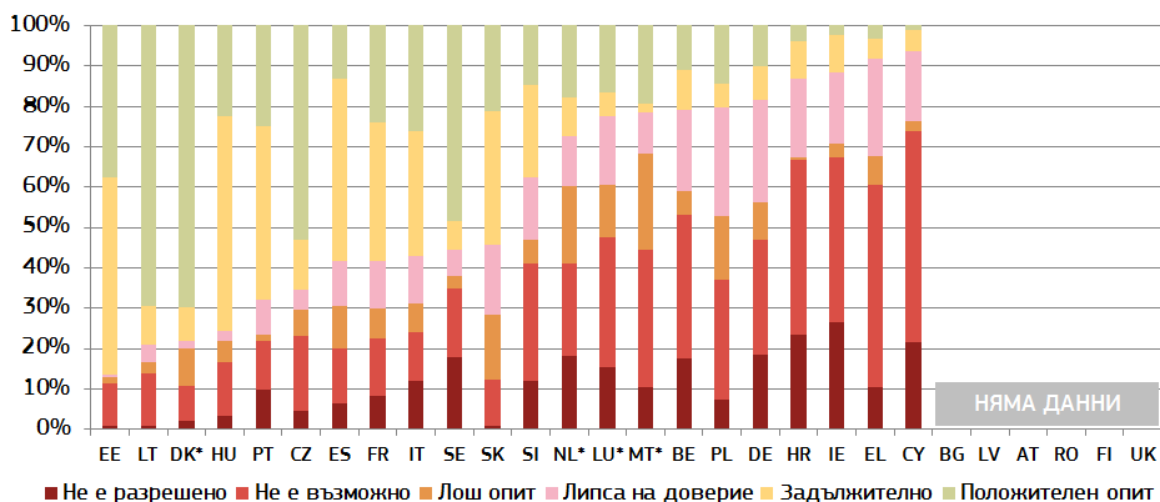
Честотата, с която се използват различните инструменти на ИКТ при обмена на информация между съдилищата и адвокатите, както и причините за тяхното използване или неизползване, се различават значително в държавите членки ⁽⁷²⁾. На графики 30 и 31 са представени резултатите от проучване сред адвокати, проведено през 2017 г., относно действителното използване на ИКТ.

Графика 30: Използване на ИКТ между съдилищата и адвокатите (*) (източник: проучване на ССВЕ)

(*) Данните за DK, NL, MT и LU са за 2016 г. Подаването на документи до съда обхваща: „предявяването на иск по електронен път“, „връчването по електронен път на призовка за явяване в съда“, „представянето на доказателства/удостоверителни документи по електронен път“.
 (**) Подаването на документи до съда обхваща следните варианти за отговор: „предявяване на иск по електронен път“, „връчване по електронен път на призовка за явяване в съда“, „представяне на доказателства/удостоверителни документи по електронен път“.

Графика 31: Причини за (не)използването на ИКТ между съдилищата и адвокатите (източник: проучване на ССВЕ)

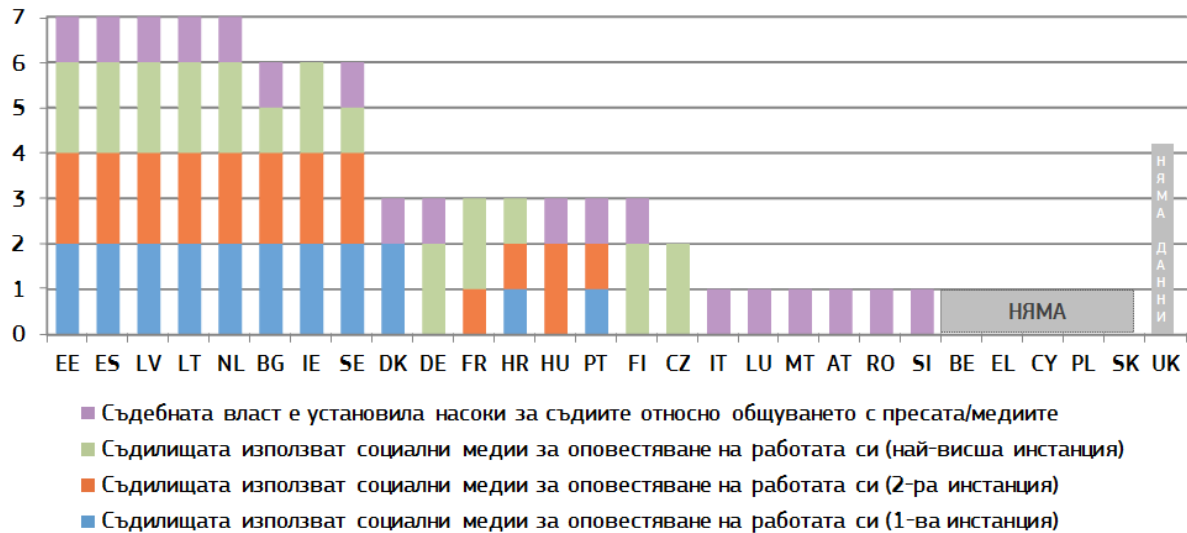
(*) Данните за DK, NL, LU и MT са за 2016 г.

⁷² Графики 30 и 31 се основават на проучване сред адвокати, проведено от ССВЕ.

– Използване на социални медии и комуникация с медиите –

По отношение на широката общественост социалните медии и медиите като цяло служат за проводник, който допринася за достъпността на правосъдните системи и работата на съдилищата.

Графика 32: Използване на социални медии и насоки за отношенията с пресата/медиите (*) (източник: Европейска комисия)⁽⁷³⁾

(*) За всяка от трите инстанции могат да бъдат дадени две точки, ако са обхванати граждански/търговски и административни дела. Дава се една точка, ако е обхваната само една от двете категории дела. Максимален брой точки: 7 точки. DE: всяка федерална провинция има свои собствени насоки за използването на социални медии.

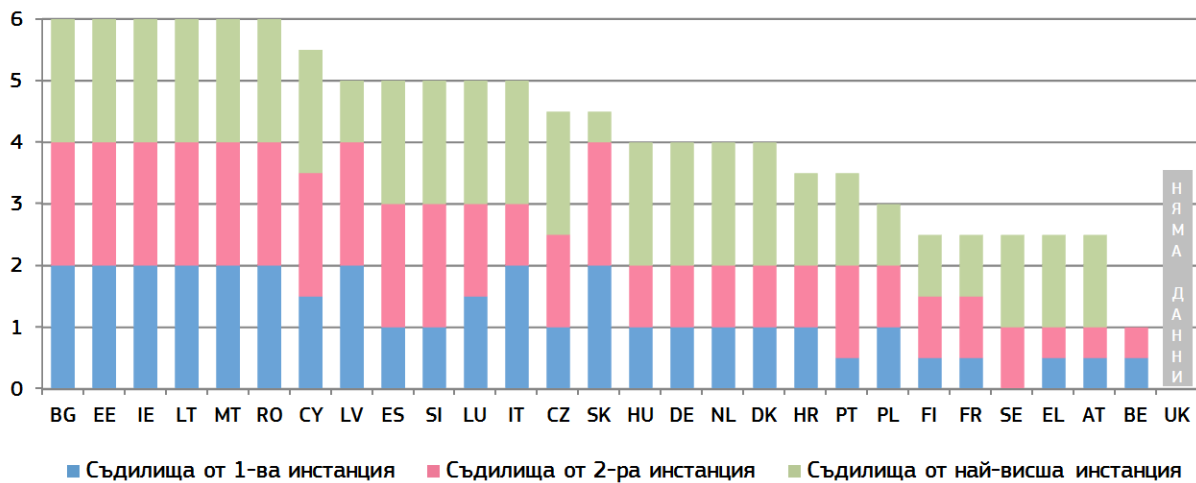
– Достъп до съдебни решения –

Осигуряването на достъп до съдебни решения онлайн увеличава прозрачността на правосъдните системи, помага на гражданите и предприятията да разберат своите права и може да допринесе за последователността в съдебната практика. Редът и условията за публикуването онлайн на съдебни решения са от основно значение за създаването на търсачки⁽⁷⁴⁾, които правят съдебната практика по-достъпна за практикуващите юристи и широката общественост.

⁷³ Данните за 2017 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

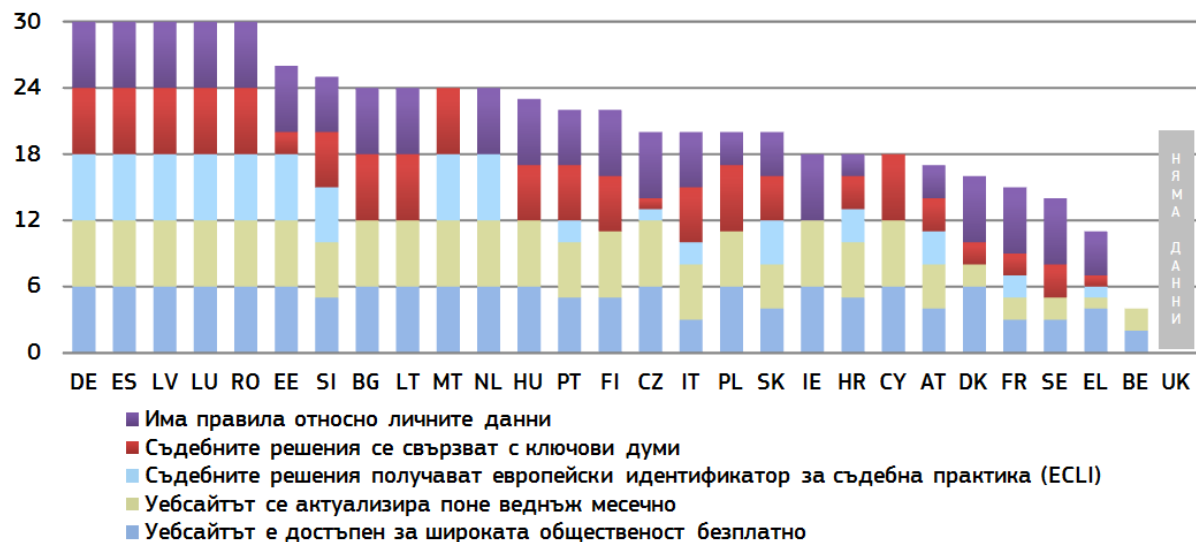
⁷⁴ Ръководство за най-добри практики за управление на върховните съдилища, по проекта „Върховните съдилища като гаранция за ефективността на съдебните системи“, стр. 29

Графика 33: Достъп на широката общественост до публикувани онлайн съдебни решения (*) (граждански/търговски и административни дела, всички инстанции) (източник: Европейска комисия)⁽⁷⁵⁾

(*) За всяка съдебна инстанция се присъжда по една точка, ако са достъпни всички съдебни решения съответно по граждански/търговски и административни дела (0,5 точки, когато са налични само някои съдебни решения). При държави членки само с две съдебни инстанции се присъждат точки за три инстанции, като несъществуващата инстанция получава същия брой точки като съответната най-висша инстанция. При държави членки, които не правят разграничение между тези две области на правото, се присъждат еднакъв брой точки и за двете области. Максимален брой точки: 6 точки. LU и SE: съдилищата не публикуват редовно съдебните решения онлайн (само при особено значими дела). LV: за решение, прието при закрито съдебно заседание, се публикуват онлайн само публично оповестените части. DE: всяка федерална провинция преценява дали да предостави онлайн достъп до първоинстанционните съдебни решения.

Графика 34: Практики за публикуване онлайн на съдебни решения на всички инстанции (*) (граждански/търговски и административни дела, всички инстанции) (източник: Европейска комисия)⁽⁷⁶⁾

(*) За всяка от трите инстанции могат да бъдат дадени две точки, ако са обхванати граждански/търговски и административни дела. Ако е обхваната само една от двете категории дела,

⁷⁵ Данните за 2017 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

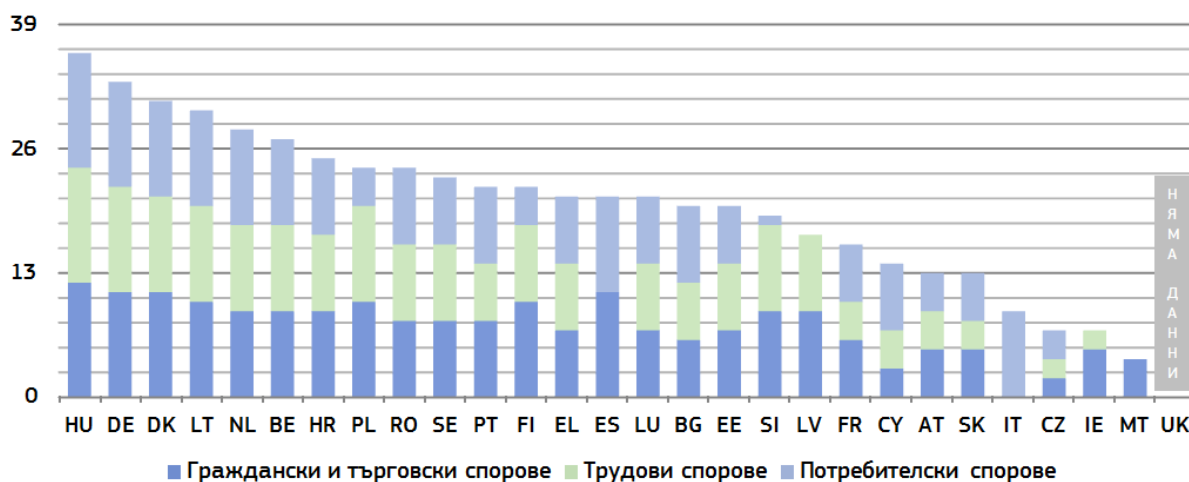
⁷⁶ Данните за 2017 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

се дава само една точка за всяка инстанция. Максимален брой точки: 30 точки. NL: няма ключови думи, но към всяко публикувано съдебно решение се добавя съдържание. LV: на всички решения, приети след края на септември 2017 г., се дава ECLI номер.

– Достъп до алтернативни способи за разрешаване на спорове –

Графика 35 илюстрира усилията на държавите членки за насърчаване на доброволното използване на алтернативни способи за разрешаване на спорове посредством конкретни стимули, които могат да се различават в зависимост от съответната област на правото (⁷⁷). На графика 36 е показан броят потребителски жалби, подадени чрез европейската платформа за онлайн решаване на спорове (ОРС)⁽⁷⁸⁾, използването на която рязко се е увеличило. Платформата за ОРС помага също така на потребителите да получат достъп до структурите за алтернативно решаване на спорове (АРС), тъй като чрез нея — освен че се предоставя информацията относно правата на потребителите, структурите за АРС и алтернативните възможности за намиране на средства за правна защита, спорът се предава на органа за АРС, посочен от страните.

Графика 35: Насърчаване и стимулиране на използването на способи за АРС (*)
(източник: Европейска комисия)⁽⁷⁹⁾

(*) Агрегирани данни въз основа на следните показатели: 1) уебсайт с информация относно АРС, 2) информационни кампании в медиите, 3) брошури за широката общественост, 4) съдилищата предоставят целенасочени информационни сесии относно АРС при поискване, 5) в съдилищата има координатори за АРС/медиация, 6) публикуване на оценки относно използването на АРС, 7) публикуване на статистически данни за използването на АРС, 8) правната помощ покрива разходите (частично или изцяло), направени за АРС, 9) пълно или частично възстановяване на съдебни такси, включително държавни такси, 10) ако АРС се окаже успешно, не се изисква адвокат за процедурата по АРС, 11) съдия може да действа като медиатор, и 12) споразумението, постигнато от страните, се признава от съда. За всеки от тези 13 показателя се присъжда по една точка за всяка област на правото. Максимален брой точки: 39 точки. DK: всеки съд има представител, отговарящ за насърчаването на

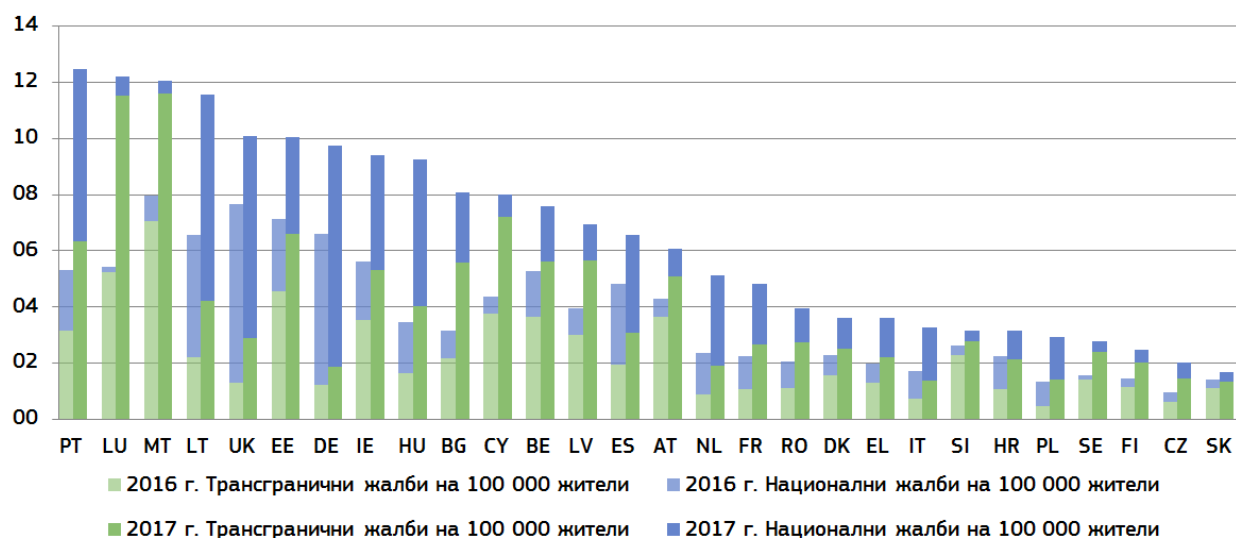
⁷⁷ Способите за насърчаване и стимулиране на използването на АРС не включват задължителни изисквания за използване на АРС преди сезирането на съд, тъй като такива изисквания водят до опасения по отношение на тяхната съвместимост с правото на ефективни правни средства за защита пред съд, залегнало в Хартата на основните права на ЕС.

⁷⁸ Този уеб-базиран многоезичен инструмент е достъпен за обществеността от 15 февруари 2016 г. Потребители и търговци, които водят договорни спорове във връзка със закупен онлайн продукт или услуга и желаещи да намерят извънсъдебно решение, могат да представят своите договорни спорове онлайн в платформата.

⁷⁹ Данните за 2017 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

използването на медиация. ES: APC е задължително при дела, засягащи трудовото право. LT: секретарят на Националната съдебна администрация координира съдебните процедури по медиация в съдилищата. PT: при граждански/търговски спорове съдебни такси се възстановяват само когато делото се гледа от мирови съдия. SE: съдиите имат процесуална автономия по отношение на APC; съдиите са задължени да се стремят към постигането на спогодби по взаимно съгласие, освен ако това е неуместно.

Графика 36: Брой потребителски жалби в платформата за OPC на 100 000 жители, 2016 г. и 2017 г. (*) (източник: платформата за OPC — данни, извлечени на 5.1.2018 г.)

(*) Графиката показва броя жалби, заведени в платформата за OPC, а не броя спорове, получени от структурите за APC чрез платформата за OPC. Редица случаи, заведени в платформата за OPC, се разрешават впоследствие на двустранна основа между страните извън платформата, без допълнително участие на структура за APC.

3.2.2. Ресурси

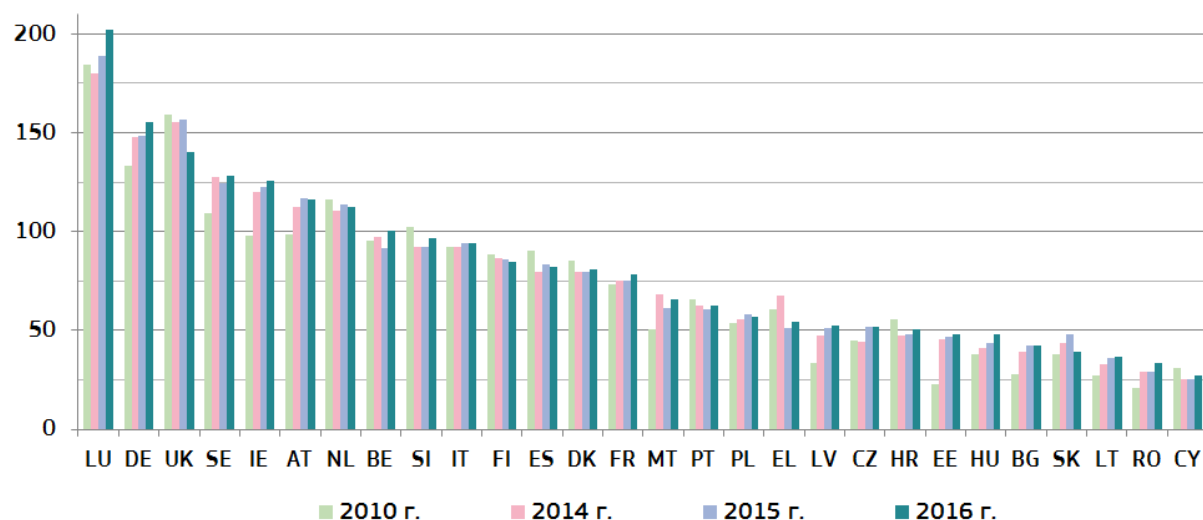
Доброто функциониране на правосъдната система изисква наличието на достатъчни ресурси и добре квалифициран персонал. Липсата на достатъчно на брой служители с необходимата квалификация, умения и достъп до текущо обучение излага на риск качеството на производствата и на съдебните решения.

– Финансови ресурси –

На графиките по-долу е показан бюджетът, действително разходван за съдилищата, най-напред на глава от населението (графика 37) и след това като дял от брутният вътрешен продукт (БВП) (графика 38)⁸⁰.

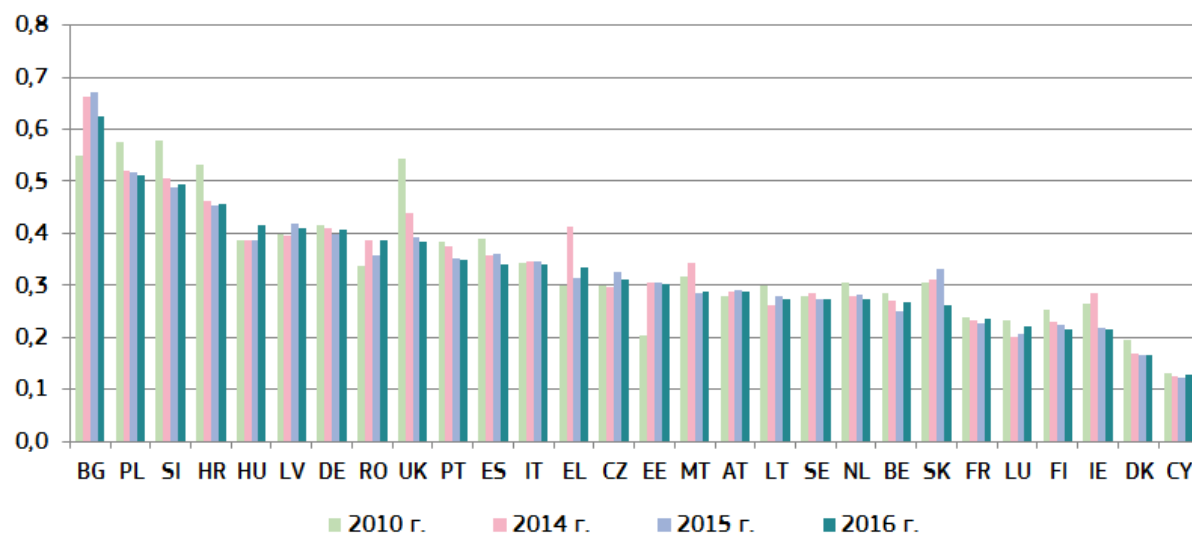
⁸⁰ Общите (действителни) разходи на сектор „Държавно управление“ за управление, работа или подкрепа на административните, гражданските и наказателните съдилища и съдебната система, включително събирането на глоби, наложени от съда, и изпълнението на съдебни спогодби, както и дейността на системите за пробация и правна помощ — правно представителство и консултации, предоставени от страна на държавата или други организации или лица, с осигурени от държавата парични средства или услуги, с изключение на затворническата администрация (данни от националните сметки, класификация на функциите на държавното управление (КОФОГ), група 03.3), таблица на Евростат gov_10a_exp, <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Графика 37: Общо разходи на сектор „Държавно управление“ за съдилищата (*) (в EUR на глава от населението) (източник: Евростат)

(*) Данните за ES, FR, NL и SK за 2016 г. са предварителни.

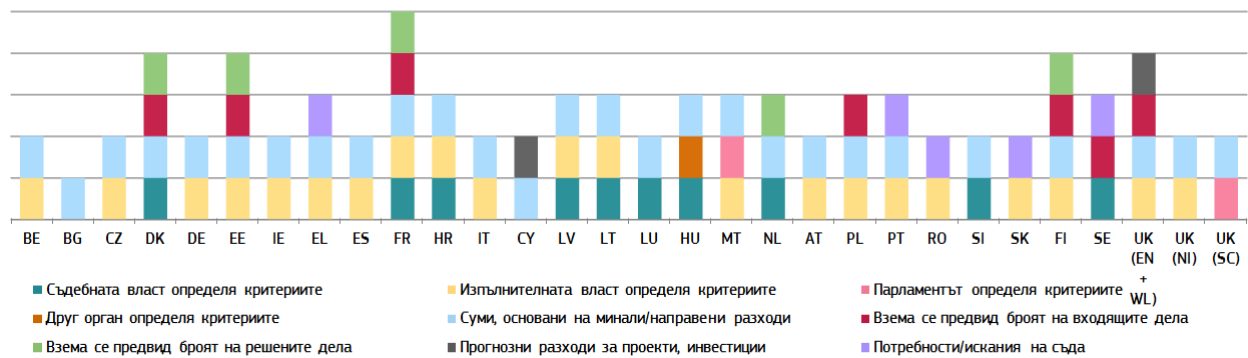
Графика 38: Общо разходи на сектор „Държавно управление“ за съдилищата (*) (като процент от БВП) (източник: Евростат)

(*) Данните за ES, FR, NL и SK за 2016 г. са предварителни.

Графика 39 показва коя публична власт (съдебна, законодателна или изпълнителна) взема решение за критериите за определяне на финансовите ресурси за съдебната система и какви критерии се използват.

Графика 39: Критерии за определяне на финансовите ресурси за съдебната система (*) ⁽⁸¹⁾

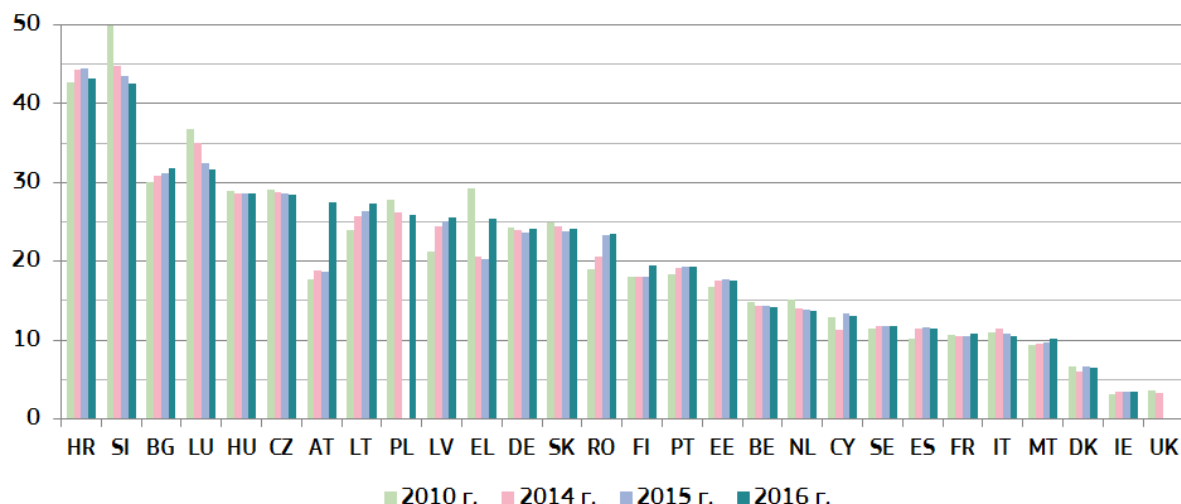

(*) DK: взема се предвид броят на входящите и решените дела в първоинстанционните съдилища. DE: само за бюджета на Федералния върховен съд — по отношение на съдилищата от първа и втора инстанция. Съдебните системи се различават в различните федерални провинции. EE: брой на входящите и решените дела в съдилищата от първа и втора инстанция; FR: брой на входящите и решените дела в съдилищата от всички инстанции; IT: Министерството на правосъдието определя критериите за гражданските и наказателните съдилища, докато Съдебният съвет (CPGA) определя критериите за административните съдилища. HU: по закон заплатите на съдиите трябва да бъдат определени в Закона за централния бюджет по такъв начин, че сумата не трябва да бъде по-ниска, отколкото през предходната година. NL: взема се предвид броят на решените дела въз основа на оценка на разходите за съдилищата.

– Човешки ресурси –

Наличието на достатъчни човешки ресурси е от огромно значение за качеството на правосъдната система. Разнообразието сред съдиите, включително баланса между половете, носи допълнителни знания, умения и опит и отразява обществената действителност.

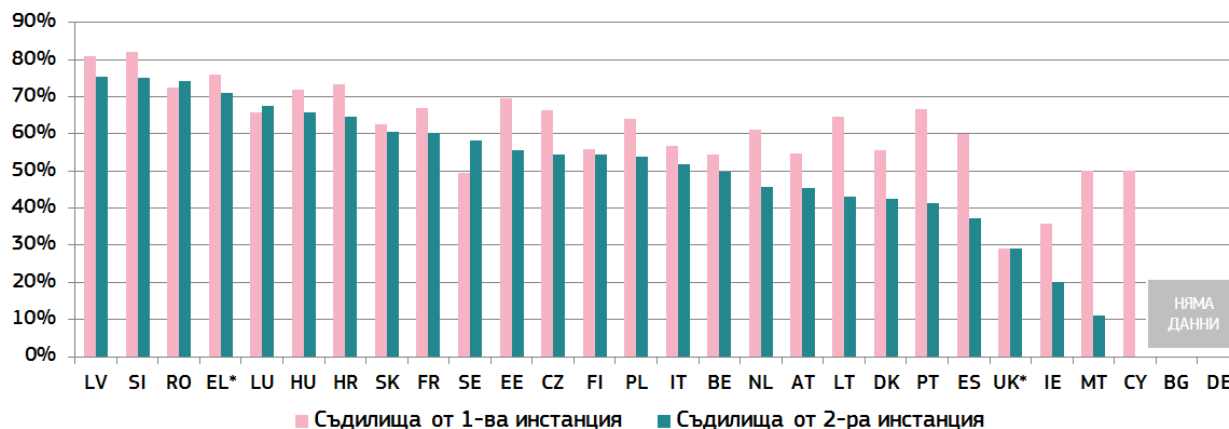
Графика 40: Брой на съдиите (*) (на 100 000 души от населението) (източник: проучване на CEPEJ)

⁸¹ Данните са събрани посредством актуализиран въпросник, изготвен от Комисията в тясно сътрудничество с ЕМСС. Отговорите на държави членки, в които не съществуват съдебни съвети, са получени чрез сътрудничество с Мрежата на председателите на върховните съдилища в ЕС.

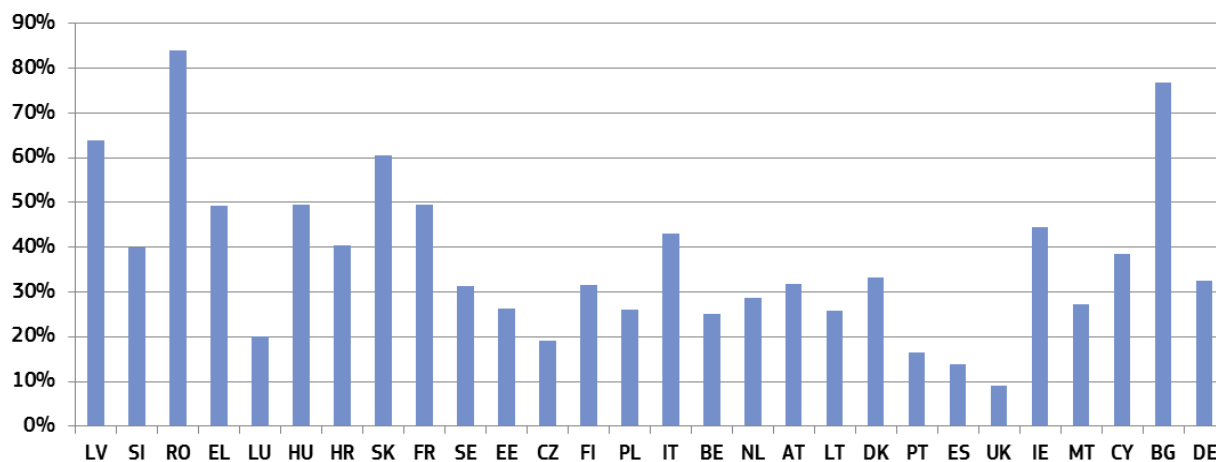
(*) Категорията се състои от съдии на пълно работно време съгласно методиката на Европейската комисия за ефикасност на правосъдието (СЕРЕЈ). Тя не включва *Rechtspfleger*/съдебните администратори, които съществуват в някои държави членки. *EL*: общият брой на професионалните съдии включва различни категории през посочените по-горе години, което отчасти обяснява варирането му. *UK*: претеглен среден брой в трите юрисдикции. данните за 2010 г. съдържат данни за *UK (NI)* за 2012 г. *LU*: данните са преразгледани вследствие на подобряването на методологията.

Графика 41: Дял на жените професионални съдии в съдилищата от първа и втора инстанция през 2016 г.(източник: проучване на СЕРЕЈ)

(*) *UK* и *EL*: данни за 2014 г.

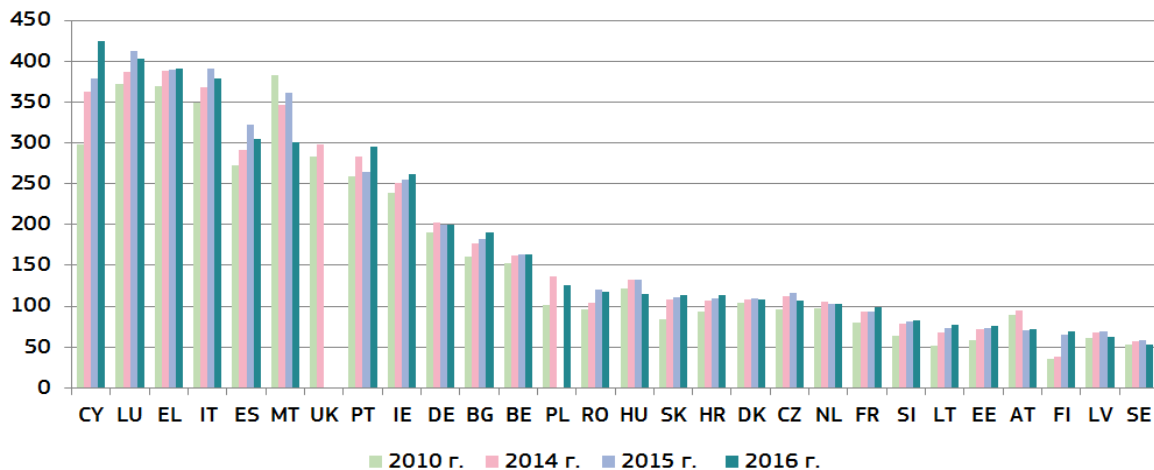
Графика 42: Дял на жените професионални съдии във върховните съдилища през 2017 г. (*) (източник: Европейска комисия)⁽⁸²⁾

(*) Държавите членки са подредени, както на графика 41.

⁸² Данни за 2017 г. Европейски институт за равенство между половете, база за статистически данни за равенството между половете: http://eige.europa.eu/lt/gender-statistics/dgs/indicator/wmidm_jud_natert_wmid_natcrt_supcrt

Графика 43: Брой на адвокатите(*) (на 100 000 души от населението) (източник: проучване на СЕРЕЈ)

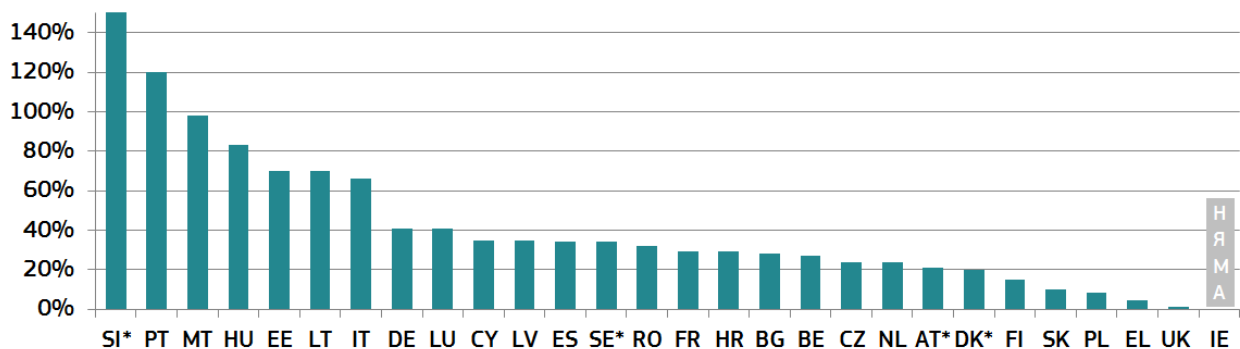

(*) Съгласно методиката на СЕРЕЈ адвокатът е лице, получило необходимия ценз и право съгласно националното законодателство да педира и да извършва действия от името на клиентите си, да упражнява юридическа професия, да се явява пред съдилищата или да консултира и представлява своите клиенти по правни въпроси (Препоръка Rec (2000)21 на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно свободата на упражняване на адвокатската професия).

– Обучение –

Обучението на съдиите е от съществено значение за допринасяне за качеството на съдебните решения, както и за предоставяните на гражданите правосъдни услуги. Посочените по-долу данни обхващат обучението на съдии в широк кръг от области, включително комуникацията със страните в производствата и пресата, както и в областта на съдебните умения. В повечето държави членки продължава да се предоставя същия вид задължително обучение за съдиите, както и през изминалата година, с изключение на ES, CY, HU и PT, които са разширили обхвата на обучението, и на EL, където този обхват е стеснен.

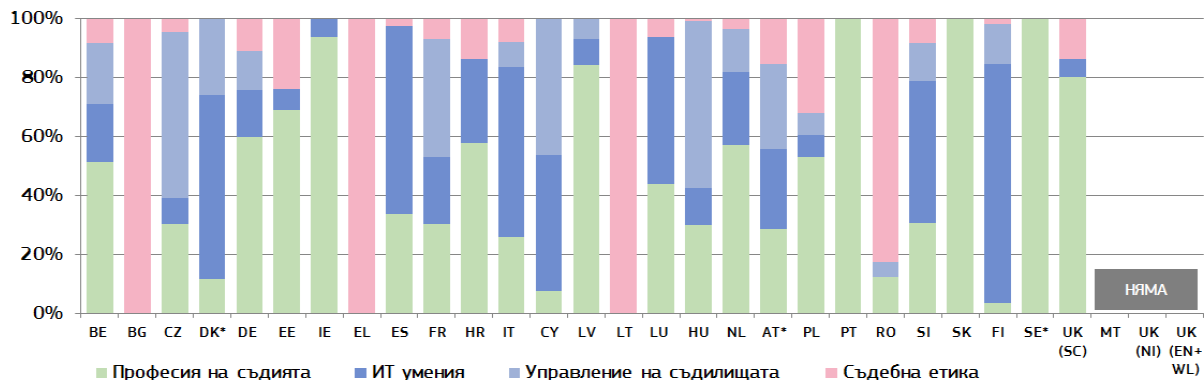
Графика 44: Съдии, участващи в дейности по текущо обучение по право на ЕС или право на друга държава членка (*) (като процент от общия брой на съдиите) (източник: Европейска комисия)⁽⁸³⁾

(*) Стойностите за някои държави членки са намалени за целите на представянето (SI = 243 %; В няколко държави членки процентът на участниците надхвърля 100 %, което означава, че някои участници са се включили в повече от една дейност по обучение. DK: включително съдебни служители. AT: включително прокурори. Данните на SE са за 2015 г.

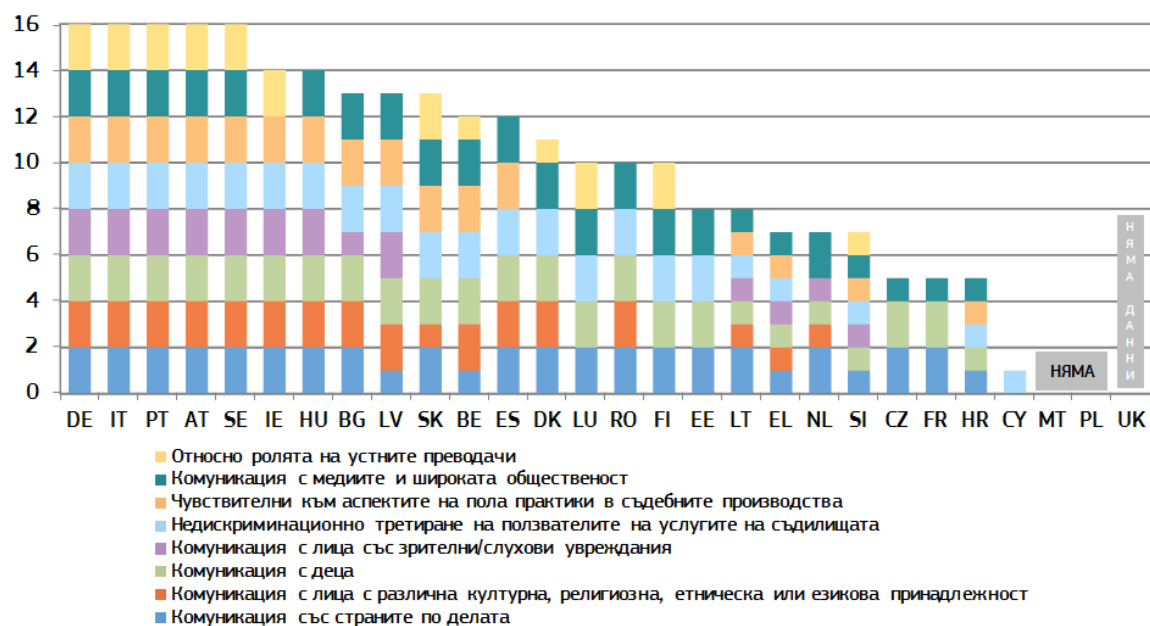
⁸³ Данни за 2016 г., събрани в сътрудничество с Европейската мрежа за съдебно обучение и Европейската комисия за ефикасност на правосъдието (СЕРЕЈ).

Графика 45: Дял на текущото обучение на съдии по различни видове умения (*) (като процент от общия брой на съдиите, участващи в обучение) (източник: Европейска комисия)⁽⁸⁴⁾

(*) В таблицата е показано разпределението на съдиите, участващи в дейности по текущо обучение (т.е. тези, които се провеждат след периода на началното обучение за съдия) във всяка от четирите набелязани области като процент от общия брой на обучените съдии в тези видове области. Дейностите, свързани с юридическо обучение, не са взети предвид. Органите, отговорни за обучението на съдии в UK(NI) и UK (EN+WL), не са провели специални дейности за обучение по избраните умения. Данните на SE са за 2015 г. Обучението по въпросите на професията на съдията включва и съдебна етика. AT: включително прокурори. DK: включително съдебни служители.

Графика 46: Наличие на обученията за съдии относно комуникацията със страните по делата и с медиите (*) (източник: Европейска комисия)⁽⁸⁵⁾

(*) DK: не се предлага обучение по комуникация с лица със зрителни или слухови увреждания, защото държавата предлага на тези лица подкрепа под формата на инструменти или помощник в съдебната зала, напр. жестомимичен преводач.

3.2.3. Инструменти за оценка

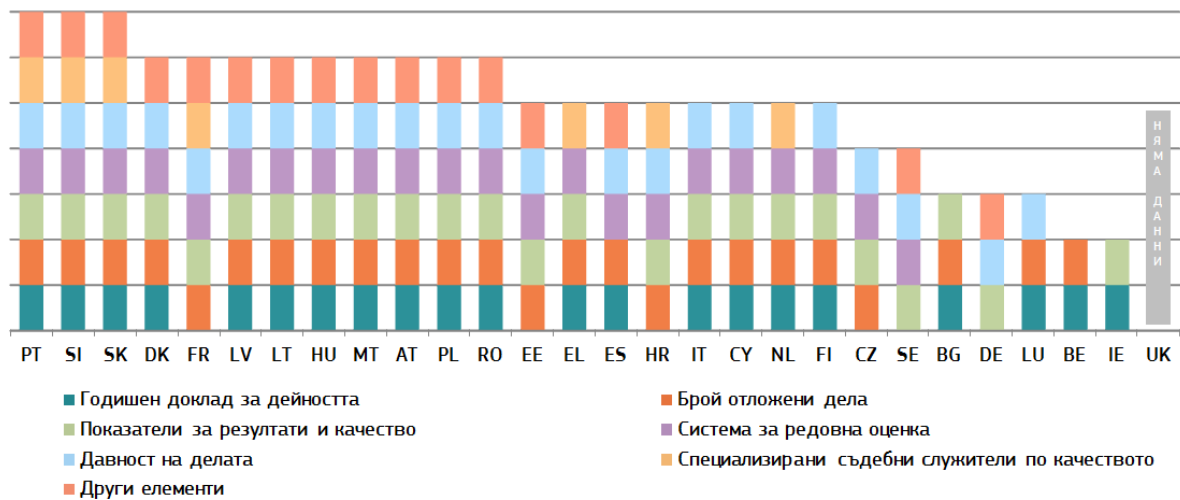
Мониторингът и оценката на дейностите на съда спомагат за откриването на пропуски и потребности, като по този начин се способства за повишаването на качеството на

⁸⁴ Данни за 2016 г., събрани в сътрудничество с Европейската мрежа за съдебно обучение и Европейската комисия за ефикасност на правосъдието (СЕРЕЈ). „Професията на съдията“ включва дейности като водене на заседания, писане на решения и реторика.

⁸⁵ Данните за 2017 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

правосъдната система. Редовната оценка би могла да подобри способността на правосъдната система да реагира на настоящи и бъдещи предизвикателства. Подходящите инструменти на ИКТ могат да осигурят системи за деловодство в реално време и да спомогнат за предоставяне на стандартизирани статистически данни в национален мащаб, свързани с дейността на съдилищата. В допълнение към това те биха могли да се използват за управление на изостаналите дела и за автоматизирани системи за ранно предупреждение. Извършването на проучвания е от голямо значение за оценяването на работата на правосъдните системи от гледна точка на практикуващите юристи и ползвателите на услугите на съдилищата. Предприемането на подходящи последващи действия в отговор на проучвания е предпоставка за подобряване на качеството на правосъдните системи.

Графика 47: Наличие на наблюдение и оценка на дейността на съдилищата (*)
(източник: проучване на CEPEJ⁸⁶)

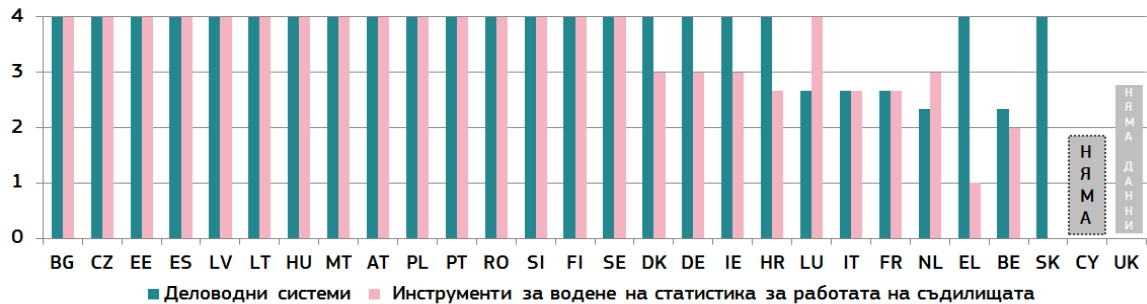

(*) Системата за оценка се отнася до производителността на работата на съдебните системи, като се използват показатели и цели. През 2016 г. всички държави членки са заявили, че разполагат със система, която позволява да се следят броят на новозаведените дела и постановените решения, както и продължителността на производствата, което прави тези категории излишни за графиката по-горе. Вместо тях като категория за оценка сега се използва по-задълбочената работа във връзка със стандартите за качество. Данните за „други елементи“ включват, например, дела на приключените производства (AT, FR), броят на обжалваните дела и процедури по принудително изпълнение (ES), изхода на делото, напр. пълна или частична удовлетвореност (SK), окончателни присъди (RO) и брой на съдебните заседания (PL).

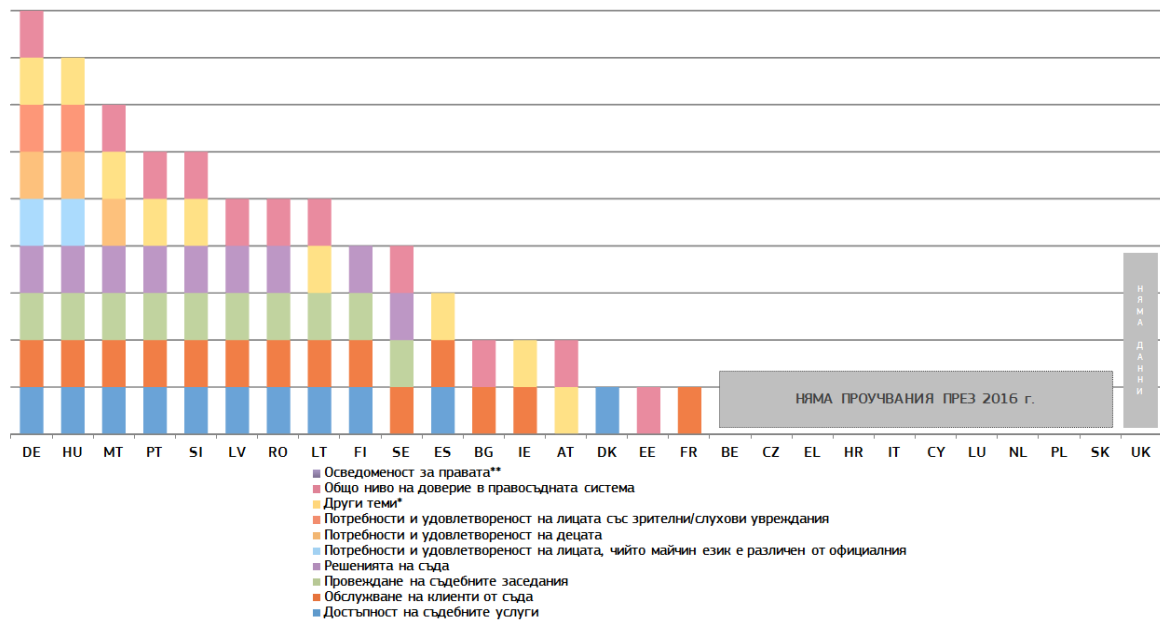
⁸⁶ Данни за 2016 г.

Графика 48: Наличие на ИКТ за деловодство и статистически данни за дейността на съдилищата

((0 = наличие на такава възможност в 0 % от съдилищата, 4 = наличие на такава възможност в 100 % от съдилищата)⁽⁸⁷⁾ (източник: проучване на СЕРЕJ)

Графика 49: Теми на проучвания, проведени сред ползватели на услугите на съдилищата или сред практикуващи юристи (*) (източник: Европейска комисия)⁽⁸⁸⁾

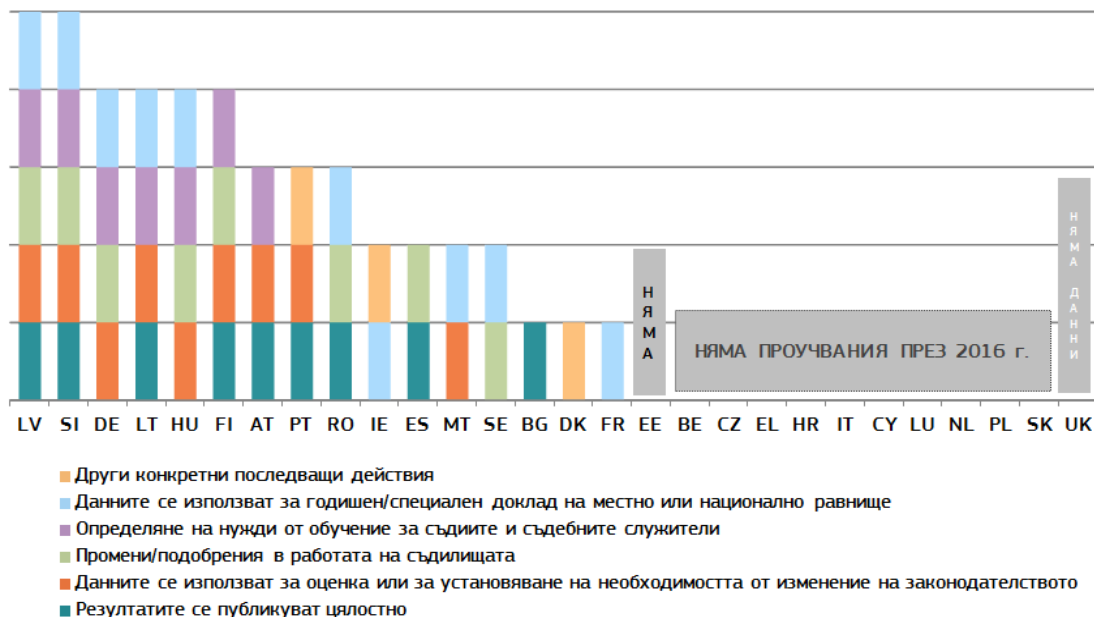

(*) На държавите членки бе дадена по една точка за всяка посочена тема на проучване, независимо дали проучването е проведено на национално или регионално равнище или на равнището на съдилищата. „Други теми“ включва: пригодност на помещенията с оглед на правата на жертвите и лицата с увреждания (MT). Наличие на съдебна информация онлайн (DK). Правото на изслушване, инструкции относно средствата за правна защита (DE). Тази категория включва проучвания сред съдебните служители, например по отношение на организацията на съдилищата (IE), човешките ресурси (IE, MT), почтеността на съдиите (HU), работното натоварване (MT). Профил на имуществото на съдебната власт (AT), карьерна структура и възможности за обучение (DE). Темата „осведоменост за правата“ не е включена в проучванията в нито една държава членка за съответния период. BE проведе проучване през 2014 г.

⁸⁷ Данни за 2016 г. Процент на оборудване от 100 % (устройството е напълно внедрено) до 0 % (устройството не съществува) показва функционалното присъствие в съдилищата на устройството, за което се отнася графиката, съгласно следната скала: 100 % = 4 точки, ако е приложимо за всички въпроси / 1,33 точки на конкретен въпрос; 50—99 % = 3 точки, ако е приложимо за всички въпроси / 1 точка за конкретен въпрос; 10—49 % = 2 точки, ако е приложимо за всички въпроси / 0,66 точки на конкретен въпрос; 1—9 % = 1 точка, ако е приложимо за всички въпроси / 0,33 точки на конкретен въпрос. Въпросът се отнася до вида на разглежданите съдебни спорове (граждански/търговски, наказателни, административни или други).

⁸⁸ Данните за 2017 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

Графика 50: Последващи действия в отговор на проучвания, проведени сред ползватели на услугите на съдилищата или сред практикуващи юристи (*)
(източник: Европейска комисия)⁽⁸⁹⁾

(*) На държавите членки бе дадена по една точка за всеки вид последващо действие. Категорията „други конкретни последващи действия“ включва: данните се използват за оформяне на стратегията за съдебните услуги онлайн (IE), данните се вземат предвид в разискванията на Групата за преглед на съдебно-административните услуги в областта на наследяването (Probate Services Review Group) (IE), оценяване на използването на онлайн портал за данъчните и административните съдилища (PT), редактиране на съществуващ уебсайт (DK).

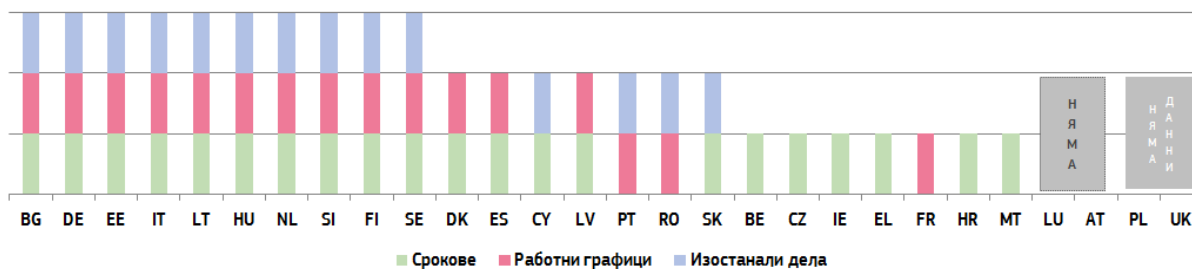
3.2.4. Стандарти

Стандартите могат да подобрят качеството на правосъдните системи. След разглеждането на стандартите относно сроковете и информацията за страните в производствата в предишното издание, Информационното табло за 2018 г. се съсредоточава върху работните графици и изостаналите дела като инструмент за управление в съдебната система⁽⁹⁰⁾. На графика 51 е представен преглед на това кои държави членки използват стандартите относно сроковете, работните графици и изостаналите дела. Под срокове се разбират количествените крайни срокове, например максималният брой дни между датата на завеждане на делото и първото съдебно заседание. Работните графици представляват измерими цели/практики, например предварителното определяне на броя на делата, които да бъдат приключени в рамките на определен период от време. Под „стандарти относно изостаналите дела“, предмет на графика 51, се разбира дали съществува определение за това кога едно висящо дело се счита за изостанало. На графика 52 са представени органите, които определят, наблюдават и предприемат последващи действия по отношение на стандартите за работните графици; на графика 53 са илюстрирани по-подробно някои аспекти на определянето, наблюдението и предприемането на последващи действия по отношение на изостаналите дела.

⁸⁹ Данните за 2017 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

⁹⁰ Посочените в Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието стандарти за сроковете и работните графици надхвърлят изискванията, произтичащи от правото делото да бъде гледано в разумен срок, залегнало в член 47 от Хартата на основните права на ЕС и в член 6 от Европейската конвенция за правата на човека.

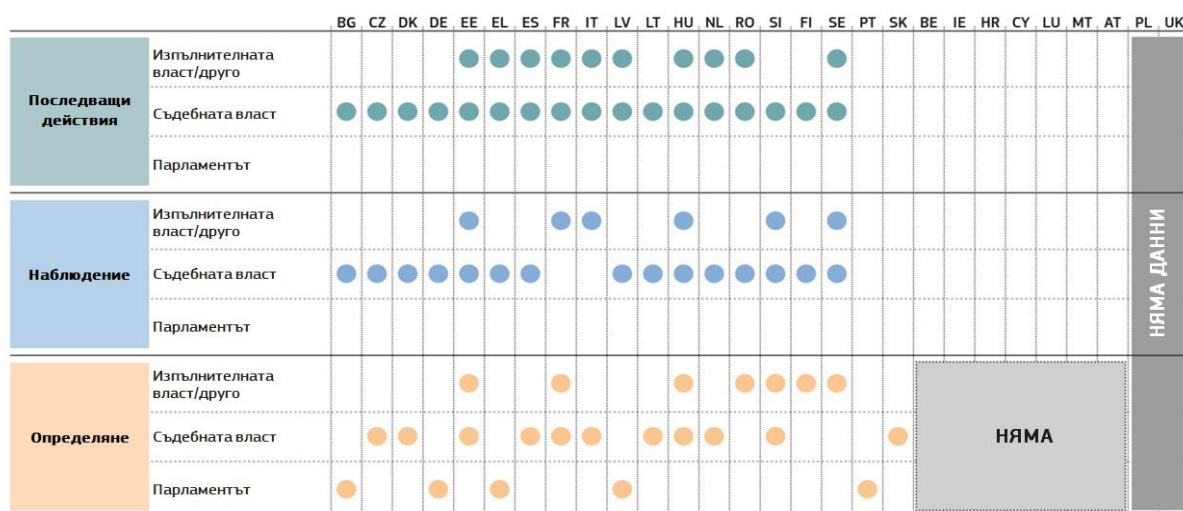
Графика 51: Стандарти относно времевите рамки (*) (източник: Европейска комисия)⁽⁹¹⁾

(*) На държавите членки бе дадена по една точка, ако има установени стандарти, независимо от областта (граждански/търговски, административни или други дела).

Предмет на графика 52 са работните графици, които могат да бъдат ефективен инструмент за управление в съдебната система, тъй като те могат да спомогнат за откриването на потенциални проблеми с ефикасността и способват за намирането на решения (напр. допълнителни човешки или финансови ресурси, реорганизация на процеса на управление на съдилищата, временна помощ за даден съд). На графиката са показани компетентностите на различните власти на държавата да определят, наблюдават и предприемат последващи действия по отношение на стандартите за работните графици.

Графика 52: Определяне и наблюдение на стандартите относно работните графици (*) (източник: Европейска комисия)⁽⁹²⁾

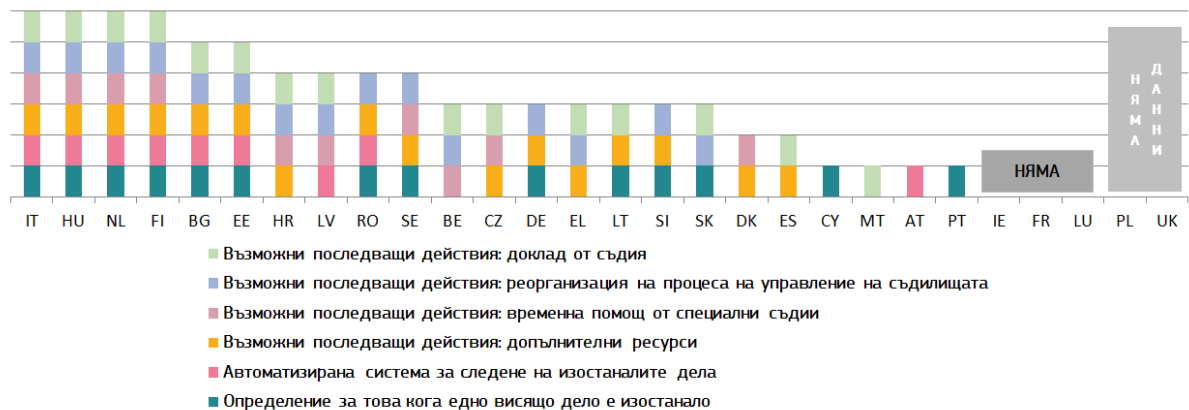

* Държавите членки са представени в съответствие с реда в графика 52. Определянето на стандарти „от парламента“ означава, че даден стандарт се установява единствено със закон. „Изпълнителна власт“ обхваща институциите под прекия или косвения контрол на правителството. „Други“ се отнася до Националната служба за съдебната власт в HU, оглавявана от председател, който се избира с квалифицирано мнозинство от парламента измежду съдии и чийто мандат е девет години. „Съдебна власт“ включва органи като председатели на съдилища, съдебни съвети, организации на съдии и др. BE: в съответствие със законодателството от 2014 г. стандартите относно работните графици се очаква да влязат в сила през 2019 г. FR: Държавният съвет (Conseil d’Etat) следи за спазването на стандартите относно работните графици по отношение на административните дела. HU: Националната служба за съдебната власт участва в определянето, наблюдението и последващите действия по отношение на стандартите относно работните графици.

⁹¹ Данните за 2017 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

⁹² Данните за 2017 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

Графика 53: Изостанали дела: определение, автоматизирано наблюдение и последващи действия(*) (източник: Европейска комисия (93))

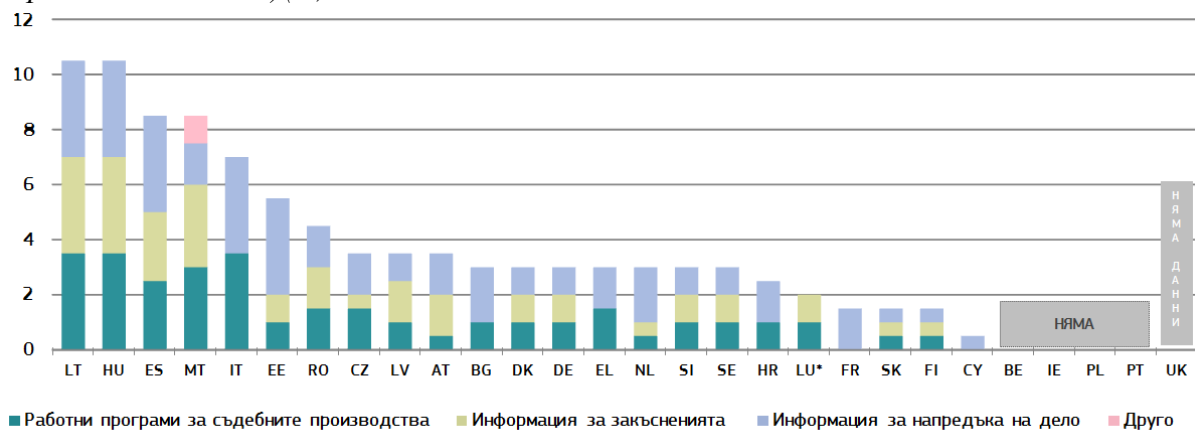

* Няколко държави членки посочиха, че не разполагат с автоматизирана система за следене на изостаналите дела, включително инструкции, които могат да се въведат ръчно (DK, MT, ES). DE посочи, че съществуват различни системи на ниво федерални провинции, като например основаната на показатели информационна система KISS в Бавария, която използва система за сигнализиране тип „светофар“ и ранни предупреждения. LT: очаква се през 2018 г. в информационната система на съдилищата ЛІТЕКО постепенно да се въведе подобна автоматизирана система. BE: стандартите относно изостаналите дела не включват нито определение, нито автоматизирано наблюдение или последващи действия.

– Информирание на страните в производствата –

На графика 54 са представени стандартите за начините, по които се информират страните в производствата, и вида информация, която те получават относно хода на делото. Някои държави членки разполагат с автоматизирана система за уведомяване по електронна поща или SMS, чрез която се предоставя информация за закъсненията, работните програми или общия ход на делото. Други просто осигуряват онлайн достъп до информацията по време на делото, а трети оставят това на преценката на съдилищата.

Графика 54: Стандарти относно информацията за хода на делото (*) (източник: Европейска комисия)(94)

(*) На държавите членки бяха дадени точки в зависимост от използвания метод за предоставяне на всеки вид информация: 1,5 точки за автоматично известяване по електронна поща или SMS, 1 точка за онлайн достъп докато делото е в ход, по 0,5 точки за информация при поискване от страните, по

93 Данните за 2017 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

94 Данните за 2017 г. са събрани в сътрудничество с групата на лицата за контакт относно националните правосъдни системи.

преценка на съда или за друг използван метод. LU: данни за 2016 г. MT: непрекъснат достъп до документацията, свързана с граждански дела, е осигурен чрез системата *myCases*. SI: председателят на Съда може да разпреди на дадено дело да бъде разглеждано като приоритетно или да разпреди извършването на процесуални действия за предотвратяване на закъснения в случай на обосновано искане от страната по делото и уведомява страната по делото. В новият правилник за съдилищата е предвидено задължението съдилищата да предоставят онлайн достъп до данните, записани в деловодната система. Предстои все още това да бъде направено.

3.2.5. Обобщение относно качеството на правосъдните системи

Лесният достъп, достатъчните ресурси, ефективните инструменти за оценка и подходящите стандарти са факторите, които допринасят за качеството на правосъдните системи. Гражданите и предприятията очакват една ефективна правосъдна система да постановява висококачествени решения. В Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2018 г. се прави сравнителна оценка на тези фактори.

Достъпност

В настоящото издание се разглеждат елементите, които допринасят за това правосъдната система да бъде достъпна за гражданите:

- Почти всички държави членки предоставят някаква **информация онлайн** относно своите съдебни системи, включително централизиран уебпортал с формуляри и обучение онлайн относно законните права (графика 25). Разликите са в съдържанието на информацията и това доколко тя отговаря на потребностите на хората. Така например, само осем държави членки осигуряват интерактивен онлайн инструмент, позволяващ на хората да разберат дали имат право на правна помощ. Макар че по-голямата част от държавите членки предоставят информация за лицата, чийто майчин език не е официалният език, по-малко от половината от тях предоставят информация, конкретно предназначена за децата и за лицата със зрителни или слухови увреждания.
- **Наличието на правна помощ и размерът на съдебните такси** имат значително отражение върху достъпа до правосъдие, особено за хората, живеещи в бедност. Графика 26 показва, че в някои държави членки потребителите с доходи под прага на бедността, установен от Евростат, не биха получили правна помощ. С течение на годините правната помощ е станала по-трудно достъпна в някои държави членки, тъй като прагът на доходите за получаване на правна помощ са останали непроменени, докато равнището на бедността се е увеличило. Като цяло размерът на съдебните такси (графика 27) остава стабилен от 2016 г. насам. При все това, трудностите при получаването на правна помощ в комбинация с отчасти високите съдебни такси в някои държави членки биха могли да имат възпиращ ефект за хората, живеещи в бедност, да потърсят правосъдие.
- **Наличието на електронни средства** в хода съдебната процедура допринася за улесняването на достъпа до правосъдие и за намаляването на закъсненията и разходите. Графика 28 показва, че в повече от половината държави членки електронното подаване на искове не е възможно или е възможно само в ограничена степен, както и че не всички държави членки позволяват да се следи напредъкът на съдебните производства онлайн.

Въпреки това в повечето държави членки съществува значителен набор от инструменти относно качеството на онлайн процедурите за искове с малък материален интерес (графика 29). Проучване във връзка с действителното използване на ИКТ сред съдилищата и адвокатите показва, че инструментите на ИКТ се използват широко в 12 от 22-те държави членки, обхванати от проучването

(графика 30). Те се използват най-често за обща комуникация със съдилищата, докато подписването на документи, подаването на искове, връчването на призовки и представянето на доказателства с електронни средства се прави по-рядко. В сравнение с миналогодишното проучване по-голям брой адвокати посочват, че използването на ИКТ е задължително в тяхната държава. Като цяло се отчитат спад в нивото на положителния опит и по-голяма липса на доверие.

- В сравнение с предишни години **онлайн достъпът до съдебни решения** се е подобрил в редица държави членки (графика 33). Има обаче място за подобрение, тъй като само 16 държави членки публикуват всички решения от последна инстанция по граждански/търговски и административни дела, въпреки че тези решения играят важна роля за последователността на съдебната практика. Тъй като различните практики за публикуване онлайн (графика 34) могат да улеснят търсенето на релевантна съдебна практика, свързването на съдебни решения с ключови думи и по-широкото въвеждане на европейския идентификатор за съдебна практика (ECLI) биха могли да се използват в по-голяма степен.
- Повече държави членки продължават да насърчават доброволното използване на **алтернативни способи за разрешаване на спорове (АРС)** (графика 35) за частни спорове в сравнение с предходни години. Това се постига основно чрез въвеждането на повече стимули за използването на АРС в различни области на правото. В областта на потребителското право се наблюдава явно увеличение в използването на наскоро създадената платформа за онлайн решаване на спорове (ОРС) във всички държави членки (графика 36).
- Нов показател (графика 32) показва, че съдилищата от всички инстанции **използват социалните медии**, за да популяризират работата си в една трета от държавите членки, докато в други държави членки социалните медии се използват само от някои съдебни инстанции или изобщо не се използват.

Ресурси

Високото качество на правосъдните системи в държавите членки изисква подходящи нива на финансови и човешки ресурси, подходящо първоначално и текущо обучение, както и многообразие сред съдиите, включително баланс между половете. Информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2018 г. показва следното:

- По отношение на **финансовите ресурси** данните показват, че като цяло разходите на сектор „Държавно управление“ за съдебната система остават същите в повечето държави членки през 2016 г., макар че продължават да съществуват значителни разлики в разпределените суми (графика 37 и 38). Само една държава членка е изправена пред особени предизвикателства поради намалени разходи, докато редица държави членки са увеличили своя бюджет. Държавите членки използват най-вече минали или действителни разходи, за да определят финансовите ресурси за съдебната система, вместо да разчитат повече на действителната натовареност или исканията на съдилищата (графика 39).
- Равнището на **баланса между половете сред съдиите** в съдилищата от първа и/или втора инстанция като цяло е добър. Делът на жените като цяло е много по-нисък във върховните съдилища в сравнение със съдилищата от по-ниска инстанция (графика 42), но се е увеличил в около една трета от държавите членки в сравнение с предходните години.
- Що се отнася до **обучението на съдиите**, въпреки че повечето държави членки

осигуряват текущо обучение по право на ЕС, право на друга държава членка и професията на съдията, по-малко са държавите, които предлагат обучения за повишаване на уменията в областта на ИТ и в управлението на съдилищата и за съдебна етика (графики 45 и 46). В повечето държави членки се предлага обучение по комуникация със страните в производството (фигура 46). При все това са необходими повече усилия, за да бъдат обучени съдиите как да общуват с определени групи страни в производството (включително лицата със зрителни или слухови увреждания), как да използват чувствителни към аспектите на пола практики в съдебните производства, както и относно ролята на устните преводачи.

Инструменти за оценка

- **Наблюдение и оценка** на дейността на съдилищата (графика 48) се осъществяват във всички държави членки. Те обикновено включват различни показатели за резултати и качество и редовно докладване. Почти всички държави членки следят броя и продължителността на съдебните дела и разполагат със системи за редовна оценка. В сравнение с предходни години няколко държави членки са разширили наблюдението до по-конкретни елементи, а някои прибягват до по-специализирани съдебни служители по качеството.
- В много държави членки все още трябва да бъде разгърнат пълният потенциал на **информационните деловодни системи** (графика 48). Такава система следва да служи за различни цели, включително за генерирането на статистически данни, и да бъде внедрена последователно в цялата правосъдна система. Например в някои държави членки инструментите на ИКТ не дават възможност за управлението на изостаналите дела, в това число идентифицирането на особено стари дела. Обратно, други държави членки разполагат със системи за ранно предупреждение с оглед откриването на проблеми или неспазване на стандартите за обработване на делата, което улеснява своевременното намиране на решения. В някои държави членки събирането на данни от всички области на правосъдието все още не може да се осъществи в национален мащаб.
- **Използването на проучвания** сред ползвателите на услугите на съдилищата и практикуващите юристи (фигура 49) се е увеличило, като през 2016 г. над половината от държавите членки са провели проучвания и са разширили спектъра от засегнати теми. Основни теми на проучванията продължават да бъдат достъпността, обслужването на клиенти, съдебните заседания и съдебните решения, както и общото доверие в правосъдната система. Няколко държави членки също така поставиха въпроси относно удовлетвореността на групите хора със специални потребности, по-конкретно хората със зрителни увреждания, децата и лицата, чийто майчин език не е официалният език. Освен това почти всички държави членки, които са направили проучвания, предприеха последващи действия (графика 50) в отговор на тях, макар че обхватът на тези действия далеч не е еднакъв навсякъде. Общо взето резултатите от проучванията са били публикувани и използвани при изготвянето на доклади, като в половината от държавите членки резултатите от проучването са довели до промени в работата на съдилищата.

Стандарти

Стандартите могат да подобрят качеството на правосъдните системи. В настоящото издание продължават да се разглеждат по-подробно някои стандарти, целящи подобряването на времевите рамки на производствата и информирането на страните по тях.

- Повечето държави членки използват **станданти относно времевите рамки**. При все това някои държави членки, които са изправени пред специфични предизвикателства във връзка с ефикасността, понастоящем не използват такива стандарти. Най-разпространени са стандартите, в които се определят срокове (например фиксиран период от време между датата на завеждане на делото и първото съдебно заседание), докато стандартите относно работните графици (например предварителното определяне на броя на делата, които да бъдат приключени в рамките на определен период от време) и изостаналите дела се използват по-рядко (графика 51).
- В настоящото издание се разглежда до каква степен съдебната власт е отговорна за или изцяло ангажирана със установяването и наблюдението на стандартите, за да се избегне излишната намеса на изпълнителната власт. От него става ясно, че **работните графици** (графика 52) се определят основно само от съдебната власт или в сътрудничество с изпълнителните органи. За наблюдението на тези работни графици отговаря основно съдебната власт. Неспазването на работните графици може да доведе до различни видове последващи действия от страна на съдебната власт, а доста често от съдебната и от изпълнителната власт.
- Стандартите относно **изостаналите дела** (графика 53) са полезен инструмент, който може да допринесе за по-доброто деловодство и за повишаване на ефикасността. Повечето държави членки разполагат със стандарти относно изостаналите дела, но техният обхват се различава значително. Въпреки че повечето държави членки разполагат с процедури за справяне с изостаналите дела чрез набор от мерки, само половината от държавите членки имат материалноправна дефиниция относно това кога дадено висящо дело се счита за изостанало. Около една трета от държавите членки разполагат със системи за проследяване на изостаналите дела, които автоматично да изпраща сигнали за висящите дела, започнати преди определено време, или когато процентът на изостаналите дела от всички дела достигне определен праг.
- Повечето държави членки са въвели стандарти относно начините за **информиране на страните в производството за хода на делото**, работната програма на съда или потенциалните забавяния (графика 54). Няколко държави членки са подобрили тези стандарти в сравнение с миналата година. Разликите между държавите членки са свързани най-вече с използваните методи. Някои държави членки разполагат със система за автоматично уведомяване по електронна поща или SMS, чрез която се предоставя информация за закъсненията, работните програми или общия ход на делото. Други просто осигуряват онлайн достъп до информацията по време на делото, а трети оставят това на преценката на съдилищата. От гледна точка на достъпа на хората до правосъдие автоматичното информиране от съда е за предпочитане пред вариант, който изисква действие от страните по делото.